

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Diplomová práce

Výkon rozhodnutí a exekuce - srovnání

2007/2008

**Vedoucí diplomové práce:
JUDr. Petr Smolík, Ph.D.**

**Diplomant: Jiří Bulka
Kališnická 52, České Budějovice**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Praha, Prosinec 2007

Mil Bůžka
.....

Obsah

ÚVOD	3
1. POJEM VÝKONU ROZHODNUTÍ A EXEKUCE	6
2. PRAMENY PRÁVNÍ ÚPRAVY	8
2.1. Výkon rozhodnutí.....	8
2.2. Exekuce.....	9
2.3. Vztah občanského soudního řádu a exekučního řádu.....	10
3. POSTAVENÍ SOUDU A SOUDNÍHO EXEKUTORA	12
3.1. Soud ve vykonávacím řízení.....	12
3.2. Soud v exekučním řízení.....	13
3.3. Soudní exekutor.....	14
3.3.1. Předpoklady výkonu exekutorského úřadu soudním exekutorem.....	14
3.3.2. Status soudního exekutora a činnosti vykonávané soudním exekutorem.....	15
3.3.3. Postavení soudního exekutora.....	17
3.3.4. Součinnost třetích osob.....	18
4. PŘEDPOKLADY PRO VÝKON ROZHODNUTÍ A EXEKUCI	21
4.1. Procesní podmínky.....	21
4.1.1. Procesní podmínky na straně soudu.....	22
4.1.2. Procesní podmínky na straně účastníků řízení.....	24
4.1.3. Negativní procesní podmínky.....	25
4.2. Návrh na nařízení výkonu rozhodnutí a exekuce.....	27
4.2.1. Náležitosti návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí a exekuce.....	28
4.2.2. Nedostatky návrhu a jejich následky.....	29
4.3. Exekuční titul.....	30
4.3.1. Pojem exekučních titulů a jejich výčet.....	30
4.3.2. Vykonatelnost exekučního titulu.....	34
5. NAŘÍZENÍ VÝKONU ROZHODNUTÍ A EXEKUCE	37
5.1. Usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí a exekuce.....	40
5.1.1. Doručování usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí a exekuce.....	42
5.2. Generální inhibitorium.....	43
5.3. Odvolání proti usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí a exekuce.....	46
5.4. Ochrana povinného ve vykonávacím a exekučním řízení.....	49
5.5. Exekuční příkaz a postup exekutora před jeho vydáním.....	51
5.5.1. Postup exekutora před vydáním exekučního příkazu.....	51
5.5.2. Exekuční příkaz.....	53
6. PROVEDENÍ VÝKONU ROZHODNUTÍ A EXEKUCE	57
6.1. Způsoby provedení výkonu rozhodnutí a exekuce.....	59
7. ODKLAD VÝKONU ROZHODNUTÍ A EXEKUCE	63
8. ZASTAVENÍ A UKONČENÍ VÝKONU ROZHODNUTÍ A EXEKUCE	65
8.1. Upuštění od provedení exekuce.....	66
8.2. Zastavení výkonu rozhodnutí a exekuce.....	67
9. NÁKLADY VÝKONU ROZHODNUTÍ A EXEKUCE	69
9.1. Náklady výkonu rozhodnutí.....	69
9.2. Náklady vzniklé v exekučním řízení.....	71

ZÁVĚR.....	76
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	79

Úvod

V demokratickém právním státě, za který se již druhé desetiletí chce považovat i Česká republika, je kromě jiného nezbytné všem subjektům garantovat možnost domoci se svého ohroženého nebo porušeného práva závazně stanoveným postupem u nezávislého a nestranného orgánu, kterým je typicky soud. V českém právním řádu jsou tyto požadavky naplněny především normami ústavního pořádku, zejména Listinou základních práv a svobod¹ i samotnou Ústavou České republiky². Nelze opomenout též garance vyplývající pro jednotlivce z mezinárodních smluv na ochranu lidských práv a základních svobod, zejména tzv. evropskou Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod³. Čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 Úmluvy zakotvují právo každého na soudní ochranu, respektive právo na spravedlivý proces. Součástí tohoto práva je nejen možnost domoci se stanoveným postupem před nezávislým a nestranným orgánem v přiměřené lhůtě svého porušeného nebo ohroženého práva v nalézacím řízení, ale též možnost nuceně vymáhat práva stanovená v rozhodnutích vzešlých z (nejen) těchto řízení, a to rovněž závazně stanoveným postupem v přiměřené lhůtě.

Z těchto požadavků musí vycházet i úprava výkonu rozhodnutí v českém právním řádu. Právní úprava výkonu rozhodnutí tvoří nezbytnou a nedílnou součást právního řádu demokratického právního státu. Stát tak zajišťuje oprávněnému možnost stanoveným postupem vymáhat na povinném své právo vyplývající z exekučního titulu, a snaží se tak předcházet vymáhání těchto práv nezákonnou svépomocí. Povinnému je na druhé straně garantováno, že toto vymáhání se bude odehrávat jen v mezích a způsoby které stanoví zákon (Čl. 2 odst. 3 Ústavy ČR) a že tento postup bude rovněž respektovat jeho právo na spravedlivý proces.

V oblasti civilního procesu je tento postup na zákonné úrovni upraven především občanským soudním řádem⁴, a to zejména jeho částí šestou nazvanou „Výkon rozhodnutí“. Zde je upraven postup soudů a účastníků vykonávacího řízení, směřující k provedení výkonu

¹ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, v platném znění.

² Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění.

³ Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.

⁴ Zákon č. 99/1963 Sb., o občanském soudním řízení, v platném znění.

rozhodnutí, které nebylo splněno dobrovolně. Právě soudy jako orgány moci soudní jsou povolány k ochraně základních práv a svobod ve smyslu čl. 4 Ústavy ČR. Tato „letitá“, mnohokrát novelizovaná úprava výkonu rozhodnutí byla až do roku 2001 jedinou možností nucené realizace judikovaných pohledávek v oblasti civilního procesu, a to možností v očích odborné i laické veřejnosti mnohdy zdlouhavou a neefektivní.

V roce 2001 byla do našeho právního řádu zakotvena druhá, alternativní „kolej“ nuceného vymáhání výše uvedených pohledávek v rámci civilního procesu, a to právě ve snaze toto vymáhání zrychlit a zefektivnit. Domnívám se, že poptávka mezi právníky po zavedení nového „výnosného“ právního stavu byla též hnací silou přijetí nové úpravy; možná právě zde mohou spočívat příčiny určité počáteční „syrovosti“⁵ i určitých nedostatků úpravy, následně odstraňovaných především judikaturou soudů i některými novelami. Jedná se o exekuční řízení podle zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), v platném znění, který nabyl plné účinnosti 1. 9. 2001. Tímto zákonem, který je koncipován jako zvláštní zákon ve vztahu k obecné úpravě v občanském soudním řádu, byl zaveden institut soudního exekutora, který může v přenesené působnosti, nezávisle a za úplatu provádět činnost v oblasti do té doby vyhrazené soudu. Věřitel tak získal možnost rozhodnout se, kterou cestou bude vymáhat své judikované, dlužníkem dobrovolně nesplněné pohledávky – buď cestou výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu anebo cestou exekuce podle exekučního řádu. Je však třeba zdůraznit, že zůstal zachován i určitý vliv soudu (jako garanta nezávislosti a nestrannosti) na exekuční řízení v podobě rozhodování o subjektivních právech a povinnostech účastníků exekučního řízení, což považuji za velmi důležité i prospěšné z hlediska právní jistoty účastníků.

Cílem této diplomové práce je z mého pohledu, tedy pohledu „nezaujatého třetího“, porovnat zejména „obecnou část“ úpravy vykonávacího řízení s odpovídajícími instituty exekučního řízení, s důrazem především na odlišnosti a specifické „novinky“ zavedené exekučním řádem nebo dané povahou exekučního řízení a postavením soudního exekutora v něm. Zároveň jsem se snažil zohlednit i vyvíjející se soudní judikaturu a aktuální právní doktrínu pojednávající o obou úpravách, na něž v příslušných pasážích odkazuji.

⁵ Použití výrazu „syrovost“ jsem se inspiroval v článku JUDr. Petra Smolíka, Ph.D., Advokát versus exekutor chrana zájmů klienta versus exekuce?, polemika, Bulletin advokacie, 2002, č. 4, s. 10

Nejširší prostor jsem věnoval (dle mého názoru) klíčové fázi, kterou je nařízení výkonu rozhodnutí a exekuce a porovnání předpokladů, postupů a právních účinků této fáze. O tomto pojednávám v kapitolách 4, 5 a zčásti i 6 této diplomové práce. V kapitolách 1 a 2 vymezuji pojem výkonu rozhodnutí a exekuce a prameny právní úpravy, včetně vztahu občanského soudního řádu a exekučního řádu. Kapitola 3 je věnována postavení soudu ve vykonávacím i exekučním řízení a zejména postavení soudního exekutora. O fázi provedení výkonu rozhodnutí a exekuce pojednávám v kapitole 6, s důrazem na vystižení pouze základních odlišností; právní úprava způsobů provedení výkonu rozhodnutí i exekuce je prakticky shodná (vzhledem k odkazujícím ustanovením exekučního řádu) a navíc by podrobný rozbor jednotlivých způsobů značně přesáhl omezený, již tak dosti „napnutý“ prostor této diplomové práce. Neopomím ani úpravu odkladu, zastavení a ukončení výkonu rozhodnutí a exekuce, kterým jsou věnovány kapitoly 7 a 8. V závěrečné kapitole 9 srovnávám problematiku nákladů výkonu rozhodnutí a nákladů exekuce a otázku jejich náhrady, kde lze najít též řadu odlišností.

Tato diplomová práce vychází z právního stavu účinného ke dni 30. 11. 2007.

1. Pojem výkonu rozhodnutí a exekuce

Podstatou výkonu rozhodnutí i exekuce je nucená realizace plnění prováděná k tomu oprávněnými orgány v situaci, kdy subjektivní právo přiznané rozhodnutím soudu, eventuelně jiného orgánu nebylo splněno dobrovolně⁶.

Právní řád musí být připraven na to, aby zajistil splnění vykonatelným rozhodnutím uložené povinnosti v situaci, kdy tato dobrovolně splněna nebude. V těchto případech zajišťuje splnění uložených povinností stát svou autoritou, prostřednictvím státní donucovací moci. Tímto donucením tedy dochází k výkonu práva i proti vůli toho, kdo měl právní povinnost k plnění. Protože přinucením k plnění je závažným způsobem zasahováno do právní sféry povinného, je jako jedna ze zásad právního státu stanovena přípustnost tohoto donucení jen způsoby uvedenými v zákoně. Postup, kterým se provádí tato nucená realizace, je obecně nazýván výkonem rozhodnutí nebo exekucí⁷ a probíhá v rámci vykonávacího, případně exekučního, řízení.

Nyní je nezbytné zmínit se o uvedeném terminologickém rozlišení – výkon rozhodnutí a exekuce. Výše uvedená zákonem podložená donucovací činnost postihující osobní a majetkovou sféru jedince byla tradičně označována výrazem latinského původu „exekuce“⁸. Výraznou změnu do tehdejší právní doktríny, právní praxi a především právním řádem užívané terminologie přinesl až dodnes platný kodex civilního řízení soudního, zákon č. 99/1963 Sb., o občanském soudním řízení (dále v textu jen „OSŘ“ nebo jen „občanský soudní řád), který nabyt účinnosti dne 1. 4. 1964. Od tohoto data bylo značně novátorsky, autoritářsky zavedeno označení „výkon rozhodnutí“, které se však příliš nevžilo a v právní nauce i literatuře se tak nadále užíval výraz „exekuce“. Oba výrazy byly tedy užívány jako synonyma pro nucenou realizaci plnění, prováděnou soudním výkonem rozhodnutí a spojenou tak s civilní pravomocí soudů.

Radikální změnu nejen terminologicky, ale i obsahově přinesl zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád)(dále jen „EŘ“ nebo jen „exekuční

⁶ Hendrych, D., a kol., Právní slovník, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2003, s. 206

⁷ Tripes, A., Exekuce v soudní praxi, 3. vydání, Praha, C. H. Beck, 2006, s. 3

⁸ Winterová, A., a kol., Civilní právo procesní, 3. aktualizované a doplněné vydání, Praha, Linde Praha, 2004, s. 489

řád“), s účinností od 1. 3. 2001, popřípadě 1. 9. 2001. Tímto zákonem, který je koncipován jako zvláštní zákon ve vztahu k obecné úpravě obsažené v občanském soudním řádu, se do našeho právního řádu vrátil termín „exekuce“, nyní ovšem nikoli jako synonymum, ale jako alternativa „výkonu rozhodnutí“. Exekuční řád nově zavedl institut soudního exekutora, na kterého byla přenesena část mocenské pravomoci státu a je tak oprávněn nezávisle a za úplatu provádět činnost do té doby vyhrazenou výlučně do pravomoci soudu. Vytvořily se tak „dvě koleje“ do té doby jednotné civilní exekuce a věřitel tím získal pro vymožení své judikované, dlužníkem dobrovolně nesplněné pohledávky možnost zvolit si jednu z těchto dvou alternativ – výkon rozhodnutí prováděný soudy podle občanského soudního řádu nebo exekuci prováděnou soudními exekutory podle exekučního řádu. Jak bude v této diplomové práci dále podrobněji uvedeno, je však též exekuční řízení vázáno na soud, který usnesením nařídí exekuci a jejím provedením pověří soudního exekutora, kterého si oprávněný zvolil. Soudu také přísluší rozhodovat tam, kde dochází k zásahům do subjektivních práv účastníků exekučního řízení; v ostatních případech rozhoduje soudní exekutor, v jehož dispozici je i samo faktické provedení exekuce.

Jak vykonávací, tak i exekuční řízení je nutno považovat za samostatný druh civilního procesu. Samostatnost těchto řízení je dána vedle uplatnění specifických institutů a odlišného cíle mimo jiné tím, že ne vždy musejí navazovat na předchozí nalézací řízení. Většina v nalézacím řízení vydaných rozhodnutí je splněna dobrovolně a některá rozhodnutí ani nucenou realizaci nepředpokládají (např. většina konstitutivních rozhodnutí a rozhodnutí nahrazující projev vůle). Zároveň lze obou řízení využít i pro vynucení některých jiných povinností než těch, které jsou stanoveny vykonatelným soudním rozhodnutím⁹. Vykonávací i exekuční řízení je možno vést toliko na základě rozhodnutí, která povinnému ukládají konkrétní povinnost ve stanovené lhůtě něco dát (dare), něco konat (facere), něčeho se zdržet (omittere) nebo něco strpět (pati). Podle druhu plnění uloženého vykonatelným rozhodnutím – exekučním titulem, zda jde o plnění majetkové nebo nemajetkové povahy, lze podle platné právní úpravy rozlišovat skupiny výkonu rozhodnutí. Jedná se především o výkon rozhodnutí na peněžité plnění a majetkové nepeněžité plnění - tato jediná skupina náleží též do působnosti soudních exekutorů. Dalšími skupinami jsou výkon rozhodnutí o výchově

⁹ Winterová, A., a kol., Civilní právo procesní, 3. aktualizované a doplněné vydání, Praha, Linde Praha, 2004, s. 46 - 47

nezletilých dětí a výkon rozhodnutí o vykázání ze společného obydlí a nenavazování kontaktů s oprávněným.

Vykonávací a exekuční řízení jako součásti civilního procesu nejsou v našem právním řádu jedinými způsoby nuceného výkonu rozhodnutí; rozhodnutí vydaná v občanském soudním řízení však mohou být vykonána pouze v rámci vykonávacího nebo exekučního řízení. V odvětvích práva správního, finančního a trestního jsou upraveny příslušné druhy exekucí. Jsou jimi: správní exekuce (upravená zákonem č. 500/2004 Sb., o správním řízení, ve znění pozdějších předpisů), daňová exekuce (zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů) a výkon rozhodnutí v trestním řízení soudním (upraven zákonem č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů).

2. Prameny právní úpravy

2.1. Výkon rozhodnutí

Právní úprava výkonu rozhodnutí je obsažena v části šesté zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a to části nazvané „Výkon rozhodnutí“. Občanský soudní řád nabyl účinnosti 1. dubna 1964 a byl od svého přijetí mnohokrát novelizován. Řada novel z poslední doby se dotkla také výkonu rozhodnutí. Část šestá je rozdělena na osm hlav. Hlava první, která je především podrobena mému rozboru a srovnávání s exekučním řádem, je nazvána „Nařízení a provedení výkonu rozhodnutí“ a obsahuje v ustanoveních § 251 až § 275 obecnou úpravu výkonu rozhodnutí - vymezení účastníků řízení, předpoklady a způsoby výkonu rozhodnutí, činnost soudu před nařízením výkonu rozhodnutí a institut prohlášení o majetku, nařízení výkonu rozhodnutí a jeho zastavení a náklady výkonu rozhodnutí. Dále je v této části upraven výkon rozhodnutí o výchově nezletilých dětí a s účinností od 1. ledna 2007 také výkon rozhodnutí o vykázání ze společného obydlí a nenavazování kontaktů s oprávněným. Hlavy druhá až osmá občanského soudního řádu obsahují úpravu jednotlivých způsobů provedení výkonu rozhodnutí; hlavy druhá až sedmá způsoby vymáhání peněžitého plnění, hlava osmá pak uspokojení práv na nepeněžité plnění. Zde je potřeba zmínit se o hlavě čtvrté obsahující nový způsob výkonu rozhodnutí ukládajících povinnost k peněžitému plnění, nazvaný „příkaz k výplatě z účtu u peněžního ústavu“. Byl zaveden novelou občanského soudního řádu na základě zákona č. 133/2006 Sb. s účinností od 14. 5. 2006.

Dalším pramenem právní úpravy výkonu rozhodnutí je vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů (dále v textu jen „JR“ nebo jen „jednací řád“). Ta na základě zmocnění v ustanovení § 374 OSŘ kromě jiného podrobněji upravuje postup soudů při výkonu rozhodnutí v občanskoprávních věcech a vymezuje působnost justičních čekatelů, soudních tajemníků, vyšších soudních úředníků a soudních vykonavatelů oprávněných k některým jednoduchým úkonům vykonávacího řízení. Výkonem rozhodnutí se podrobněji zabývá část devátá uvedené vyhlášky. Mezi další právní předpisy, které obsahují normy týkající se výkonu rozhodnutí patří zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících a zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů.

2.2. Exekuce

Základem právní úpravy exekučního řízení je zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů. Účinnost nabyl jednak 1. května 2001 ve statusové části upravující vznik Exekutorské komory České republiky, čímž byl umožněn výběr a jmenování soudních exekutorů a vydání stavovských předpisů a prováděcích vyhlášek. Plné účinnosti nabyl dnem 1. září 2001, od kdy bylo možné provádět exekuce. Exekuční řád je rozdělen na dvacet částí, přičemž právní úprava postavení soudního exekutora a exekuční činnosti je obsažena v části první. Části druhá až devatenáctá obsahují změny některých zákonů v souvislosti s přijetím exekučního řádu, v části dvacáté je ustanovení o účinnosti. Část první je rozdělena do třinácti hlav; v hlavě první jsou uvedena základní ustanovení, následující hlavy obsahují zejména právní úpravu postavení exekutora a podmínky jeho ustanovení do exekutorského úřadu, provedení exekuce, exekučního řízení, jednotlivých způsobů provedení exekuce, nákladů exekuce a odměny exekutora. V hlavě deváté nazvané „samospráva exekutorů“ jsou ustanovení o zřízení Exekutorské komory České republiky se sídlem v Brně a orgánech této komory. Kárná odpovědnost exekutora je upravena v hlavě desáté. Poslední, třináctá hlava části první exekučního řádu obsahuje přechodná a závěrečná ustanovení.

Na exekuční řád navazují tři prováděcí vyhlášky Ministerstva spravedlnosti, vydané na základě zmocnění stanoveného v § 131 exekučního řádu. Jedná se především o vyhlášku č. 418/2001 Sb., o postupech při výkonu exekuční a další činnosti. Tato vyhláška podrobněji upravuje provádění úkonů soudního exekutora při výkonu exekuční a další činnosti a některé další instituty exekučního řízení jako např. součinnost třetích osob, náklady exekuce a

doručování písemností. V ustanovení § 11 vyhlášky je uvedeno: „*Nestanoví-li tato vyhláška jinak, použijí se pro postup exekutora při provádění jednotlivých způsobů exekuce přiměřeně ustanovení části deváté oddílu druhého až pátého vyhlášky o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy*“. Oddíly druhý až pátý vyhlášky o jednacím řádu (č. 37/1992 Sb.) podrobněji upravují jednotlivé způsoby výkonu rozhodnutí. Vzhledem k uvedenému odkazovacímu ustanovení je také tato vyhláška pramenem právní úpravy exekučního řízení. Dalšími prováděcími právními předpisy k exekučnímu řádu jsou vyhláška č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem, a vyhláška č. 331/2001 Sb., o centrální evidenci exekucí, obě ve znění pozdějších předpisů.

Dalším pramenem právní úpravy exekuce, a také výkonu rozhodnutí, je zákon č. 119/2001 Sb., kterým se stanoví pravidla pro případy souběžně probíhajících výkonů rozhodnutí, v platném znění.

2.3. Vztah občanského soudního řádu a exekučního řádu

Exekuční řád je ve vztahu k občanskému soudnímu řádu zákonem speciálním. Vztah mezi oběma právními předpisy je výslovně uveden v ustanovení § 52 odst. 1 EŘ: „*Nestanoví-li tento zákon jinak, použijí se pro exekuční řízení přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu*“. Jedná se o jeden z klíčových výkladových principů, na kterých je exekuční řízení založeno.

Již při přípravě a schvalování exekučního řádu bylo upuštěno od původní koncepce v zásadě samostatného exekučního řádu. Důvodem byla snaha o zachování „rovnosti oprávněných a povinných před zákonem“, tj. shodný postup bez ohledu na to, zda oprávněný využije k vymožení své pohledávky exekuční řád či občanský soudní řád. V situaci, kdy by například úprava v exekučním řádu stanovila přísnější (pro povinného nepříznivější) podmínky provedení jednotlivých způsobů exekuce než podle občanského soudního řádu, záleželo by postavení povinného na libovolném rozhodnutí oprávněného¹⁰. Tvůrci zákona našli konsensus v řešení prostřednictvím odkazové metody § 52 odst. 1 EŘ

¹⁰ Veselý, J., Rakovský, A., Šimková, R., Způsoby provedení exekuce podle zákona o soudních exekutorech se zaměřením na odchytky od úpravy v občanském soudním řádu, Právní rozhledy, 2001, č. 10, s. 472.

- ve stanovení principu subsidiarity občanského soudního řádu v exekučním řízení. Občanský soudní řád je tedy třeba přiměřeně použít tam, kde exekuční řád nestanoví něco jiného. Vzhledem k tomu, že ustanovení občanského soudního řádu má být použito „přiměřeně“, je při jejich aplikaci nezbytné posuzovat vhodnost použití na exekuce prováděné exekutorem, což v praxi přináší řadu výkladových problémů.

Přiměřené použití občanského soudního řádu se nevztahuje pouze na část šestou OSŘ, upravující výkon rozhodnutí. Podle § 254 odst. 1 OSŘ se na výkon rozhodnutí užije ustanovení předcházejících částí, není-li v této části uvedeno jinak. Prostřednictvím tohoto ustanovení a odkazu v § 52 odst. 1 EŘ tak lze v exekučním řízení přiměřeně použít i ustanovení předcházejících částí občanského soudního řádu, vyjma ustanovení jejichž použití je v části šesté OSŘ výslovně vyloučeno.

Exekuční řád dále v ustanoveních o jednotlivých způsobech provedení exekuce odkazuje na přiměřené použití ustanovení občanského soudního řádu upravujících jim odpovídající způsob výkonu rozhodnutí. Vzhledem k obecnému odkazu v § 52 odst. 1 EŘ se mohou tyto další odkazy jevit jako nadbytečné. Na jiných místech exekučního řádu naopak najdeme odkazy na použití konkrétních ustanovení občanského soudního řádu¹¹. Dále jsou v exekučním řádu ustanovení, jež upravují postavení soudního exekutora a jeho pravomoc v exekučním řízení a tudíž obdobná ustanovení občanský soudní řád nemá (např. § 44 EŘ – nařízení exekuce a pověření exekutora, § 47 EŘ – exekuční příkaz). Jiná ustanovení exekučního řádu pouze opakuji ustanovení obsažená již v občanském soudním řádu.

Zavedením přiměřeného použití občanského soudního řádu pro exekuční řízení se otevřela možnost přiměřeného použití dosavadní soudní judikatury a doktrinárního výkladu, s nutností brát vždy na zřetel odchylky dané odlišným postavením soudního exekutora, povahou některých zvláštních institutů exekučního řádu či výslovně upravené v exekučním řádu. Některá rozhodnutí jsou z povahy věci i z přiměřeného použití vyloučena. Zároveň se vytvořil prostor pro soudní dotváření exekučního řádu, kdy na rozhodnutí soudu byl ponechán

¹¹ Např. § 55 odst. 1 EŘ: Exekutor nerozhoduje o zastavení exekuce podle ustanovení o zastavení výkonu rozhodnutí (§ 268 a 290 občanského soudního řádu).

rozsah přiměřeného použití občanského soudního řádu¹², což však může vést k nejednotné judikatuře soudů.

3. Postavení soudu a soudního exekutora

3.1. Soud ve vykonávacím řízení

Výkon rozhodnutí podle občanského soudního řádu je oprávněn provést pouze soud. Soud je ve vykonávacím řízení, podobně jako v řízení nalézacím, orgánem veřejnoprávním (vrchnostenským) a jako subjekt tohoto řízení je oprávněn a zároveň povinen činit v něm autoritativní rozhodnutí o právech a povinnostech účastníků řízení. Vedle rozhodování o právech a povinnostech účastníků přísluší soudu ve vykonávacím řízení i samo faktické provedení výkonu rozhodnutí. Ve vykonávacím řízení tedy soudu přísluší provedení všech autoritativních, státně-mocenských úkonů, počínaje vydáváním rozhodnutí o subjektivních právech a povinnostech účastníků řízení a konče samotnou faktickou realizací jednotlivých způsobů provedení výkonu rozhodnutí.

Ve vykonávacím řízení platí zásada rozhodování samosoudcem, senát rozhoduje v rámci tohoto řízení pouze v řízení odvolacím. Formou rozhodnutí vydaného ve vykonávacím řízení je vždy usnesení (§ 254 odst. 1 OSŘ). Některé úkony výkonu rozhodnutí mohou místo samosoudce provádět i jiné soudní osoby. Těmito osobami může být soudní tajemník, justiční čekatel, vyšší soudní úředník a soudní vykonavatel. Tyto osoby činí jednotlivé úkony v řízení jménem soudu, jejich úkony jsou považovány za úkony soudu a subjektem řízení tak stále zůstává soud jakožto vrchnostenský orgán. Úkony těchto osob mají stejné účinky jako úkony soudce, avšak v situaci kdy je proti jejich rozhodnutí podán opravný prostředek, může soudce tomuto odvolání zcela vyhovět a půjde stále o rozhodnutí první instance, napadnutelné odvoláním (§ 374 odst. 3 OSŘ). Pokud soudce opravnému prostředku nevyhoví, předloží spis odvolacímu soudu.

Úkony, jež vyžaduje výkon rozhodnutí provádějí také tzv. soudní vykonavatelé jako

¹² Veselý, J., Rakovský, A., Šimková, R., Způsoby provedení exekuce podle zákona o soudních exekutorech se zaměřením na odchylky od úpravy v občanském soudním řádu, Právní rozhledy, 2001, č. 10, s. 473

zaměstnanci soudu k těmto úkonům určení rozvrhem práce. Soudní vykonavatelé jsou při této činnosti vázáni příkazy soudce nebo vyššího soudního úředníka (§ 45 odst. 2 a 3 JŘ). Působnost soudních vykonavatelů v rámci výkonu rozhodnutí je upravena v § 46 JŘ. Vykonavatelé v případech stanovených zákonem provádějí všechny úkony, jichž je k výkonu rozhodnutí třeba, dále jsou oprávněni přijmout od povinného plnění a zprostředkovat vzájemné plnění oprávněného. Úkony prováděné vykonavatelem jsou demonstrativně uvedeny ve druhém odstavci § 46 JŘ a jedná se např. o soupis movitých věcí, prodej věcí, které se rychle kazí, mimo dražbu, prodej sepsaných věcí v dražbě, vyklizení nemovitostí. Další úkony vykonavatele vyplývají přímo z ustanovení občanského soudního řádu o jednotlivých způsobech provedení výkonu rozhodnutí, nebo k jejich provedení může být pověřen předsedou senátu. Upustit od dalšího provádění výkonu rozhodnutí bez příkazu předsedy senátu může vykonavatel jen tehdy, když s tím souhlasí oprávněný anebo splní-li povinný dobrovolně, co mu ukládá rozhodnutí (§ 265 odst. 2 OSŘ).

3.2. Soud v exekučním řízení

Postavení soudu v exekučním řízení je odlišné od postavení v řízení vykonávacím. Přijetím exekučního řádu totiž došlo k delegování části pravomoci soudu, která byla do té doby uplatňovaná pouze ve vykonávacím řízení podle občanského soudního řádu, na exekučním řádem zřízený institut soudního exekutora. Exekuce, prováděné soudním exekutorem podle exekučního řádu, se tak staly další z možností realizace práva na spravedlivý proces, garantovaného čl. 36 Listiny základních práv a svobod¹³. Obsahem práva na spravedlivý proces je také právo každého na nucenou realizaci soudních rozhodnutí v přiměřené lhůtě. K naplnění uvedených práv v exekučním řízení byla exekučním řádem zakotvena pravomoc soudu rozhodovat o základních subjektivních právech účastníků exekučního řízení, případně třetích osob. Ochrana základních práv a svobod soudní mocí vyplývá také z čl. 4 Ústavy České republiky¹⁴. Tím jsou zároveň stanoveny předpoklady nezbytné spolupráce mezi soudem a soudním exekutorem, který exekuci fakticky provádí a náleží mu též provádění procesních úkonů upravujících vedení řízení. Přenesení části mocenské pravomoci státu v oblasti nuceného výkonu rozhodnutí na soudního exekutora jako

¹³ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, v platném znění.

¹⁴ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění.

„soudní“ osobu je tak vyváženo zachováním ingerence soudu do exekučního řízení právě prostřednictvím rozhodování o subjektivních právech a povinnostech.

Soud v exekučním řízení rozhoduje v případech výslovně uvedených exekučním řádem. Jedná se především o nařízení exekuce (§ 44 EŘ), o vyloučení exekutora (§ 29 EŘ), o uložení pořádkové pokuty (avšak pouze v případě uvedeném v § 34 EŘ), o odklad exekuce (§ 54 EŘ), o zastavení exekuce (§ 55 EŘ). Soud dále vydává usnesení o rozvrhu získané částky v případě více oprávněných, k čemuž mu soudní exekutor svými přípravnými úkony zajistí podklady. Tento postup je stanoven v příslušných ustanoveních exekučního řádu upravujících jednotlivé způsoby exekuce na peněžitá plnění (§ 61, § 62, § 68, § 70 EŘ). Soudu také dle § 66 odst. 4 EŘ přísluší rozhodovat o rozvrhu výtěžku z prodeje nemovitostí, na kterých váznou pohledávky zajištěné zástavním právem pro tutéž pohledávku (tzv. vespolné zástavní právo). Forma rozhodnutí soudu v exekučním řízení je, stejně jako ve vykonávacím řízení, vždy usnesení (§ 254 odst. 1 OSŘ ve spojení s § 52 odst. 1 EŘ).

Zajímavou novinkou exekučního řádu oproti občanskému soudnímu řádu je zavedení lhůt pro některé úkony soudu (a v některých případech i exekutora). Účelem zavedení těchto lhůt byla bezesporu snaha o rychlejší vydávání rozhodnutí a s tím spojenou efektivnější ochranu subjektivních práv. Významné je v tomto směru zejména ustanovení § 44 odst. 2 EŘ, ze kterého vyplývá povinnost soudu usnesením nařídit exekuci a jejím provedením pověřit exekutora do 15 dnů (ode dne doručení návrhu), pokud jsou splněny všechny zákonem stanovené předpoklady pro nařízení exekuce, jinak návrh v téže lhůtě zamítnout. Rovněž nejpozději do 15 dnů ode dne doručení návrhu je soud povinen vyzvat oprávněného k opravě nebo doplnění neúplného, nesrozumitelného nebo neurčitého návrhu na nařízení exekuce (§ 39 odst. 1 EŘ).

Soud, který je příslušný k provádění úkonů v exekučním řízení je podle § 35 EŘ označován jako „exekuční soud“.

3.3. Soudní exekutor

3.3.1. Předpoklady výkonu exekutorského úřadu soudním exekutorem

Soudním exekutorem se může stát fyzická osoba splňující předpoklady podle exekučního řádu, kterou stát pověřil exekutorským úřadem (§ 1 odst. 1 EŘ). Ustanovení tohoto odstavce hovoří pouze o fyzické osobě a nelze ani analogicky připustit použití § 8 odst.

I zákona o konkursu a vyrovnání¹⁵, podle něhož může být správcem podstaty i veřejná obchodní společnost, vykonávající činnost správce prostřednictvím svých společníků (a to i kdyby splňovali předpoklady pro jmenování exekutorem podle ustanovení § 9 odst. 1 EŘ)¹⁶.

Podmínky jmenování do exekutorského úřadu jsou stanoveny § 9 odst. 1 EŘ, kde je uvedeno: „*Soudním exekutorem může být jmenován občan České republiky, který:*

- a) *má plnou způsobilost k právním úkonům,*
- b) *získal úplné vysokoškolské právnické vzdělání na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v České republice,*
- c) *je bezúhonný,*
- d) *vykonal alespoň tříletou exekutorskou praxi, a*
- e) *složil exekutorskou zkoušku.“*

Exekutor je do exekutorského úřadu jmenován na návrh Exekutorské komory ministrem spravedlnosti, a to do sídla v obvodu okresního (§10 odst. 1 EŘ). Předpokladem návrhu je předchozí úspěšné absolvování výběrového řízení vyhlášeného Exekutorskou komorou na obsazení exekutorského úřadu (buď uvolněného nebo nově vzniklého) (§ 10 odst. 2 EŘ). Počet exekutorských úřadů je omezen principem „*numerus clausus*“, kdy o jejich počtu rozhoduje po vyjádření Exekutorské komory Ministerstvo spravedlnosti. Předpokladem výkonu činnosti exekutora je dále složení slibu do rukou ministra spravedlnosti a uzavření smlouvy o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem exekuční činnosti.

3.3.2. Status soudního exekutora a činnosti vykonávané soudním exekutorem

Soudní exekutor v rámci pověření exekutorským úřadem provádí především nucený výkon exekučních titulů - exekuční činnost. K postavení soudního exekutora v exekučním řízení existuje též výstižná judikatura¹⁷. Vedle exekuční činnosti je soudní exekutor oprávněn provádět další činnosti, uvedené v § 74 odst. 1 EŘ – např. sepisování exekutorských zápisů. V

¹⁵ Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, v platném znění

¹⁶ Hlavsa, P., Exekuční řád a zákon č. 119/2001 Sb. s poznámkami a prováděcími předpisy, 2. vydání, Praha, Linde Praha, 2004, s. 14

¹⁷ Např. v rozsudku Nejvyššího soudu, sp. zn. 20 Cdo 2706/2004 ze dne 28. března 2006 je uvedeno: „*Exekutor při provádění exekuce nemá postavení soukromoprávního subjektu, nýbrž vykonává pravomoc svěřenou mu*

§ 4 EŘ je stanoveno, že při výkonu exekuční činnosti, sepisování exekutorských zápisů a při činnostech vykonávaných z pověření soudu má soudní exekutor postavení veřejného činitele podle § 89 odst. 9 trestního zákona¹⁸ (dále jen „TZ“). Z toho plyne trestněprávní ochrana (§ 153 až § 157 TZ) i případná trestněprávní odpovědnost soudního exekutora (§ 158 až § 161 TZ) jako veřejného činitele při výkonu výše uvedených činností.

Soudní exekutor vykonává exekuční činnost nezávisle a při jejím výkonu je vázán jen Ústavou České republiky, zákony, jinými právními předpisy a rozhodnutími soudu vydanými v řízení o výkonu rozhodnutí a exekučním řízení. Exekuční a další činnosti vykonává soudní exekutor za úplatu. Jeho činnost je neslučitelná s jinou výdělečnou činností s výjimkou správy vlastního majetku; i za úplatu však může vykonávat např. vědeckou nebo uměleckou činnost (§ 2 a § 3 EŘ).

Podle ustanovení § 31 EŘ je soudní exekutor povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl při provádění exekuční nebo další činnosti a dále o skutečnostech, které se mohou dotýkat oprávněných zájmů účastníků exekučního řízení. Tento odstavec zároveň upravuje podmínky, za nichž může být této povinnosti zproštěn.

Soudní exekutor je kárně odpovědný za kárné provinění. Kárným proviněním může být zejména závažné nebo opětovné porušení povinnosti stanovené exekučním řádem a v kárném řízení za ně může být uloženo opatření – napomenutí, písemné napomenutí, pokuta až do výše stonásobku minimální mzdy, nebo odvolání z exekutorského úřadu (§ 116 odst. 1, 2 EŘ).

V ustanovení § 32 EŘ je zakotvena zvláštní zákonná odpovědnost soudního exekutora za škodu způsobenou v souvislosti s exekuční činností podle exekučního řádu, a to jako odpovědnost objektivní povahy s možností liberace. Zároveň je stanovena odpovědnost státu za škodu způsobenou soudním exekutorem, avšak pouze za škodu způsobenou exekutorem při výkonu činnosti, při které exekutor požívá ve smyslu § 4 EŘ postavení veřejného činitele¹⁹.

předpisy veřejného práva. Je na něj delegována část státní moci, jejímž nositelem je při soudním výkonu rozhodnutí soud, tedy pravomoc nuceně vykonávat exekuční tituly.“

¹⁸ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹ V § 32 odst. 3 EŘ je uvedeno: „Odpovědnost státu za škodu podle zvláštního právního předpisu tím není dotčena“. Jedná se o zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, v platném znění.

Poškozený tak může uplatnit svůj nárok na náhradu škody jak přímo vůči exekutorovi, tak současně i vůči státu.

3.3.3. Postavení soudního exekutora

Jak již bylo výše uvedeno, je projevem základního práva na spravedlivý proces a jeho zajištění v exekučním řízení stanovení úzké vazby mezi soudním exekutorem a soudem, kdy soud rozhoduje o základních subjektivních právech a povinnostech účastníků exekučního řízení. Zároveň bylo nezbytné právně vymezit postavení soudního exekutora v exekučním řízení a zejména povahu jím prováděných úkonů, jejichž provedení nebylo exekučním řádem výslovně svěřeno soudu. Pro výklad právního postavení soudního exekutora je klíčové ustanovení § 28 věta druhá EŘ, kde je uvedeno: „*Úkony exekutora se považují za úkony soudu*“. Toto ustanovení má význam i pro výklad ostatních navazujících ustanovení exekučního řádu i pro rozsah přiměřené aplikace občanského soudního řádu. Ve spojení s § 4 EŘ je tímto ustanovením založena veřejnoprávní povaha postavení soudního exekutora.

Dalším ustanovením exekučního řádu významným pro postavení soudního exekutora a povahu jím vykonávaných úkonů je § 52 odst. 2 EŘ: „*Nestanoví-li tento zákon jinak, je exekutor oprávněn vykonat všechny úkony, které občanský soudní řád a další právní předpisy jinak svěřují při provedení výkonu rozhodnutí soudu, soudci, vykonavatelé nebo jinému zaměstnanci soudu*“. Argumentem a maiori ad minus lze dospět k závěru, že i úkony, ke kterým je oprávněn jinak soudní tajemník, vyšší soudní úředník či justiční čekatel, je exekutor oprávněn provádět²⁰. Exekutor je tak oprávněn činit všechny úkony a rozhodnutí, které výslovně nejsou svěřeny exekučním řádem soudu, a tyto úkony se ve smyslu ustanovení § 28 věta druhá EŘ považují za úkony soudu. Exekutor činí tyto úkony svým jménem jako subjekt odlišný od soudu. Obecnou formou rozhodnutí exekutora v exekučním řízení je usnesení (shodně jako ve vykonávacím řízení - § 167 odst. 1 OSŘ); pouze v případech výslovně stanovených exekučním řádem vydává exekutor exekuční příkaz nebo příkaz k úhradě nákladů exekuce²¹. Exekuční řád výslovně stanoví procesní situace, ve kterých rozhoduje soud, a ve všech ostatních případech je dána pravomoc exekutora k vydání rozhodnutí nebo

²⁰ Veselý, J., Rakovský, A., Šimková, R., Způsoby provedení exekuce podle zákona o soudních exekutorech se zaměřením na odchylky od úpravy v občanském soudním řádu, Právní rozhledy, 2001, č. 10, s. 474

²¹ § 3 odst. 3 vyhlášky č. 418/2001 Sb., o postupech při výkonu exekuční a další činnosti.

vykonání úkonu²². Z toho zároveň plyne, že tam kde rozhoduje exekutor, je jeho rozhodnutí postaveno na roveň rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým je v exekučním řízení dle ustanovení § 45 odst. 1 EŘ okresní soud. Funkčně příslušným k rozhodnutí o odvolání proti rozhodnutí exekutora je krajský soud²³. Odvolání je přípustné proti všem usnesením soudního exekutora s výjimkou usnesení, která mají povahu usnesení upravujících vedení řízení.

Soudní exekutor musí být k provádění jednotlivých úkonů konkrétního exekučního řízení nejprve pověřen rozhodnutím soudu. Exekutora oprávněný navrhne v návrhu na provedení exekuce a soud po té v usnesení o nařízení exekuce navrženého exekutora pověří provedením exekuce (§ 28 věta první EŘ).

3.3.4. Součinnost třetích osob

Pro zajištění efektivního provedení exekuce stanoví exekuční řád významné oprávnění soudního exekutora - oprávnění požadovat součinnost třetích osob. Jedná se o nový institut exekučního řádu, který nemá v úpravě výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu obdobu. Součinnost třetích osob je upravena v ustanoveních § 33 až § 34 exekučního řádu. Smyslem této úpravy je poskytnout exekutorovi reálnou šanci zjistit majetek povinného, jehož postižením by bylo možno uhradit pohledávku oprávněného. Tato ustanovení tak dávají exekutorovi možnost zjistit potřebné údaje o povinném od subjektů uvedených v § 33 EŘ, a to i přes povinnost mlčenlivosti těchto subjektů. Institut součinnosti třetích osob je dle mého názoru významnou a účinnou možností exekutora ke zjištění postižitelného majetku povinného tak, aby exekutor mohl následně zvolit odpovídající způsob provedení exekuce v exekučním příkazu.

V ustanovení § 33 odst. 1 EŘ je uvedeno, že soudy, orgány státní správy a samosprávy, obce a jejich orgány, notáři a právnické a fyzické osoby, rozhodují-li o právech a povinnostech, jsou povinni sdělit exekutorovi na jeho písemnou žádost údaje o majetku povinného, které jim jsou známy z jejich úřední činnosti. Mohou sdělit pouze údaje o majetku povinného, tedy o jeho dlužnících, ale nikoliv o věřitelích a o jeho bydlišti, popř.

²² Kasíková, M., Kučera, Z., Plášil, V., Šimka, K., Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a předpisy související, Komentář, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2007, s. 189

²³ Shodně k tomu: Stanovisko NS k výkladu zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, sp. zn. 200/2005..

příbuzných²⁴. V odstavci druhém je zakotvena povinnost Policie České republiky poskytnout exekutorovi podle zvláštního právního předpisu²⁵ na jeho žádost ochranu a součinnost při výkonu exekuční činnosti. Dále je v odstavci třetím § 33 exekučního řádu uložena orgánům, pověřeným na základě zvláštního právního předpisu k vedení evidence osob nebo jejich majetku povinnost oznámit exekutorovi na jeho písemnou žádost údaje potřebné k provedení exekuce. Těmito údaji se rozumí např. adresa povinného, jeho zaměstnavatel, nebo údaje o majetku a pohledávkách povinného. Tuto povinnost má např. orgán pověřený vedením katastru nemovitostí, orgán správy daní, orgán, který vede registr motorových vozidel, orgán správy sociálního zabezpečení nebo Burza cenných papírů. V tomtéž ustanovení je uvedeno, že pracovník správce daně, orgánu sociálního zabezpečení a zdravotní pojišťovny se nemůže v odpovědi na písemnou žádost exekutora dovolat povinnosti mlčenlivosti podle zvláštního právního předpisu.

Ustanovení § 33 odst. 4 EŘ vyvolalo po přijetí exekučního řádu nesouhlasné reakce z řad advokátů. V tomto ustanovení je totiž stanovena vedle peněžních ústavů, finančních institucí, notářů, fyzických a právnických osob také advokátům povinnost sdělit exekutorovi na jeho písemnou žádost údaje o číslech účtů povinného, jakož i o jejich stavu a změnách a údaje o majetku, věcech, listinách či zaknihovaných cenných papírech povinného jimi spravovaných či u nich pro povinného či povinným uschovaných. Polemiky vedené převážně na stránkách Bulletinu advokacie vyvolala otázka, zda advokát jako povinná osoba bude moci odmítat poskytnout součinnost s odvoláním na zákonem o advokacii²⁶ stanovenou povinnost mlčenlivosti. Záhy však převážily přesvědčivé argumenty ve prospěch toho, že poskytnutím uvedených informací se advokát porušení povinnosti mlčenlivosti nedopouští – a je tedy na písemnou žádost exekutora povinen uvedené údaje poskytnout. Exekuční řád je totiž v tomto případě *lex specialis* k zákonu o advokacii, takže advokát je takto stanovenou povinností vázán a jejím splněním se nedopouští porušení povinnosti mlčenlivosti podle § 21 zákona o advokacii²⁷. Informace, které je exekutor oprávněn vyžadovat podle § 33 EŘ od třetích osob,

²⁴ Kasíková, M., Kučera, Z., Plášil, V., Šimka, K., Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a předpisy související, Komentář, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2007, s. 80

²⁵ § 44 zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, v platném znění

²⁶ § 21 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, v platném znění.

²⁷ Smolík, P., Advokát versus exekutor – ochrana zájmů klienta versus exekuce?, polemika, Bulletin advokacie, 2002, č. 4, s. 11; podobně Veselý, J., Rakovský, A., Holešínský, P., Soudní exekutoři – efektivní způsob vymáhání pohledávek, Bulletin advokacie, 2001, č. 9, s. 19

mohou být vyžadovány pouze v souvislosti s prováděním exekuce. Také exekutor je navíc vázán povinností mlčenlivosti, a proto případné sdělení informací advokátem exekutorovi podléhá stejnému režimu mlčenlivosti, s výjimkou využití těchto informací pro exekuční činnost (provádění exekuce)²⁸. Advokát může podat informace pouze o majetku, který pro povinného spravuje, a nesmí podat informace o majetku povinného, který je mu pouze znám²⁹. De lege ferenda by bylo vhodné výslovně upravit povinnost advokáta informaci exekutorovi poskytnout i přes povinnost mlčenlivosti.

Povinnost součinnosti je dále v odstavcích 5 až 9 § 33 exekučního řádu stanovena poště, provozovatelům telekomunikačních služeb, pojišťovnám, vydavatelům tisku, dopravcům a zasílatelům, a to vždy ve vztahu k informacím o majetku nebo osobě povinného, kterými tyto subjekty v rámci předmětu své činnosti mohou disponovat.

Ustanovení § 33a až § 33c poskytují exekutorovi možnost získat v elektronické podobě způsobem umožňujícím dálkový přístup údaje z centrální evidence obyvatel, centrální evidence stavebního spoření a centrální evidence penzijního připojištění.

Exekutor může dle § 34 EŘ požádat o součinnost třetí osoby vždy jen v souvislosti s prováděním exekuce. Žádost exekutora o poskytnutí součinnosti osobami uvedenými v § 33 EŘ musí být písemná (vyjma žádosti o ochranu a součinnost Policie České republiky). Exekutor musí se žádostí doložit své oprávnění kopií usnesení soudu o nařízení exekuce, není však povinen dokládat způsob provedení exekuce. Pro možnost požadovat součinnost není rozhodné, byla-li exekuce pravomocně nařízena, ale pouze to, že exekutor byl ve věci pověřen. Bylo by naopak zcela proti logice exekučního řízení, kdyby mohl exekutor zjišťovat majetek až poté, co by se povinný o nařízení exekuce dozvěděl³⁰. Třetí osoby jsou povinny poskytnout exekutorovi součinnost bez zbytečného odkladu, jinak odpovídají oprávněnému a exekutorovi za škodu, která tím oprávněnému nebo exekutorovi vznikne. Součinnost poskytují třetí osoby bezplatně, mají však právo na náhradu hotových výdajů; o této náhradě rozhoduje exekutor usnesením, proti němuž není odvolání přípustné³¹. Za nesplnění

²⁸ Veselý, J., Rakovský, A., Holešínský, P., Soudní exekutoři – efektivní způsob vymáhání pohledávek, Bulletin advokacie, 2001, č. 9, s. 20

²⁹ Kasíková, M., Kučera, Z., Plášil, V., Šimka, K., Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a předpisy související, Komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, s. 80

³⁰ Kasíková, M., Exekuce u soudu prvního stupně, Právní rádce, 2003, č. 6, s. 17

³¹ Stanovisko NS k výkladu zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, sp. zn. 200/2005 (bod VI.)

povinností uvedených v § 33 EŘ může soud na návrh exekutora uložit třetím osobám pořádkovou pokutu – dle § 53 OSŘ až do výše 50 000 Kč, a to i opakovaně.

Jak bylo výše uvedeno, obdobná úprava povinnosti součinnosti při soudním výkonu rozhodnutí dle občanského soudního řádu chybí. Tam oprávněný zásadně sám zjišťuje majetek povinného ještě před podáním návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí, ve kterém v rámci zvoleného způsobu výkonu tento majetek specifikuje (v případě pohledávky na peněžité plnění, kde výběr způsobu náleží oprávněnému). Oprávněný může toliko požádat soud, aby se povinného dotázal, zda a od koho pobírá mzdu nebo jiný pravidelný příjem, nebo u kterého peněžního ústavu má své účty a jaká jsou jejich čísla (§ 260 OSŘ), případně před podáním návrhu na výkon rozhodnutí soudu navrhnout, aby povinného předvolal a vyzval ho k prohlášení o majetku (§ 260a až § 260h OSŘ). Institut prohlášení o majetku však může obdobně využít ve smyslu § 53 EŘ též exekutor.

4. Předpoklady pro výkon rozhodnutí a exekuci

4.1. Procesní podmínky

Civilní proces může probíhat a rozhodnutí soudu může být vydáno jen za splnění určitých podmínek stanovených procesním právem. Tyto podmínky se nazývají procesní podmínky, občanský soudní řád je označuje jako podmínky řízení³². Splnění těchto podmínek zkoumá soud z úřední povinnosti teprve po zahájení řízení a dále kdykoli v průběhu řízení (§ 103 OSŘ). Lze rozlišovat podmínky na straně soudu, podmínky na straně účastníků i podmínky týkající se věci. V případě, že soud shledá nedostatek některé z procesních podmínek, je povinen vyvodit z toho odpovídající, zákonem stanovené, důsledky. Z tohoto hlediska se nedostatek podmínek řízení dělí na neodstranitelný – v takovém případě je soud povinen řízení zastavit, a odstranitelný, kdy je soud povinen k odstranění nedostatku podmínky učinit vhodná opatření (§ 104 odst. 1, 2 OSŘ).

³² Winterová, A., a kol., Civilní právo procesní, 3. aktualizované a doplněné vydání, Praha, Linde Praha, 2004, s. 231

Také v řízení vykonávacím i exekučním je třeba zkoumat, zda jsou podmínky řízení splněny, a to již před rozhodnutím o nařízením výkonu rozhodnutí resp. exekuce a dále i po jejich nařízeních. Tyto podmínky jsou totožné s procesními podmínkami uplatňovanými v nalézacím řízení, avšak jejich uplatnění ve vykonávacím a exekučním řízení je modifikováno povahou věci a specifickými zásadami, kterými jsou tato řízení ovládána. Prostřednictvím ustanovení § 254 odst. 1 OSŘ se ve vykonávacím řízení použije úprava podmínek řízení z části třetí občanského soudního řádu, s přihlédnutím k případné zvláštní úpravě v části šesté. Exekuční řád obsahuje úpravu pouze některých podmínek řízení, avšak ne v plné šíři. Tam, kde exekuční řád podmínky upravuje, bude se soud při jejich zkoumání řídit touto úpravou, v ostatním se na základě ustanovení § 52 odst. 1 EŘ použije úprava podmínek řízení, obsažená v občanském soudním řádu. V této podkapitole se vzhledem k tématu této diplomové práce omezím na pojednání pouze v nezbytném rozsahu o procesních podmínkách vztahujících se k vykonávacímu a exekučnímu řízení, s důrazem na vystižení dílčích odlišností mezi oběma úpravami.

4.1.1. Procesní podmínky na straně soudu

Procesními podmínkami na straně soudu jsou civilní pravomoc a věcná, funkční a místní příslušnost soudu. Tyto podmínky zkoumá soud po zahájení řízení mezi prvními a vychází přitom především z návrhu oprávněného na nařízení výkonu rozhodnutí (nebo exekuce).

Věcně příslušným soudem k nařízením i provedení výkonu rozhodnutí je vždy okresní soud (§ 9 odst. 1 OSŘ). Stejně tak v exekučním řízení je věcně příslušným exekučním soudem v prvním stupni okresní soud (§ 45 odst. 1 EŘ). Soud v obou řízeních posuzuje věcnou příslušnost v průběhu celého řízení (§ 104a odst. 1 OSŘ), přičemž pro určení této příslušnosti jsou až do skončení řízení rozhodné okolnosti, které tu jsou v době jeho zahájení (§ 11 odst. 1 OSŘ). Nedostatek podmínky věcné příslušnosti soudu je neodstranitelný. Věcně nepřislušný soud tak musí dle § 104a OSŘ vyslovit svou věcnou nepřislušnost a rozhodnout o postoupení věci věcně příslušnému soudu.

Místní příslušnost soudu ve vykonávacím řízení je upravena v ustanovení § 252 OSŘ. Místně příslušným k nařízením a provedení výkonu rozhodnutí, k činnosti soudu před nařízením výkonu rozhodnutí a k prohlášení o majetku je zásadně obecný soud povinného. Který soud je obecným soudem povinného je vzhledem k § 254 odst. 1 OSŘ upraveno i pro

vykonávací řízení v § 85 OSŘ. Jelikož povinným může být fyzická osoba, fyzická osoba, která je podnikatelem, právnická osoba, obec, vyšší územní samosprávný celek i stát, je v odstavcích 1 až 6 § 85 OSŘ pro každý z těchto subjektů stanoveno, který soud (na základě jakého kritéria) je pro ně soudem obecným³³. Ze zásady obecného soudu dle § 252 odst. 1 OSŘ jsou v ustanoveních § 252 odst. 2 až 4 OSŘ upraveny výjimky – v těchto případech jde o výlučnou místní příslušnost. V § 252 odst. 2 OSŘ je uvedeno, že nemá-li povinný obecný soud nebo jeho obecný soud není v České republice, je k nařízení a provedení výkonu rozhodnutí příslušný soud, v jehož obvodu povinný má majetek, v odst. 3 je pro výkon rozhodnutí pro vymožení výživného nezletilého dítěte stanovena příslušnost soudu, v jehož obvodu má nezletilý bydliště. Jde-li o výkon rozhodnutí prodejem podniku nebo týká-li se výkon rozhodnutí nemovitostí, je v § 254 odst. 4 OSŘ zakotvena výlučná místní příslušnost soudu, v jehož obvodu se podnik nebo nemovitost nachází.

Místně příslušným exekučním soudem v exekučním řízení je také zásadně obecný soud povinného. Úprava obecného soudu povinného v § 45 odst. 2 exekučního řádu bere za určující kritérium, shodně jako občanský soudní řád, u fyzické osoby bydliště, místo kde se zdržuje, případně místo, kde se nachází její majetek, u právnické osoby její sídlo. Má-li povinný majetek v obvodu více soudů, je příslušným soud, kterému byla jako prvnímu doručena žádost exekutora o udělení pověření nebo návrh na provedení exekuce. Úprava místní příslušnosti v exekučním řádu je však komplexní a na rozdíl od občanského soudního řádu neobsahuje ustanovení o výlučné příslušnosti soudu jako v § 252 odst. 3 a 4 OSŘ. Soudní dále praxe dovodila, že i pro nařízení exekuce k vydobytí výživného pro nezletilé děti je místně příslušným obecný soud povinného ve smyslu § 45 odst. 2 EŘ³⁴. V případě exekuce prodejem podniku, nebo exekuce týkající se nemovitostí, je k nařízení exekuce rovněž příslušný obecný soud povinného (namísto soudu, v jehož obvodu se podnik nebo nemovitost nachází, jak je tomu v OSŘ). Souvisí to s tím, že v době návrhu na nařízení exekuce ještě není způsob provedení exekuce znám (a tedy ani to, zda se bude exekuce týkat podniku nebo nemovitostí). Způsob provedení exekuce totiž určí až exekutor poté, co mu bylo doručeno usnesení o nařízení exekuce, a vydá exekuční příkaz ohledně majetku, který má být exekucí

³³ Např. u fyzické osoby je obecným soudem okresní soud, v jehož obvodu má bydliště, a nemá-li bydliště, okresní soud, v jehož obvodu se zdržuje; má-li fyzická osoba bydliště na více místech, jsou jejím obecným soudem všechny okresní soudy, v jejichž obvodu bydlí s úmyslem zdržovat se tam trvale (§ 85 odst. 1 OSŘ), u právnické osoby je jím okresní soud, v jehož obvodu má právnická osoba sídlo (§ 85 odst. 3 OSŘ).

³⁴ Usnesení KS v Brně, sp. zn. 12 Nc 5/2003. Shodně stanovisko NS, sp. zn. 200/2005 (bod III.)

postižen (§ 47 odst 1 EŘ).

Místní příslušnost soudu ve vykonávacím i exekučním řízení se posuzuje podle okolností, které tu jsou v době zahájení řízení (§ 11 odst. 1 OSŘ), a trvá až do jeho skončení – jde o tzv. zásadu perpetuatio fori. Místní nepřislušnost soud posuzuje pouze před nařízením výkonu rozhodnutí nebo exekuce, přičemž později ji zkoumá pouze k námitce povinného, kterou povinný musí uplatnit ve svém prvním podání soudu, kterým zpravidla bude až odvolání proti usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí resp. exekuce. Nedostatek místní příslušnosti soudu patří mezi odstranitelné nedostatky podmínek řízení, tudíž pokud nedojde výše uvedeným postupem k vyslovení nepřislušnosti, pokračuje v řízení soud u něhož byl návrh podán. Vysloví-li soud usnesením, že není příslušný, postoupí věc po právní moci tohoto usnesení příslušnému soudu (§ 105 odst. 1 a 2 OSŘ). Soudní praxe dlouho nebyla jednotná, jak přistoupit – při absenci výslovné úpravy v exekučním řádu – k požadavku postoupení věci příslušnému soudu. Část praxe postupovala shodně podle § 105 odst. 2 OSŘ a rozhodovala o postoupení usnesením, část postupovala věc „neformálně“ pouhým přípisem. Stanovisko Nejvyššího soudu k výkladu exekučního řádu³⁵ usměrnilo soudní praxi závěrem, že o tom, že není místně příslušný (a kterému soudu věc postupuje jako místně příslušnému), soud rozhoduje usnesením, které doručí oprávněnému i povinnému; povinnému však nejdříve s usnesením o nařízení exekuce, ledaže by dřívějším doručením nebyl zmařen účel exekuce.

4.1.2. Procesní podmínky na straně účastníků řízení

Procesními podmínkami na straně účastníků řízení jsou způsobilost být účastníkem řízení, procesní způsobilost, zastoupení a průkaz plné moci. Všechny jsou upraveny shodně jak pro vykonávací řízení, tak na základě § 52 odst. 1 EŘ i pro exekuční řízení, proto o nich pojednávám velmi stručně, prakticky pouze jejich výčtem.

Pro způsobilost být účastníkem řízení platí i pro vykonávací a exekuční řízení ustanovení § 19 OSŘ. Způsobilost být účastníkem řízení (procesní subjektivitu) má tedy zejména ten, kdo má způsobilost mít práva a povinnosti, což odpovídá hmotněprávní způsobilosti mít práva a povinnosti, upravené v občanském zákoníku (dále „OZ“)³⁶. Procesní subjektivitu tak mají především fyzické osoby (§ 7 OZ), právnické osoby (§ 18 OZ) a stát.

³⁵ Stanovisko NS k výkladu zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, sp. zn. 200/2005.

Nedostatek způsobilosti být účastníkem řízení je neodstranitelný, a proto soud po jeho zjištění zastaví řízení, nebo v případě zjištění až po právní moci usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce zastaví výkon rozhodnutí nebo exekuci dle ustanovení § 268 odst. 1 písm. h) OSŘ.

Procesní způsobilostí se rozumí způsobilost před soudem jako účastník samostatně jednat. Ustanovení § 20 odst. 1 OSŘ procesní způsobilost přiznává každému v tom rozsahu, v jakém má způsobilost vlastními úkony nabývat práv a brát na sebe povinnosti. Rovněž způsobilost k právním úkonům je upravena v ustanoveních občanského zákoníku. Nedostatek procesní způsobilosti je odstranitelný; k jeho odstranění je třeba ve smyslu § 104 odst. 2 OSŘ učinit vhodná opatření³⁷.

Procesně způsobilý účastník řízení může vykonávat práva a povinnosti v řízení buď samostatně nebo prostřednictvím zvoleného zástupce. Jestliže účastník řízení zvolí druhou možnost, je procesní podmínkou plná moc zmocněnce a jeho způsobilost být zástupcem účastníka.

4.1.3 Negativní procesní podmínky

Negativními procesními podmínkami jsou podmínky řízení vztahující se k věci, jejichž splnění tvoří neodstranitelný nedostatek a řízení musí být zastaveno (§ 104 odst. 1 OSŘ). Patří sem překážka zahájeného řízení (litispence), kdy podle ustanovení § 83 OSŘ „Zahájení řízení brání tomu, aby o téže věci probíhalo u soudu jiné řízení“, a dále překážka věci pravomocně rozhodnuté (res iudicata), o které § 159a odst. 5 OSŘ stanoví: „*Jakmile bylo o věci pravomocně rozhodnuto, nemůže být v rozsahu závaznosti výroku rozsudku pro účastníky a popřípadě jiné osoby věc projednávána znovu*“. Předpokladem naplnění obou uvedených podmínek je „totožnost věci“, za kterou se v nalézacím řízení považuje tentýž nárok týkající se stejného předmětu řízení vedeného mezi týmiž účastníky.

Existenci překážky věci zahájené i překážky věci pravomocně rozsouzené je třeba zkoumat také ve vykonávacím a exekučním řízení, kde se vzhledem k ustanovení § 254 odst.

³⁶ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

³⁷ Tato opatření může soud učinit na základě § 22 OSŘ ve spojení s § 26 a § 27 OZ, nebo opatření dle § 29 odst. 1, 2 OSŘ.

1 OSŘ a § 52 odst. 1 EŘ užije úprava negativních procesních podmínek pro nalézací řízení. Je však potřeba přihlédnout k tomu, že v těchto řízeních má pojem „totožnost věci“ poněkud specifický obsah. Dle názoru Nejvyššího soudu ČR³⁸ „toutéž věcí“ se pro účely výkonu rozhodnutí rozumí stejný způsob výkonu na též předmět výkonu uplatňovaný mezi týmiž účastníky pro pohledávku (její část) přisouzenou stejným exekučním titulem.

Po nabytí účinnosti exekučního řádu je třeba častěji řešit obě uvedené podmínky řízení, protože jak překážka rei iudicatae tak překážka litispendence mohou působit také ve vztahu mezi soudním výkonem rozhodnutí a exekučním řízením. V exekučním řízení soud nejprve vydá usnesení o nařízení exekuce, aniž by stanovil, jakým způsobem má být exekuce provedena, a teprve poté exekutor vydá exekuční příkaz, v němž určí způsob provedení exekuce a teprve s tímto okamžikem jsou spojeny účinky nařízení výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu. Účinky překážek rei iudicatae a litispendence proto v exekučním řízení mohou nastat až po vydání exekučního příkazu, zatímco ve vykonávacím řízení jsou tyto účinky spojeny již se samotným usnesením o nařízení výkonu rozhodnutí.

V jiném usnesení Nejvyšší soud³⁹ dovodil, že v případě exekuce ukládající zaplacení peněžité částky nastává překážka věci zahájené, jestliže před tím, než soud pravomocně rozhodne o návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí, byl v exekučním řízení mezi týmiž účastníky k vydobytí stejné pohledávky přiznané týmiž exekučním titulem vydán exekuční příkaz znějící na stejný způsob a postihující též předmět výkonu, jaký byl označen v návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí. Překážka věci pravomocně rozhodnuté naopak nastává tehdy, byl-li vydán exekuční příkaz, ačkoli mezi týmiž účastníky již byl k vymožení stejné pohledávky přiznané týmiž exekučním titulem pravomocně nařízen výkon rozhodnutí stejným způsobem, na který zní exekuční příkaz a postihující též předmět výkonu; tato překážka trvá, dokud nebyl soudní výkon zastaven nebo jiným způsobem skončen.

Dle Nejvyššího soudu se úplná identita věci v exekučním řízení projevuje postupně – po vyjádření titulu a vynučené povinnosti jen v návrhu – až po posouzení exekutora vyjádřeném v exekučním příkazu. Proto i v případě výkonu rozhodnutí a exekuce rozhodnutí ukládajících jinou povinnost než zaplacení peněžité částky, může nastat některá

³⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 10. 2004, sp. zn. 20 Cdo 1082/2004.

³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 9. 2003, sp. zn. 20 Cdo 1751/2002.

z uvedených překážek až tehdy, jestliže je (ač v tomto případě zákonem předurčený) způsob provedení výkonu rozhodnutí vyjádřen v exekučním příkazu⁴⁰.

Podle ustanovení § 35 odst. 3 EŘ zahájení exekučního řízení brání tomu, aby pro tentýž nárok bylo zahájeno nebo probíhalo jiné exekuční řízení podle exekučního řádu – jde tedy o úpravu překážky litispendence při střetu exekučních řízení.

Na závěr této podkapitoly je potřeba se zmínit o ustanovení § 129 EŘ a jeho vztahu k překážkám litispendence a rei iudicatae. V tomto ustanovení je uvedeno: „Výkon rozhodnutí uskutečňovaný na základě usnesení soudu o nařízení výkonu rozhodnutí vydaného před účinností tohoto zákona se uskuteční podle dosud platných právních předpisů; jestliže však pohledávka oprávněného nebyla zcela uspokojena, může oprávněný se souhlasem soudu podat návrh na nařízení exekuce podle tohoto zákona.“ Podle spoluautorů exekučního řádu jde o zákonnou výjimku z překážky věci zahájené, resp. pravomocně rozsouzené a jeho smyslem je umožnit oprávněnému, aby navrhl provedení exekuce podle exekučního řádu právě v případech neskončených soudních výkonů rozhodnutí⁴¹, v nichž nebyl plně uspokojen. Aplikace ustanovení § 129 EŘ je však omezena datem nabytí účinnosti exekučního řádu, tj. 1. 5. 2001, tj. pokud bylo vydáno usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí až po tomto datu, aplikace tohoto ustanovení nepřichází v úvahu. Ke stejnému závěru dospěl i Nejvyšší soud ČR, který navíc dovodil, že souhlas s podáním návrhu na nařízení exekuce dle § 129 EŘ lze vyjádřit jednoduše tak, že soud návrhu na nařízení exekuce, bez dalšího, vyhoví a exekuci nařídí⁴².

4.2. Návrh na nařízení výkonu rozhodnutí a exekuce

Při zahájení řízení o výkon rozhodnutí i exekučního řízení se uplatňuje zásada **dispoziční**. Nezbytným předpokladem na zahájení obou řízení je návrh na nařízení výkonu rozhodnutí (resp. exekuce), podaný oprávněným nebo jinou osobou, která prokáže, že na ni přešlo nebo bylo převedeno právo z exekučního titulu. Pro exekuční řízení podle exekučního řádu to platí bezvýjimečně, v úpravě vykonávacího řízení je výjimkou výkon rozhodnutí o výchově nezletilých dětí.

⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 10. 2004, sp. zn. 20 Cdo 1082/2004.

⁴¹ Veselý, J., Rakovský, A., Vybrané otázky aplikace zákona č. 120/2001, o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), Bulletin advokacie, 2002, č. 11 – 12, s. 46.

⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 12. 2004, sp. zn. 20 Cdo 1825/2003.

4.2.1 Náležitosti návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí a exekuce

Návrh na nařízení výkonu rozhodnutí musí splňovat obecné náležitosti každého podání (§ 42 OSŘ), obecné náležitosti návrhu na zahájení řízení (§ 79 OSŘ), a další náležitosti návrhu na výkon rozhodnutí dle ustanovení § 261 OSŘ, které se týkají jednotlivých způsobů navrhovaného výkonu. Návrh je možno učinit písemně, v elektronické podobě, telegraficky nebo telefaxem. Ústně do protokolu lze návrh na výkon rozhodnutí podat jen ohledně rozhodnutí vydaných v řízeních uvedených v § 42 odst. 1 OSŘ. Z návrhu musí být patrné kterému soudu je určeno, kdo je činí, které věci se týká a co sleduje, a musí být podepsáno a datováno. Kromě těchto obecných náležitostí musí obsahovat jméno, příjmení a bydliště účastníků (případně identifikační údaje právnické osoby nebo státu), vylíčení rozhodujících skutečností, označení důkazů, a musí z něj být patrné, čeho se navrhovatel domáhá. Tyto obecné náležitosti platí obdobně i pro návrh na nařízení exekuce. V rámci vylíčení rozhodujících skutečností v návrhu je třeba uvést označení exekučního titulu a tvrzení, že povinný uloženou povinnost podle titulu dobrovolně nesplnil, případně splnil jen z části a v jakém rozsahu. Čeho se navrhovatel domáhá, petit, musí obsahovat přesné a určité označení povinnosti, která má být nuceně vymáhána⁴³. V návrhu na výkon rozhodnutí ukládajícího zaplacení peněžité částky navíc oprávněný uvede jakým způsobem má být výkon rozhodnutí proveden a označí konkrétní majetek, který má být výkonem rozhodnutí postižen. Naopak podává-li oprávněný návrh na výkon rozhodnutí ukládajícího jinou povinnost, než zaplacení peněžité částky, nemusí v návrhu uvádět, jakým způsobem má být výkon rozhodnutí nařízen, neboť v tomto případě se výkon rozhodnutí řídí povahou uložené povinnosti (§ 258 odst. 2 OSŘ). K návrhu na výkon rozhodnutí je dále třeba připojit stejnopis rozhodnutí, opatřený potvrzením o jeho vykonatelnosti; stejnopis rozhodnutí není třeba připojit, jestliže se návrh na výkon rozhodnutí podává u soudu, který o věci rozhodoval jako soud prvního stupně. Ustanovení § 261 odst. 1 OSŘ ukládá oprávněnému další náležitosti návrhu dle zvoleného způsobu výkonu (např. u srážek ze mzdy oprávněný označí v návrhu toho, vůči komu má povinný nárok na mzdu – tedy plátce mzdy).

Exekuční řízení lze zahájit, jak bylo uvedeno výše, jen na návrh. Exekuční řízení je zahájeno dnem, kdy návrh na nařízení exekuce došel exekutorovi nebo exekučnímu soudu (§ 35 odst. 1, 2 EŘ). Pokud byl návrh podán exekutorovi, předloží exekutor tento návrh soudu a

požádá soud o udělení pověření k provádění exekuce (§ 45 EŘ). V ustanovení § 37 odst. 2 EŘ je uvedeno „*Oprávněný může podat návrh na nařízení exekuce podle tohoto zákona, nesplní-li povinný dobrovolně to, co mu ukládá exekuční titul podle tohoto zákona*“. Jde o období ustanovení § 251 OSŘ pro vykonávací řízení. Náležitosti návrhu na nařízení exekuce včetně obligatorních příloh jsou stanoveny v § 38 EŘ. Obecné náležitosti návrhu na nařízení exekuce (v § 38 EŘ je nesprávně uvedeno návrhu na „provedení“ exekuce) odpovídají náležitostem návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí, uvedenými v § 42, § 79, a § 261 odst. 2 OSŘ. Povinnost, která má být vymožena, musí odpovídat exekučnímu titulu. V § 38 odst. 2 EŘ je stanoven jako obligatorní příloha návrhu originál nebo úředně ověřená kopie exekučního titulu opatřeného potvrzením o jeho vykonatelnosti (tzv. doložkou vykonatelnosti), nebo stejnopis notářského zápisu nebo exekutorského zápisu se svolením k vykonatelnosti. Stejně jako ve vykonávacím řízení i zde není třeba exekuční titul přikládat pouze pokud je návrh podáván u soudu, který ve věci rozhodoval jako soud prvního stupně.

Oprávněný je povinen označit soud, kterému je návrh určen pouze v případě podání návrhu na nařízení exekuce přímo u soudu, zatímco pokud je návrh podáván prostřednictvím exekutora, nemusí označení příslušného soudu obsahovat. Nezbytnou náležitostí návrhu na nařízení exekuce je dále označení exekutora, který má být pověřen provedením exekuce, a to uvedením jeho jména, příjmení a sídla exekutorského úřadu. Soud nemůže exekutora určit dle své libovůle, a to ani v případě, že byl o to oprávněným požádán⁴⁴. Oproti výkonu rozhodnutí oprávněný není povinen uvádět v návrhu na nařízení exekuce ukládající zaplacení peněžité částky způsob provedení exekuce. Výběr způsobu provedení exekuce učiní exekutor až poté, co mu bylo doručeno usnesení o nařízení exekuce a vydá exekuční příkaz ohledně majetku, který má být exekucí postižen.

4.2.2. Nedostatky návrhu a jejich následky

Občanský soudní řád i exekuční řád obsahují úpravu postupu v případě, že návrh na nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce neobsahuje všechny předepsané náležitosti, nebo je nesrozumitelný nebo neurčitý, a zároveň upravují následky s tím spojené. Úprava obou právních předpisů je však v tomto směru do určité míry odlišná.

⁴³ Tripes, A., Exekuce v soudní praxi, 3. vydání, Praha, C. H. Beck, 2006, s. 133

⁴⁴ Kasíková, M., Kučera, Z., Plášil, V., Šimka, K., Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a předpisy související, Komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, s. 112

Pro vykonávací řízení se k odstranění uvedených nedostatků návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí použije postup dle ustanovení § 43 odst. 1 a 2 OSŘ. Předseda senátu nejprve vyzve oprávněného k opravě nebo doplnění návrhu a k tomuto mu určí lhůtu a zároveň jej poučí, jak je třeba opravu nebo doplnění provést. Není-li přes tuto výzvu návrh řádně opraven nebo doplněn a v řízení nelze pro tento nedostatek pokračovat, soud usnesením podání odmítne, o čemž musí být oprávněný rovněž poučen. Protože se jedná o usnesení o odmítnutí návrhu na zahájení řízení ve smyslu § 210a OSŘ, může být použit postup tam uvedený a toto usnesení může k odvolání v autoremeduře zrušit soud prvního stupně, avšak pouze pokud s podaným odvoláním byly zároveň odstraněny nedostatky návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí.

Postup při odstraňování nedostatků návrhu na nařízení exekuce je upraven v § 39 EŘ. Exekutor nebo soud, kterému byl doručen návrh na nařízení exekuce, vyzve nejpozději do 15 dnů oprávněného, aby návrh opravil nebo doplnil, určí mu lhůtu a poučí ho o tom, jak je třeba opravu nebo doplnění provést. Stanovenou patnáctidenní lhůtu k uvedené výzvě úprava v občanském soudním řádu neobsahuje. Jestliže exekutor nesplní svoji poučovací povinnost a vadný návrh předloží soudu, vyzve k odstranění vad nebo doplnění návrhu soud⁴⁵. K opravě nebo doplnění návrhu soud vyzve vždy oprávněného (nikoli exekutora)⁴⁶. Není-li v určené lhůtě návrh opraven či doplněn a v řízení nelze pro tento nedostatek pokračovat, nebo pokud oprávněný nepřiloží exekuční titul (v případě, že je povinen tak učinit), soud sám nebo na návrh exekutora řízení zastaví. Pro toto usnesení o zastavení řízení se pro případ rozhodování o odvolání ustanovení § 210a OSŘ o autoremeduře nepoužije.

4.3. Exekuční titul

4.3.1. Pojem exekučních titulů a jejich výčet

Exekuční titul je ústředním pojmem vykonávacího i exekučního řízení. Obecně se titulem rozumí listina vydaná k tomu oprávněným orgánem, která má předepsanou formu a ve které se ukládá určité osobě povinnost něco v určité době plnit. Doc. JUDr. Jiří Mikeš k pojmu exekučního titulu uvádí: „*Exekučním titulem, splňuje-li zákonné předpoklady, se*

⁴⁵ Kasíková, M., Kučera, Z., Plášil, V., Šimka, K., Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a předpisy související, Komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, s. 114

⁴⁶ Stanovisko NS k výkladu zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, sp. zn. 200/2005, bod II.

vymezují subjekty, o jejichž prosazení práv či vynucení povinnosti má při výkonu rozhodnutí jít, co je obsahem těchto práv a povinností, jakož i jejich rozsah“⁴⁷. Exekuční titul je nezbytnou podmínkou (conditio sine qua non) pro možnost nuceného zásahu do jinak Listinou základních práv a svobod chráněné sféry dlužníka⁴⁸ a tedy i toho aby vykonávací i exekuční řízení vůbec mohlo být nařízeno a vedeno.

Každý titul musí splňovat určité náležitosti, které se dají shrnout pod pojem vykonatelnost. Vykonatelnost exekučního titulu má dvě složky – materiální vykonatelnost, která představuje obsahovou určitost exekučního titulu, a formální vykonatelnost vyjadřující možnost vynucení povinnému uložené povinnosti i proti jeho vůli. Nezbytnou náležitostí listiny obsahující exekuční titul je dále tzv. doložka vykonatelnosti. Podrobněji bude o těchto náležitostech pojednáno v podkapitole 4.3.2.

Občanský soudní řád i exekuční řád obsahují výčet jednotlivých exekučních titulů, na jejichž základě je možno nařídit a vést vykonávací nebo exekuční řízení. Výčet exekučních titulů v § 40 odst. 1 EŘ sice není slovně shodný s výčtem v § 274 OSŘ, avšak výkladem a porovnáním obou úprav lze dospět k závěru, že okruh exekučních titulů je ve výkonu rozhodnutí i exekuci shodný. Mezi exekuční tituly, které lze jak ve vykonávacím tak v exekučním řízení vykonat, patří především rozhodnutí soudu vydaná v občanském soudním řízení, která ukládají povinnost k plnění. Těmito rozhodnutími mohou být rozsudky, usnesení, platební rozkazy a směnečné a šekové rozkazy. Exekučním titulem však není každé rozhodnutí vydané v občanském soudním řízení – nejsou jimi rozhodnutí nahrazující prohlášení vůle, rozhodnutí určovací povahy, konstitutivní rozhodnutí, rozhodnutí ryze procesní povahy, nebo rozhodnutí jimiž se žaloba zamítá.

Vedle rozhodnutí vydaných soudem v občanském soudním řízení se vykonávají též další exekuční tituly uvedené v ustanovení § 274 OSŘ, přičemž jejich výčet je, podobně jako v § 40 odst. 1 EŘ, pouze demonstrativní. Těmito tituly dle § 274 OSŘ mohou být: a) vykonatelná rozhodnutí soudů a jiných orgánů činných v trestním řízení, pokud přiznávají právo nebo postihují majetek, b) vykonatelná rozhodnutí soudů ve správním soudnictví, c) vykonatelná rozhodnutí rozhodčích komisí a smírů jimi schválených, d) vykonatelná

⁴⁷ Winterová, A., a kol., *Civilní právo procesní*, 3. aktualizované a doplněné vydání, Praha, Linde Praha, 2004, s. 495

⁴⁸ Citované dílo, s. 494

rozhodnutí státních notářství a dohod jimi schválených, e) notářské a exekutorské zápisy se svolením k vykonatelnosti sepsané podle zvláštních zákonů, f) vykonatelná rozhodnutí orgánů veřejné správy včetně platebních výměrů, výkazů nedoplatků ve věcech daní a poplatků a jiných rozhodnutí, jakož i vykonatelných smírů, g) vykonatelná rozhodnutí a výkazy nedoplatků ve věcech nemocenského pojištění a sociálního zabezpečení, h) rozhodnutí orgánů Evropských společenství, i) jiná vykonatelná rozhodnutí, schválené smíry a listiny, jejichž soudní výkon připouští zákon.

Zde bych se rád podrobněji zmínil o exekučních titulech uvedených pod písm. e) a i). V ustanovení § 274 písm. e) OSŘ (a obdobně v § 40 písm. d) EŘ) jsou jako tituly uvedeny notářské a exekutorské zápisy se svolením k vykonatelnosti sepsané podle zvláštního právního předpisu. Podmínky, za nichž se notářský zápis stává vykonatelným exekučním titulem stanoví § 71a až § 71c notářského řádu⁴⁹. Obsahově i slovně shodně jako v notářském řádu jsou podmínky vykonatelnosti exekutorského zápisu uvedeny v ustanovení § 78 písm. a) a § 79 odst. 1, 2, 3 a 4 exekučního řádu. Notářský i exekutorský zápis se svolením k vykonatelnosti jsou zápisem o dohodě, kterou se účastník zaváže splnit pohledávku (či jiný nárok) vyplývající ze závazkového vztahu a ve které svolí, aby podle tohoto zápisu byl nařízen a proveden výkon rozhodnutí. Notářské a exekutorské zápisy se svolením k vykonatelnosti nemají povahu rozhodnutí a titulem se stávají výlučně na základě svobodně prohlášené vůle dlužníka. Závazek, ohledně kterého má být dohoda formou zápisu uzavřena, může být nejen občanskoprávní, ale může také vyplývat z obchodněprávních vztahů⁵⁰. Pro oprávněného tyto zápisy představují možnost získat exekuční titul bez nutnosti absolvování mnohdy zdlouhavého nalézacího řízení. Exekutor sepisuje exekutorské zápisy dle § 78 písm. a) EŘ v rámci tzv. další činnosti exekutora. Obsahové náležitosti exekutorského zápisu, tak aby byl vykonatelným exekučním titulem, vyplývají z exekučního řádu a další náležitosti dovodila soudní judikatura – např. že na základě exekutorského zápisu se svolením k vykonatelnosti sepsaného pouze s dlužníkem nelze vést exekuci přímo proti ručiteli či manželu povinného. I tyto osoby musí jako osoby povinné uvedené ve stejném či jiném

⁴⁹ Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁰ Veselý, J., Rakovský, A., Šimková, R., Soudní exekutoři – alternativa výkonu rozhodnutí, Právní rozhledy, 2001, č. 6, s. 258

exekutorském zápisu prohlásit, že svolují k přímé vykonatelnosti zápisu proti jejich osobám⁵¹. Osoby oprávněná a povinná musí být jednoznačně určeny tak, aby je nebylo možné zaměnit s jinými. Rovněž uložená povinnost musí být přesně a nezaměnitelně formulována co do obsahu a rozsahu, přičemž exekutor při sepisování zápisu nezkoumá, zda osoba oprávněná má skutečný nárok na předmět plnění, který je obsahem exekutorského zápisu.

V ustanovení § 274 písm. i) OSŘ jsou jako exekuční tituly uvedena jiná vykonatelná rozhodnutí, smíry a listiny, jejichž soudní výkon připouští zákon. Téměř totožné ustanovení obsahuje § 40 písm. g) EŘ, pouze je vynecháno slovo „soudní“. Na základě těchto ustanovení lze mj. vykonat i exekuční tituly vydané mimo území České republiky. Soudy pak postupují podle dvoustranných nebo mnohostranných mezinárodních smluv, pokud upravují otázku uznání a výkonu rozhodnutí. Při exekuci některých exekučních titulů vydaných v členských státech Evropské unie je třeba postupovat podle nařízení Rady ES. Není-li úprava obsažena v mezinárodní smlouvě ani v nařízení Rady ES, postupuje soud podle ustanovení § 63 a násl. zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, v platném znění. Ve vykonávacím a exekučním řízení se však postupně zvyšuje frekvence postupu dle nařízení Rady (ES) 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (tzv. Brusel I) a nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) 805/2004 o zavedení Evropského exekučního titulu pro nesporné pohledávky (dále „nařízení EET“). Z principu přednosti komunitárního práva před národním právem vyplývá pro soudy a soudní exekutory nutnost postupu dle ustanovení těchto nařízení, a pouze v otázkách nařízeními neupravených mohou postupovat podle českého právního řádu, tedy i podle občanského soudního řádu a exekučního řádu. Výhodou nařízení EET je urychlení postupu soudu při nařizování výkonu rozhodnutí nebo exekuce, neboť v případě, že je titul v členském státě potvrzen jako evropský exekuční titul, pak je s ním českými soudy nakládáno jako s titulem domácím a také usnesení a nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce je pak shodné jako u titulů domácích. Nařízení EET však stanoví, že jako evropský exekuční titul mohou být potvrzena pouze rozhodnutí vydaná v řízení, ve kterých dlužník nárok nesporeval (čl. 3) a pokud s nárokem výslovně nesouhlasil, pak při jeho vydání musely být dodrženy minimální procesní standardy uvedené v čl. 13 až 19 nařízení EET, čímž je využití nařízení omezeno.

⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 20 Cdo 1799/98 (uvedeno v: Kasíková, M. a kol., Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a předpisy související, Komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, s. 276 a 279)

Z pohledu českého procesního práva jsou podmínky stanovené v čl. 3 nařízení EET naplněny u platebních rozkazů, usnesení o schválení smíru, rozsudků pro uznání a rozsudků pro zmeškání⁵². Úprava postupu soudu při potvrzování rozhodnutí jako evropského exekučního titulu je v občanském soudním řádu stanovena v § 200ua nazvaném „Řízení o potvrzení evropského exekučního titulu“. Oprávnění mohou také žádat o potvrzení vykonatelného notářského nebo exekutorského zápisu jako evropského exekučního titulu.

Ostatní rozhodnutí mohou být podrobena výkonu rozhodnutí nebo exekuci podle nařízení Brusel I., které má širší dosah. Předpokladem zde je návrh na prohlášení vykonatelnosti titulu, který oprávněný zpravidla spojí s návrhem na nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce; soud pak rozhodne dvěma výroky – jedním prohlásí vykonatelnost titulu na území ČR a druhým nařídí výkon rozhodnutí (exekuci). K návrhu oprávněný předloží také potvrzení soudu nebo příslušného orgánu členského státu, kterým se potvrzuje, že rozhodnutí je vykonatelné v členském státu, ve kterém bylo vydáno.

4.3.2. Vykonatelnost exekučního titulu

Nezbytným předpokladem titulu, aby mohl být nuceně vykonán soudním výkonem rozhodnutí nebo exekucí, je jeho vykonatelnost. Soud zkoumá vykonatelnost ze stejnopisu rozhodnutí, které se přikládá k návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce, a dále z potvrzení o vykonatelnosti, kterým je stejnopis opatřen. Jak bylo uvedeno výše, povinnost předložit s návrhem také stejnopis rozhodnutí není bezvýjimečná. Vykonatelnost rozhodnutí se rozlišuje po stránce formální a materiální.

Formální vykonatelnost je spojována s určením, kdy nastávají v právních vztazích účastníků řízení účinky příslušného právního aktu, tj. kdy subjekt, jemuž je jím ukládána povinnost, je povinen ji splnit. Určení formální vykonatelnosti titulu je založeno právním předpisem, na jehož základě byl právní akt (titul) vydán⁵³. Předpoklady formální vykonatelnosti rozhodnutí vydaných v civilním řízení upravuje občanský soudní řád.

Rozhodnutí, které jednou nabylo vykonatelnost, si tuto vykonatelnost zpravidla (výjimkou je zrušení nebo neúčinnost) zachovává, avšak může dojít k odložení

⁵² Kasíková, M., EET – nová fáze komunitární úpravy exekucí, Právní zpravodaj, 2006, č. 1, s. 10

⁵³ Kurka, V., Drápal, L., Výkon rozhodnutí v soudním řízení, Praha, Linde Praha, 2004, s. 66

vykonatelnosti. K odložení vykonatelnosti může dojít přímo ze zákona nebo může vykonatelnost odložit soud svým rozhodnutím na základě zákonného oprávnění. Pokud dojde k odložení vykonatelnosti rozhodnutí poté co byl již nařízen výkon rozhodnutí nebo nařízena exekuce, soud by měl dle § 266 odst. 2 OSŘ odložit provedení výkonu až do pravomocného skončení řízení, ve kterém bylo o odložení vykonatelnosti rozhodnuto.

Nabytí formální vykonatelnosti exekučního titulu se pro účely vykonávacího nebo exekučního řízení dokládá potvrzením (tzv. doložkou) o jeho vykonatelnosti. Takto potvrzená veřejná listina (exekuční titul) se pak přikládá k návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce. Stejnopis rozhodnutí vydaného v občanském soudním řízení opatří doložkou vykonatelnosti soud, který o věci rozhodoval jako soud prvního stupně (§ 261 odst. 2 OSŘ). Ostatní exekuční tituly opatří doložkou vykonatelnosti ten orgán, který je vydal, u smírů a dohod pak ten orgán, který je schválil (§ 275 odst. 1 OSŘ, obdobně § 41 EŘ). Jak u exekučních titulů vydaných v občanském soudním řízení, tak u těchto titulů však je soud před nařízením výkonu rozhodnutí nebo exekuce oprávněn přezkoumávat správnost doložky vykonatelnosti⁵⁴. Potvrzení o vykonatelnosti nemusí obsahovat notářské a exekutorské zápisy se svolením k vykonatelnosti.

Materiální vykonatelnost je vedle formální vykonatelnosti druhou nezbytnou složkou vykonatelnosti exekučního titulu, přičemž obě musí být naplněny současně. Materiálním předpokladem vykonatelnosti exekučního titulu je jeho dostatečná obsahová určitost tak, aby podle něj mohl být nařízen výkon rozhodnutí nebo exekuce. Rozhodnutí tak musí obsahovat přesnou individualizaci oprávněného a povinného, přesné vymezení práv a povinností k plnění a rozsahu a obsahu tohoto plnění a přesně stanovenou lhůtu k plnění (§ 261a odst. 1 OSŘ). K otázce materiální vykonatelnosti existuje bohatá judikatura, např. Nejvyšší soud v usnesení⁵⁵ uvedl: „V řízení o výkon rozhodnutí zásadně nepřísluší posuzovat věcnou správnost rozhodnutí, jehož výkon je nařizován. Soud při jeho nařizování toliko hodnotí materiální vykonatelnost uložené povinnosti... Přitom splnění předpokladů materiální vykonatelnosti musí vyplývat z výroku rozhodnutí, který však lze vykládat v souvislosti se záhlavím rozhodnutí (zejména ohledně přesné individualizace oprávněného a povinného) nebo s odůvodněním, jestliže to obsah výroku blíže ozřejmuje a lze-li jeho pomocí odstranit

⁵⁴ Kurka, V., Drápal, L., Výkon rozhodnutí v soudním řízení, Praha, Linde Praha, 2004, s. 67

⁵⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 4. 2007, sp. zn. 20 Cdo 1103/2006.

případné pochybnosti o obsahu a rozsahu uložených povinností...“. Určité obsahové nedostatky exekučních titulů mohou být odstraněny postupem podle § 261a odst. 2 a 3 a v exekučním řízení podle § 40 odst. 2 a 3 EŘ. Dle § 261a odst. 2 OSŘ neobsahuje-li rozhodnutí soudu určení lhůty ke splnění povinnosti, má se za to, že povinnosti uložené rozhodnutím je třeba splnit do tří dnů, a jde-li o vyklizení bytu, do patnácti dnů od právní moci rozhodnutí. V ustanovení § 261a odst. 2 je zakotvena fikce, že v případě více povinných k dělitelnému plnění mají všichni povinni splnit uloženou povinnost rovným dílem, pokud rozhodnutí neobsahuje přesné rozdělení povinnosti mezi povinné. Obě tato ustanovení se ve smyslu § 274 OSŘ použijí pouze na výkon rozhodnutí vydaných v občanském soudním řízení. Ostatní tituly uvedené v § 274 OSŘ nelze při absenci uvedených náležitostí vykonat (pokud právní předpisy podle nichž byly vydány tyto náležitosti předpokládají), ledaže by lhůtu k plnění nebo dělení plnění mezi více povinných bylo možno dovodit z obecně závazných předpisů; soud v řízení o výkon rozhodnutí není oprávněn u těchto titulů náležitosti materiální vykonatelnosti doplňovat nebo nahrazovat⁵⁶.

V případě exekučního řízení je výklad ve vztahu k fikci lhůty plnění složitější. Ustanovení § 40 odst. 2 EŘ totiž uvádí: „*Neobsahuje-li exekuční titul určení lhůty ke splnění povinnosti, má se za to...*“, dále uvedené „náhradní“ lhůty jsou pak stejné jako v OSŘ. Výkladový problém způsobilo použití výrazu „exekuční titul“ v tomto ustanovení. Jedná se o to, zda v případě exekuce dle exekučního řádu lze užít uvedenou fikci lhůt k plnění na všechny exekuční tituly uvedené v § 40 odst. 1 EŘ, nebo stejně jako v úpravě vykonávacího řízení pouze na tituly vydané soudem v občanském soudním řízení. K tomuto se vyjádřil Nejvyšší soud ve stanovisku k výkladu exekučního řádu⁵⁷ takto: „*Lhůty k plnění podle § 40 odst. 2 ex. ř. se uplatní jen pro tituly vydané v občanském soudním řízení*“ a k odůvodnění tohoto závěru mj. uvedl: „*Civilně procesní – exekuční – předpis nemůže z povahy věci zasahovat (ovlivnit, resp. měnit) hmotněprávní poměry, ustavené jinými, povýtce veřejnoprávními normami*“, a dále uvádí: „*Není přípustné, aby soud jednou (při rozhodování o návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí) pro nedostatek jinak nutné lhůty k plnění prohlásil titul za nevykonatelný proto, že se fikce lhůt k plnění podle § 261a odst. 2 o. s. ř. neprosadí (§*

⁵⁶ Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z., Mazanec, M., Občanský soudní řád – komentář, II. díl, 7. vydání, Praha, C. H. Beck, 2006, s. 1426

⁵⁷ Stanovisko NS k výkladu zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, sp. zn. 200/2005, bod VIII.

274), a návrh zamítl, a podruhé (při rozhodování o návrhu na nařízení exekuce) tentýž titul (odkazem na § 40 odst. 2 ex. ř.) naopak za materiálně vykonatelný pokládal, a exekuci nařídil“. S tímto stanoviskem se ztotožňuje např. M. Kasíková v komentáři k exekučnímu řádu⁵⁸, existují však také opačné názory ze soudcovské praxe na výklad ustanovení § 40 odst. 2 EŘ⁵⁹. Osobně se v tomto bodě přikláním k názoru Nejvyššího soudu.

Ustanovení § 40 odst. 3 EŘ o fikci dělení plnění mezi více povinných vzhledem k výslovnému odkazu na exekuční tituly uvedené v § 40 odst. 1 písm. a), b), a c) EŘ takové výkladové problémy nečiní.

Podmínky materiální vykonatelnosti exekučního titulu v podobě rozhodnutí soudu o prodeji zástavy jsou upraveny vzhledem k povaze věci odchylně od výše uvedeného. Výkon rozhodnutí (exekuci) takového titulu lze provést, obsahuje-li označení oprávněné a povinné osoby, zástavy a výši zajištěné pohledávky a jejího příslušenství (§ 261a odst. 4 OSŘ a § 40 odst. 4 EŘ).

5. Nařízení výkonu rozhodnutí a exekuce

Jednou z klíčových fází řízení o výkon rozhodnutí a exekučního řízení je nařízení výkonu rozhodnutí a exekuce. Jak o nařízení výkonu rozhodnutí tak o nařízení exekuce rozhoduje usnesením výlučně soud; exekutor v exekučním řízení není touto pravomocí nadán. Předpokladem aby soud mohl o nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce vůbec rozhodovat je zejména úplný a přesný návrh na nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce), doložený exekučním titulem s potvrzením o jeho vykonatelnosti a v případě vykonávacího řízení také zaplacení soudního poplatku. Postup soudu při nařizování exekuce je v řadě otázek shodný s vykonávacím řízením, naopak v řadě otázek je úprava v exekučním řádu odlišná.

⁵⁸ Kasíková, M., Kučera, Z., Plášil, V., Šimka, K., Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a předpisy související, Komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, s. 122

⁵⁹ Mádr, J., Ke stanovisku Nejvyššího soudu k výkladu exekučního řádu, Právní rozhledy, 2006, č. 10, s. 370, autor uvádí: „Jestliže § 40 odst. 1 EŘ představuje zákonnou definici termínu „exekuční titul“, pak současně nedává jakýkoli prostor pro závěr, že by § 40 odst. 2 EŘ měl dopadat pouze na exekuční tituly vydané soudem“.

Při nařizování výkonu rozhodnutí i exekuce musí soud (vedle zkoumání své pravomoci a příslušnosti) posuzovat: zda exekuční titul byl vydán k tomu oprávněným orgánem v mezích jeho pravomoci, zda je titul vykonatelný po stránce formální i materiální, zda je dána aktivní i pasivní věcná legitimace účastníků (tj. zda titul přiznává oprávněnému, popř. jeho právnímu nástupci vymáhané právo a ukládá povinnému či jeho nástupci vymáhanou povinnost), zda je výkon rozhodnutí navrhován v rozsahu, jaký podle titulu stačí k uspokojení oprávněného, zda nedošlo k zániku vymáhaného práva prekluzí a je-li to co ukládá titul povinnému, vázáno na splnění podmínky nebo vzájemné povinnosti, zda oprávněný prokázal splnění podmínky či vzájemné povinnosti⁶⁰. V řízení o výkon rozhodnutí je oprávněný povinen již v návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí pro peněžité plnění uvést navrhovaný způsob výkonu a označit věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty které mají být výkonem rozhodnutí postiženy. V exekučním řízení oprávněný tuto povinnost nemá; zde soud nařídí exekuci, aniž by stanovil, jakým způsobem má být exekuce provedena. Soud proto při posuzování návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí dále zkoumá, zda k vydobytí peněžité pohledávky nepostačuje výkon rozhodnutí navržený jiným způsobem (§ 263 odst. 2 OSŘ) a zda navržený způsob výkonu rozhodnutí na peněžité plnění není zřejmě nevhodný. Naopak pouze v exekučním řízení soud před nařízením exekuce navíc zkoumá, zda osoba, která má být pověřena provedením exekuce, je soudním exekutorem.

V exekučním řízení lze připustit, aby oprávněný v návrhu na nařízení exekuce označil jako povinné dva a více účastníků. Exekuci pak lze naříditi proti více povinným a není nutné věci jednotlivých povinných vyloučit k samostatnému řízení. Naopak u výkonu rozhodnutí není u většiny způsobů výkonu tato pasivní solidarita možná, protože v jednom řízení je již od podání návrhu obvykle výslovně určen a postihován majetek jednoho z dlužníků; společně by výkon rozhodnutí mohl být veden, jen pokud by postihoval společnou věc. V exekučním řízení při nařízení exekuce ještě není určován způsob provedení a proto tam, kde společenství vyplývá z exekučního titulu a hodí se tak ke spojení věci, lze exekuci naříditi v jednom usnesení, zpravidla samostatnými výroky ohledně jednotlivých povinných. Soudní exekutor pak vydá na konkrétní majetek povinných samostatné exekuční příkazy⁶¹.

⁶⁰ Kasíková, M., Kučera, Z., Plášil, V., Šimka, K., Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a předpisy související, Komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, s. 144

⁶¹ Kasíková, M., Exekuce u soudu prvního stupně, Právní rádce, 2003, č. 6, s. 15

Soud při rozhodování o návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce nezkoumá, zda povinný nesplnil dobrovolně povinnost uloženou mu exekučním titulem, případně v jakém rozsahu. Soud uvedené skutečnosti v tomto stadiu řízení blíže nezkoumá a vychází pouze z tvrzení oprávněného. Tvrdí-li povinný, že vymáhaná povinnost již zanikla, může toto tvrzení uplatnit jen v návrhu na zastavení výkonu rozhodnutí podle § 268 odst. 1 písm. g) OSŘ. Soud dále není oprávněn přezkoumávat věcnou správnost podkladového rozhodnutí; obsahem rozhodnutí, jehož výkon je navržen, je soud vázán a je povinen z něj při rozhodování o nařízení výkonu rozhodnutí či exekuce vycházet. Soud také z úřední povinnosti prověřuje, zda vymáhané právo není prekludováno a pokud tomu tak je, návrh zamítne. Případnou námitku promlčení práva, vznesenou povinným, však soud zohlední až při rozhodování o zastavení výkonu rozhodnutí nebo exekuce⁶². Otázku věcné legitimace, tedy zda osoba, která se v návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) označila jako „oprávněný“, je skutečně nositelem hmotněprávního oprávnění, jež má být vykonáno (a jestli jím označený „povinný“ je nositelem odpovídající povinnosti), zkoumá soud porovnáním návrhu s rozhodnutím (exekučním titulem). Proti jinému, než kdo je v exekučním titulu označen jako povinný, nebo ve prospěch jiného, než kdo je v exekučním titulu označen jako oprávněný, lze provést výkon rozhodnutí nebo exekuci, jen jestliže je prokázáno, že na něj přešla povinnost nebo přešlo či bylo převedeno právo z exekučního titulu. Uvedené skutečnosti se prokazují způsobem uvedeným v § 256 odst. 2 OSŘ resp. § 36 odst. 4 EŘ⁶³. Před nařízením výkonu rozhodnutí nebo exekuce soud rovněž musí porovnat návrh s exekučním titulem z toho hlediska, zda oprávněný nepožaduje po povinném více než mu ukládá exekuční titul, s tím, že co do přesahující části návrh zamítne. Ve vykonávacím i exekučním řízení platí, že soud může nařídit výkon rozhodnutí (exekuci) pouze v takovém rozsahu, jaký oprávněný navrhl (vždy však v mezích exekučního titulu).

Jsou-li uvedené věcné předpoklady splněny, soud nařídí výkon rozhodnutí (exekuci); v opačném případě návrh zamítne. V exekučním řádu je pro nařízení exekuce (případně pro

⁶² Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 20 Cdo 47/2006

⁶³ V ustanoveních se hovoří o prokázání „listinou vydanou nebo ověřenou státním orgánem nebo notářem“. Soudní praxe (i právní doktrína) dovodila že k prokázání stačí i listina soukromá, na níž jsou podpisy zákonem předepsaným způsobem ověřeny (např. rozhodnutí SJ 43/2005 uvedené v: Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z., Mazanec, M., Občanský soudní řád – komentář, II. díl, 7. vydání, Praha, C. H. Beck, 2006, s. 1387). Někteří právníci však považují uvedený výklad za contra legem (Veselý, J., Rakovský, A., Odvolání proti nařízení exekuce prováděné soudním exekutorem ve světle poslední judikatury Nejvyššího soudu, Soudní rozhledy 2/2003, s. 40).

zamítnutí návrhu) navíc stanovena lhůta 15 dnů⁶⁴ od doručení návrhu soudu; smyslem tohoto ustanovení je jednoznačně snaha o zrychlení exekučního řízení. Soud s nařízením exekuce zároveň jejím provedením pověřil exekutora, jehož oprávněný označil v návrhu na nařízení exekuce. Výkon rozhodnutí, a ve smyslu § 52 odst. 1 EŘ i exekuci, soud nařizuje zpravidla bez slyšení povinného a bez nařízení jednání. Ke slyšení povinného tak dojde jen jestliže je to nezbytně nutné vzhledem k okolnostem konkrétního případu a zároveň nesmí být tímto postupem zmařen účelu výkonu rozhodnutí (exekuce). Jednání soud nařídí jen považuje-li to za nutné nebo stanoví-li tak zákon (§ 253 odst. 2 OSŘ); toto ustanovení se vztahuje na celé vykonávací i exekuční řízení. Při nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce se tak neuplatňuje zásada ústnosti a přímosti. O návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) je zapotřebí rozhodnout bezodkladně a především povinnému by jeho případným slyšením byla zprostředkována informace o hrozící exekuci, již by poté mohl využít proti jejímu účelu (např. zbavením se postižitelného majetku)⁶⁵.

5.1. Usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí a exekuce

Při splnění výše uvedených podmínek soud nařídí výkon rozhodnutí (nebo exekuci), přičemž formou tohoto úkonu soudu je usnesení. Vzhledem k odlišnostem obou právních úprav (mj. náležitostí návrhu na nařízení) jsou i některé obsahové náležitosti usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí odlišné.

Náležitosti usnesení o nařízení exekuce jsou výslovně upraveny v ustanovení § 44 odst. 6 EŘ jako označení: a) soudu, který pověřuje soudního exekutora, b) exekutora, který je pověřen provedením exekuce, c) exekučního titulu a orgánu, který jej vydal, nebo osoby, která jej vyhotovila, d) oprávněného a povinného, e) povinnosti, která má být exekucí vymožena, včetně povinnosti k úhradě nákladů exekuce, f) podpis soudce, datum rozhodnutí a poučení o odvolání, o jeho náležitostech a o tom, že nebudou-li v něm uvedeny žádné skutečnosti rozhodné pro nařízení exekuce, soud odvolání odmítne⁶⁶. Toto ustanovení neuvádí

⁶⁴ Jedná se o lhůtu pořádkovou. V případě, že je nutné nařídit ústní jednání před nařízením exekuce, tato lhůta neplatí a postačuje, pokud v uvedené lhůtě soud nařídí jednání. Skutečnost, že by nebyla lhůta dodržena, zakládá oprávněnému vůči státu právo na náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem (Kasíková, M. a kol., Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a předpisy související, Komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, s. 146.)

⁶⁵ Winterová, A., a kol., Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou, 3. vydání, Praha, Linde Praha, 2007, s. 747

⁶⁶ Blíže k odvolání v podkapitole 5.3. Odvolání proti usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí a exekuce.

některé obecné náležitosti usnesení (např. uvedení lhůty a místa k podání opravného prostředku) uvedené v § 169 odst. 1 OSŘ. V souvislosti s obecně stanovenou povinností soudu poučit účastníky řízení o jejich procesních právech a povinnostech (§ 254 odst. 3 OSŘ) uvádějí tyto údaje i exekuční soudy v usnesení o nařízení exekuce. Ze stejných důvodů je v usnesení o nařízení exekuce nutno uvést poučení povinného o generálním inhibitoriu dle § 44 odst. 7 EŘ (tj. zákaz povinnému po doručení usnesení o nařízení exekuce nakládat (až na výjimky) s veškerým svým majetkem pod sankcí neplatnosti takového úkonu)⁶⁷, ačkoli toto poučení jako náležitost usnesení exekuční řád přímo nestanoví. Výroková část usnesení o nařízení exekuce obsahuje výrok o nařízení exekuce a výrok o pověření exekutora provedením exekuce, který obsahuje jméno soudního exekutora, název exekutorského úřadu a adresu sídla úřadu. Výrokem o nařízení exekuce je také stanovena povinnost povinného k náhradě nákladů oprávněného a nákladů exekuce, jejichž výši dodatečně určí až exekutor v příkazu k úhradě nákladů exekuce dle § 88 odst. 1 EŘ.

Usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí obsahuje obecné náležitosti usnesení obdobné jako usnesení o nařízení exekuce, avšak zároveň jsou zde některé zásadní odlišnosti. Vedle označení exekutora, které v usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí pochopitelně chybí, je v tomto usnesení oproti usnesení o nařízení exekuce navíc uveden způsob, kterým bude výkon rozhodnutí ukládajícího peněžité plnění proveden a majetek, který jím bude postižen. Již v návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí je oprávněný povinen zvolit způsob výkonu a zároveň označit majtkové hodnoty povinného, které mají být výkonem rozhodnutí postiženy. Způsob výkonu rozhodnutí ukládajícího povinnost k nepeněžitému plnění je určen povahou vymáhané povinnosti. Usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí ukládajícího peněžité plnění dále obsahuje zákaz nakládat s konkrétně určenými majtkovými hodnotami, které mají být postiženy způsobem výkonu uvedeným v usnesení. Povinnému se dále v usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí ukládá povinnost uhradit oprávněnému náklady výkonu rozhodnutí v soudem konkrétně uvedené výši s tím, že nařízený výkon rozhodnutí se vztahuje i na vymožení těchto nákladů.

Usnesení soudu prvního stupně, kterými byl nařízen výkon rozhodnutí nebo exekuce, mají povahu usnesení, kterými se vyhovuje návrhu, jemuž nikdo neodporoval. Písemné vyhotovení usnesení proto ve smyslu § 169 odst. 2 OSŘ nemusí obsahovat odůvodnění.

⁶⁷ Blíže viz podkapitola 5.2. Generální inhibitorium.

Usnesení, kterým byl návrh zamítnut nebo řízení zastaveno však odůvodnění obsahovat musí. Dále musí být usnesení odůvodněno zejména v situaci, kdy povinný se ve věci nesouhlasně vyjádřil již před jeho vydáním a také v situaci, kdy je rozhodováno o cizozemském titulu⁶⁸. Usnesení o nařízení exekuce je dále nutné odůvodnit v případě, kdy po vydání exekučního titulu došlo k přechodu či převodu práva nebo povinnosti dle § 36 odst. 3 EŘ a také je-li povinnost v exekučním titulu vázána na splnění podmínky nebo na splnění vzájemné povinnosti oprávněného dle § 41 odst. 1 EŘ.

5.1.1. Doručování usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí a exekuce

Právní úprava doručování usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí i usnesení o nařízení exekuce je v občanském soudním řádu i exekučním řádu zpracována dle mého názoru dosti precizně. Je tomu tak zejména proto, že k doručení uvedených usnesení jsou vázány významné účinky vztahující se zejména k majetku povinného, a tudíž je potřeba upravit zvláště okamžik doručení právě povinnému tak, aby tím nebyl zmařen účel výkonu rozhodnutí nebo exekuce. Účinné doručení je také jednou z podmínek nabytí právní moci usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce, přičemž s právní mocí usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) je spjata možnost přistoupení k samotné faktické realizaci výkonu rozhodnutí nebo exekuce.

V exekučním řízení upravují institut doručování ustanovení § 44 odst. 3, 4 a 5 EŘ a § 56 EŘ. Z ustanovení § 56 EŘ vyplývá jedna z důležitých zásad exekučního řízení, totiž že doručování písemností v exekučním řízení provádí exekutor (a to buď sám nebo prostřednictvím pošty nebo jiné osoby, která provádí přepravu zásilek). Případné obtíže spojené zejména s doručováním povinnému tak v tomto řízení nese zásadně exekutor. Soud však musí exekutorovi nejprve doručit písemnosti obsahující rozhodnutí ve věcech náležejících do působnosti soudu v exekučním řízení. Tak tomu je i v případě doručování usnesení o nařízení exekuce. Soud proto nejprve doručí potřebný počet stejnopisů usnesení exekutorovi; tímto okamžikem se exekutor stává pověřeným provedením exekuce. Exekutor se pak postará o doručení subjektům uvedeným v § 44 odst. 3 EŘ tj. oprávněnému, povinnému a dalším orgánům a institucím v tomto ustanovení uvedeným (např. orgánu, který je pověřen vedením evidence majitelů a držitelů motorových vozidel nebo katastrálnímu

⁶⁸ § 65 a 68c zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, v platném znění.

úřadu, v obvodu jehož působnosti se nachází sídlo soudu, který exekuci nařídil). Doručení těmto orgánům a institucím však nemá vliv na právní moc usnesení. Oprávněnému a povinnému se usnesení o nařízení exekuce doručuje do vlastních rukou. Exekutor má při doručování postavení soudního doručovatele, a jako takový je rovněž povinen řádně vyplnit doručenkou a vyznačit na ní všechny údaje. Doručenka má povahu veřejné listiny a jejím podpisem dochází k převrácení důkazního břemene, takže povinnost tvrzení a povinnost důkazní přechází na toho účastníka, který zpochybňuje správnost údajů na doručence. Na doručování se vztahují též ustanovení občanského soudního řádu uvedené v § 45 a násl. OSŘ, přičemž náhradní doručení upravené v těchto ustanoveních je přípustné i v exekučním řízení.

V § 44 odst. 5 EŘ je stanoveno významné pravidlo, že povinnému nesmí být usnesení o nařízení exekuce doručeno dříve než exekutorovi a oprávněnému. Mezi okamžikem pověření exekutora provedením exekuce a doručením usnesení o jejím nařízení povinnému tak obvykle proběhne určitý (různě dlouhý) časový úsek, ve kterém exekutor pátrá po majetku povinného, zjišťuje jeho rozsah a formu a připravuje postižení tohoto majetku exekučními příkazy. V této fázi zjišťování majetku povinného je důležité zajistit, aby se povinný o nařízené exekuci nedozvěděl a nezačal se zbavovat svého majetku. Generální inhibitorium totiž začíná působit až s doručením usnesení o nařízení exekuce povinnému a pokud by se k němu informace o nařízené exekuci dostala dříve, mohl by výše uvedeným jednáním „příspěť“ ke zmaření účelu exekuce.

Na doručování usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí se vztahuje jednak obecná úprava doručování v § 45 a násl. OSŘ, a dále pravidla pro doručování obsažená v rámci úpravy jednotlivých způsobů provedení výkonu rozhodnutí. Například u výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy se usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí doručuje oprávněnému, povinnému a plátcí mzdy (§ 282 odst. 2 OSŘ), nebo u výkonu rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu se usnesení doručuje oprávněnému, povinnému a peněžnímu ústavu, přičemž povinnému nesmí být usnesení doručeno dříve než peněžnímu ústavu (§ 304 odst. 2 OSŘ).

5.2. Generální inhibitorium

Generální inhibitorium, upravené v ustanovení § 44 odst. 7 EŘ, je novým procesním institutem exekučního řízení; v úpravě vykonávacího řízení obdobný institut zakotven není. Podstata generálního inhibitoria spočívá v tom, že povinnému je zakázáno nakládat

s veškerým svým majetkem, a to pod sankcí absolutní neplatnosti úkonu, kterým by tuto povinnost porušil. Tento zákaz se vztahuje i na nemovitosti a majetek patřící do společného jmění manželů (v rozsahu, jak ho pro účely nařízení exekuce rozšířeně upravuje § 42 EŘ). Jak bude uvedeno dále, z tohoto zákazu existují určité výjimky. Počátek zákazu se vztahuje k okamžiku doručení usnesení o nařízení exekuce povinnému, který musí být v usnesení o zákazu a následcích jeho porušení poučen. Dle důvodové zprávy⁶⁹ k § 44 EŘ případné odvolání proti usnesení o nařízení exekuce nemá odkladný účinek, pokud jde o zákaz nakládání s majetkem povinného.

Účelem generálního inhibitoria je zamezit povinnému, aby se po doručení usnesení o nařízení exekuce zbavoval v průběhu exekuce svého majetku, převáděl práva nebo jinak zmenšoval hodnotu svého majetku a tím mařil účel exekuce. Generální inhibitorium má své opodstatnění i u exekucí, které přímo nepostihují majetek povinného (např. exekuce vyklizením bytu), neboť i tyto druhy exekucí jsou zároveň nařizovány pro náklady exekuce, k jejichž vymožení by měl sloužit právě majetek postižený uvedenými zákazy. Pro uplatnění generálního inhibitoria není rozhodná ani výše vymáhané pohledávky. Dá se říci, že právě hrozba generálního inhibitoria v případě nařízení exekuce by zároveň mohla být jedním ze stimulů vedoucích dlužníka k tomu, aby povinnosti uložené mu exekučním titulem řádně a včas splnil.

Exekuční řád dopady generálního inhibitoria alespoň částečně zmírňuje určitými výjimkami. Povinný může se svým majetkem nakládat v rozsahu běžné obchodní činnosti, uspokojování základních životních potřeb a udržování a správy svého majetku. Uspokojování základních životních potřeb je nutno chápat jako zachování možností lidsky důstojného života povinnému a osobám, které vyživuje. Pod běžnou obchodní činností mohou být zahrnuty jen úkony směřující k zachování základního chodu podniku povinného, nikoli však rozsáhlé investice povinného nebo úkony, které by podstatně měnily rozsah podnikání povinného. Podobně udržování a správa majetku zahrnuje jen úkony směřující k uchování podstaty majetku⁷⁰. Nad povinným se navíc „vznáší“ hrozba případné trestněprávní

⁶⁹ Důvodová zpráva k návrhu zákona o soudních exekutorech (exekuční řád). Zvláštní část. K § 44. [PSP] (citováno z databáze ASPI, sekce Literatura)

⁷⁰ Kasíková, M., Kučera, Z., Plášil, V., Šimka, K., Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a předpisy související, Komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, s. 153

odpovědnosti a sankce za jednání, kterým by poškozoval nebo zvýhodňoval (upřednostňoval) věřitele⁷¹.

V souvislosti s generálním inhibitoriem je potřeba se opět zmínit o úpravě doručování usnesení o nařízení exekuce obsažené v § 44 odst. 3 EŘ. Dle této úpravy totiž exekutor musí tam uvedeným orgánům a institucím doručit usnesení vždy, a to bez ohledu na to, že povinný v konkrétním případě ani nemusí být vlastníkem nějaké nemovitosti, motorového vozidla, nebo majitelem cenného papíru. Může se tak stát, že bude v takovém případě usnesení doručeno Středisku pro cenné papíry, které však pro povinného nevede účet s cennými papíry; v takovém případě se dle spoluautorů exekučního řádu „*nic neděje, povinnému ani Středisku pro cenné papíry škoda nevzniká*“⁷². Zároveň je však nutno vidět citelné zvýšení nákladů exekuce v souvislosti s tak rozsáhlým doručováním⁷³. Přesto má tato úprava doručování své opodstatnění, když se účel tohoto ustanovení realizuje právě v situaci, kdy povinný je vlastníkem např. nemovitosti. V takovém případě katastrální úřad o nařízené exekuci zapíše poznámku vztahující se k osobě povinného ke všem listům vlastnictví, na kterých je osoba povinného vedena jako vlastník nebo spoluvlastník nemovitosti⁷⁴. Jde tak o jeden z důsledků generálního inhibitoria.

Problematickou otázkou, která dosud není exekučním řádem uspokojivě upravena, je otázka zániku generálního inhibitoria – tedy od kdy smí povinný opět nakládat se svým majetkem, a také chybějící úprava vyznění uvedených orgánů a institucí o zastavení nebo skončení exekuce. Tyto mezery v úpravě, kdy řešení bylo ponecháno na soudní praxi a právní doktríně, se u tak důležitého institutu jakým je generální inhibitorium jeví jako velmi nevhodné, a jsem přesvědčen, že by bylo záhodno *de lege ferenda* tyto otázky výslovně upravit v exekučním řádu, a to stejně pečlivě jako je upraven právě vznik generálního inhibitoria a jeho účinky. K zániku generálního inhibitoria nepochybně dochází právní mocí usnesení o zastavení exekuce; tuto skutečnost je také exekutor povinen elektronicky zapsat do centrální evidence exekucí⁷⁵. Z orgánů a institucí uvedených v § 44 odst. 3 EŘ však usnesení

⁷¹ § 256 a § 256a zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, v platném znění. Jedná se o trestný čin poškozování věřitele (§ 256) a trestný čin zvýhodňování věřitele (§ 256a).

⁷² Veselý, J., Rakovský, A., Hladký, J., Druhé úvahy nad exekučním řádem, Právní praxe, 2001, č. 9, s. 583

⁷³ Winterová, A., První úvahy nad exekučním řádem, Právní praxe, 2001, č. 7, s. 399

⁷⁴ § 9 odst. 1 zákona č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁵ § 1 odst. 1 vyhlášky č. 331/2001 Sb., o centrální evidenci exekucí, ve znění pozdějších předpisů.

o zastavení exekuce doručuje dle exekučního řádu pouze katastrálnímu úřadu (§ 55 odst. 3 EŘ). Dle názorů právní doktríny i praxe by exekutor měl o následné právní moci usnesení o zastavení exekuce vyrozumět všechny orgány a instituce, které o probíhající exekuci učinili poznámku ve svých registrech (obchodní rejstřík, evidence vozidel apod.)⁷⁶. Prováděl-li exekutor exekuci prodejem nemovitosti nebo prodejem podniku, oznámí příslušnému katastrálnímu úřadu, že upustil od provedení exekuce. Toto se však vztahuje pouze k exekuci uvedeným způsobem, zatímco generální inhibitorium (a tím i postižení nemovitosti) nastupuje po doručení usnesení o nařízení exekuce povinnému bez ohledu na to, jaký způsob exekuce následně zvolí exekutor v exekučním příkazu. Usnesení o upuštění od provedení exekuce⁷⁷ by tak exekutor měl doručit všem orgánům a institucím, kterým bylo doručeno usnesení o nařízení exekuce. V některých případech však nastává situace, kdy je exekuce skončena, aniž by o tom soudem (případně exekutorem) bylo vydáno jakékoli usnesení. I v takovém případě by bylo ze strany exekutora vhodné uvedené orgány o skončení exekuce vyrozumět (např. vydáním a zasláním potvrzení)⁷⁸.

5.3. Odvolání proti usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí a exekuce

Proti usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí i exekuce mohou účastníci řízení podat odvolání, když zejména pro povinného jde o významný prostředek jeho procesní obrany. Oprávněnému přísluší toto právo pouze pokud byl jeho návrh (byť jen z části) zamítnut. Povinný se naopak nemůže odvolat proti výroku usnesení o nařízení exekuce, jímž soud pověřil provedením exekuce oprávněným označeného exekutora; k uplatnění případných výhrad proti osobě exekutora slouží institut vyloučení exekutora dle § 29 EŘ. Manžel povinného se může odvolat proti usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí tehdy, jsou-li nařízeným výkonem rozhodnutí postiženy věci ve společném jmění manželů (dále „SJM“). V exekučním řízení je oprávnění manžela povinného k podání odvolání proti usnesení o nařízení exekuce dovozováno složitěji. Je tomu tak proto, že k postižení konkrétního majetku

⁷⁶ Kasíková, M., Kučera, Z., Plášil, V., Šimka, K., Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a předpisy související, Komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, s. 207

⁷⁷ V § 46 odst. 3 EŘ je uvedeno: „*Exekutor upustí od provedení exekuce jen tehdy, splní-li povinný dobrovolně to, co mu ukládá exekuční titul, a uhradí náklady exekuce*“. Dle nálezu Ústavního soudu ČR, sp. zn. Pl. ÚS 8/06, je v zájmu právní jistoty, aby exekutor o upuštění od provedení exekuce rozhodoval usnesením, proti němuž je přípustné odvolání; neformální postup by byl v rozporu s ochranou práv účastníků.

⁷⁸ Baudyš, M., Aplikace exekučního řádu z pohledu mého, Právní rozhledy, 2002, č. 9, s. 440

(a tedy i majetku náležejícího do SJM) dochází až po vydání exekučního příkazu. Nicméně je třeba brát v úvahu, že již s doručením usnesení o nařízení exekuce povinnému je spojen vznik generálního inhibitoria a jsou tak povinnému zakázány dispozice nejen s majetkem povinného, ale i s majetkem náležejícím do SJM; to zda skutečně bude exekucí postižen konkrétní majetek v SJM však určí až exekutor v exekučním příkazu dle jím zvoleného způsobu provedení exekuce. Podle stanoviska Nejvyššího soudu k výkladu exekučního řádu je manžel povinného osobou oprávněnou k podání odvolání proti usnesení o nařízení exekuce „přichází-li v úvahu, že konkrétním exekučním příkazem může být postižen majetek v jeho společném jmění s povinným“⁷⁹. Ani v tomto bodě se však stanovisko Nejvyššího soudu neobešlo bez výhrad právní praxe⁸⁰. Argumenty pro i proti vidím v tomto bodě jako vcelku vyvážené, přesto se domnívám, že v následující aplikační praxi by měl převážet názor Nejvyššího soudu vyjádřený ve stanovisku, právě vzhledem k faktické „autoritativnosti“ i přesvědčivosti argumentace stanoviska a s tím spojeným nástinem budoucí rozhodovací praxe Nejvyššího soudu.

Lhůta k podání odvolání je u obou řízení stanovena shodně 15 dnů od doručení písemného vyhotovení usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) účastníku řízení (odvolateli). Zmeškání lhůty (a tedy i lhůty k podání odvolání) nelze ve vykonávacím ani exekučním řízení prominout (§ 254 odst. 2 OSŘ a § 35 odst. 5 EŘ). Odvolání se podává zásadně k soudu, proti jehož rozhodnutí odvolání směřuje, o samotném odvolání pak rozhoduje odvolací soud. Pokud by účastník exekučního řízení podal odvolání nikoli u soudu,

⁷⁹ Stanovisko NS k výkladu zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, sp. zn. 200/2005, bod IX. K tomuto bodu NS např. uvádí: „V řízení o výkon rozhodnutí je obdobné ustanovení § 255 odst. 2 OSŘ. standardně vykládáno tak, že manžel povinného se stává účastníkem řízení o výkon rozhodnutí, je-li nesporné nebo alespoň možné, že věci, které jsou nařízeným výkonem rozhodnutí postihovány, patří do společného jmění povinného a jeho manžela“. V tomto je dle stanoviska NS blízká úpravě exekučního řádu situace ve výkonu rozhodnutí prodejem movitých věcí (bez výslovného určení těch, které mají být prodány), neboť „nikoliv v okamžiku nařízení výkonu, nýbrž až teprve při jeho faktickém provádění, se – ve vztahu ke konkrétním sepsaným věcem – může osvědčit stav předjímaný ustanovením § 255 odst. 2 OSŘ“. „Ačkoliv při nařízení výkonu rozhodnutí není jisto, že výkon postihuje movité věci ve společném jmění s manželem povinného, je-li „alespoň možné“, že tomu tak bude, soudy odvolání manžela povinného jako podané neoprávněnou osobou neodmítají ani zde“.

⁸⁰ Mádr, J., Ke stanovisku Nejvyššího soudu k výkladu exekučního řádu, Právní rozhledy, 2006, č. 10, s. 371; zde autor uvádí, že „ze samotného usnesení o nařízení exekuce manželovi povinného nevyplývají jakékoli povinnosti, a to včetně tzv. generálního inhibitoria“. Manžel je pouze omezován nemožností udělit povinnému souhlas s úkony nad rámec obvyklé správy majetku. „Všechny relevantní námitky zůstávají manželovi povinného zachovány v rámci návrhu na zastavení exekuce ohledně věcí (práv či jiných majetkových hodnot) náležejících do společného jmění, byla-li exekuce na tyto exekučním příkazem vztahena“. Autor dále zdůrazňuje, že „manžel povinného se účastníkem řízení může stát nejdříve až v okamžiku vydání exekučního příkazu postihujícího majetek ve společném jmění“.

ale u pověřeného exekutora, nešlo by o včas podané odvolání, ledaže bylo exekutorem předáno ve lhůtě k odvolání příslušnému soudu nebo orgánu, který má povinnost je doručit. Soudní exekutor totiž není orgánem, u kterého lze účinně podat odvolání proti usnesení o nařízení exekuce, ani není orgánem, který má povinnost takové podání doručit soudu dle § 57 odst. 3 OSŘ⁸¹.

Ve věcech výkonu rozhodnutí i exekuce se ve smyslu § 254 odst. 4 OSŘ uplatňuje zásada tzv. úplné apelace v odvolacím řízení. V odvolání tak lze uvádět nové skutečnosti a důkazy, ovšem soud k nim přihlédne pouze pokud byly účastníky uplatněny (tudíž pokud by tyto skutečnosti a důkazy vyšly najevo v odvolacím řízení jiným způsobem, soud k nim nepřihlédne).

Rozsah skutečností uplatňovaných v odvolání proti usnesení o nařízení exekuce je v ustanovení § 44 odst. 10 EŘ omezen tak, že v odvolání „nelze namítat jiné skutečnosti než ty, jež jsou rozhodné pro nařízení exekuce; k ostatním soud nepřihlédne a nařízení exekuce potvrdí“. Skutečnosti rozhodné pro nařízení exekuce, jak bylo uvedeno výše, jsou: podmínky řízení, formální a materiální vykonatelnost exekučního titulu, věcná legitimace účastníků řízení a okolnost, zda vymáhané právo není prekludováno. V § 44 odst. 10 EŘ je dále uvedeno: „Neobsahuje-li odvolání skutečnosti rozhodné pro nařízení exekuce nebo neobsahuje-li žádné skutečnosti, soud usnesením odvolání odmítne“. Toto lze dle stanoviska Nejvyššího soudu i dle právní doktriny vyložit tak, že obsahuje-li odvolání skutečnosti, které nejsou skutečnostmi rozhodnými pro nařízení exekuce, avšak lze je zařadit mezi obecně přípustné odvolací důvody ve smyslu § 205 odst. 2 OSŘ, soud odvolání odmítne. V tomto případě má odvolání odkladný účinek a rozhodnutí odvolacího soudu je třeba považovat za rozhodnutí ve věci samé, neboť z materiálního hlediska jde o potvrzení usnesení soudu prvního stupně. Odvolání, které neobsahuje žádné skutečnosti (tzv. blanketní odvolání) odvolací soud jako vadné odmítne (pokud byl účastník v usnesení o nařízení exekuce o této eventualitě řádně poučen), avšak právní moc usnesení o nařízení exekuce v tomto případě nastává, jako kdyby odvolání podáno nebylo⁸². Pokud odvolání obsahuje skutečnosti

⁸¹ Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. 2. 2004 sp. zn. 9 Co 169/2004. Shodně Tripes, A., Exekuce v soudní praxi. 3. vydání. Praha, C. H. Beck, 2006, s. 788.

⁸² Stanovisko NS k výkladu zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, sp. zn. 200/2005, bod IX.. Shodně Kasíková, M., Kučera, Z., Plášil, V., Šimka, K., Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a předpisy související, Komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, s. 158

rozhodné pro nařízení exekuce, bude záviset na posouzení jejich důvodnosti, zda odvolací soud usnesení soudu 1. stupně potvrdí (§ 219 OSŘ), změní a návrh na nařízení exekuce zamítne (§ 220 OSŘ), nebo zda usnesení zruší a věc vrátí soudu 1. stupně (§ 219a odst. 1, § 221 OSŘ). Zde odvolací soud v exekučním řízení (a rovněž tak odvolací soud ve vykonávacím řízení) postupuje podle ustanovení § 218 až § 223 OSŘ upravujících rozhodnutí o odvolání, s výjimkou stanovenou v § 254 odst. 5 OSŘ, že mj. usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí (a ve smyslu § 52 odst. 1 EŘ i usnesení o nařízení exekuce) lze zrušit jen z důvodů uvedených v § 219a odst. 1 OSŘ.

Odvolací soud ve vykonávacím řízení může navíc přezkoumávat i rozsah a vhodnost nařízeného způsobu výkonu rozhodnutí ve smyslu § 263 a § 264 OSŘ, na rozdíl od exekučního řízení, kde v usnesení o nařízení exekuce ještě konkrétní způsob provedení exekuce stanoven není a nelze jej proto z uvedených hledisek přezkoumávat v odvolacím řízení.

5.4. Ochrana povinného ve vykonávacím a exekučním řízení

Účelem vykonávacího i exekučního řízení je sice uspokojení exekučním titulem přiznané pohledávky oprávněného, nicméně ve vykonávacím i exekučním řízení je brán ohled i na povinného, jehož práva by mohla být v řízení dotčena postupem, který by přesahoval rozsah nezbytný k dosažení uvedeného účelu.

V úpravě vykonávacího řízení se této problematiky dotýkají především ustanovení § 263 a § 264 OSŘ. Obě ustanovení se vztahují k posuzování rozsahu a vhodnosti navrženého způsobu výkonu rozhodnutí a uplatní se proto jen tam, kde je vymáháno peněžité plnění a kde tedy oprávněný (případně soud) má možnost zvolit způsob provedení výkonu; tato ustanovení se proto v zásadě nepoužijí při posuzování návrhu na nařízení exekuce. Podle § 263 odst. 1 OSŘ lze výkon rozhodnutí nařídít jen v rozsahu, jaký oprávněný navrhl a jaký podle rozhodnutí soudu (exekučního titulu) stačí k jeho uspokojení. V souladu s dispoziční zásadou soud nemůže nařídít výkon rozhodnutí ve větším rozsahu, než navrhuje oprávněný (pokud by oprávněný například nevymáhal celé, exekučním titulem přiznané, plnění). Naopak pokud by oprávněný navrhl výkon rozhodnutí ve větším rozsahu, než stanoví exekuční titul, soud v přesahující části návrh zamítne.

Podle § 263 odst. 2 OSŘ *„navrhne-li oprávněný k vydobytí své peněžité pohledávky výkon rozhodnutí několika způsoby zároveň, ačkoli by k jejímu uspokojení zřejmě stačil pouze*

některý z nich, nařídí soud výkon rozhodnutí jen tím způsobem, který stačí k uspokojení pohledávky oprávněného". Oprávněný sice může k vydobytí své peněžité pohledávky navrhnout výkon několika různými způsoby zároveň, avšak soud z několika současně podaných návrhů vyhoví pouze těm návrhům, které zřejmě postačují k uspokojení oprávněného, a ostatní zamítne. Podobně jestliže již byl výkon rozhodnutí nařízen a oprávněný poté podá k vymožení stejné pohledávky další návrh (jiným způsobem), ačkoliv k uspokojení pohledávky zřejmě postačuje již nařízený výkon, soud nový návrh zamítne. Povinný je tak chráněn proti šikanózním návrhům oprávněného. Soud při postupu podle ustanovení § 263 odst. 2 OSŘ musí posuzovat, zda lze očekávat, že jeden nebo více z navrhovaných způsobů výkonu rozhodnutí bude postačovat k plnému uspokojení pohledávky oprávněného v přiměřeném čase, a pokud dojde k závěru, že nebude postačovat, je třeba vyhovět všem návrhům oprávněného⁸³.

Právní úprava ochrany povinného ve vykonávacím řízení je dále obsažena v ustanovení § 264 odst. 1 OSŘ, a to z hlediska vhodnosti navrženého způsobu výkonu rozhodnutí. Navrhne-li totiž oprávněný výkon rozhodnutí způsobem, který je zřejmě nevhodný, může soud po slyšení oprávněného nařídít výkon rozhodnutí jiným vhodným způsobem. Kritériem nevhodnosti navrhovaného způsobu výkonu je dle tohoto ustanovení zejména poměr mezi výší pohledávky oprávněného a ceny předmětu, z něhož má být uspokojení této pohledávky dosaženo. Soud však musí vždy uvážit, zda i při případném nepoměru je vůbec možné nařídít výkon rozhodnutí jiným způsobem, u něhož lze důvodně předpokládat, že pohledávka oprávněného bude uspokojena v přiměřeném čase. Může tak nastat situace, že jiným způsobem nelze pohledávku oprávněného vůbec nebo v přiměřené době uspokojit. V takovém případě není navrhovaný způsob zřejmě nevhodný ani tehdy, když cena předmětu, z něhož má být oprávněný uspokojen, značně přesahuje výši vymáhané pohledávky s příslušenstvím⁸⁴.

Další ustanovení, jejichž účelem je ochrana povinného, jsou obsažena v rámci úpravy některých způsobů výkonu rozhodnutí. U výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy je stanoveno, které částky nelze povinnému započítat do čisté mzdy a které částky lze odečíst. Dále je v § 278 OSŘ uvedeno, že povinnému nesmí být sražena základní částka; způsoby jejího výpočtu

⁸³ Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z., Mazanec, M., Občanský soudní řád – komentář, II. díl, 7. vydání, Praha, C. H. Beck, 2006, s. 1437.

stanoví nařízením vláda České republiky⁸⁵. Tato úprava se vzhledem k § 60 EŘ použije i při exekuci srážkami ze mzdy. V rámci úpravy výkonu rozhodnutí prodejem movitých věcí je pamatováno na ochranu povinného v ustanovení § 322 OSŘ, které v odst. 1 uvádí obecně druhy věcí, jichž se uvedený způsob výkonu rozhodnutí nemůže týkat. Jde o věci, které povinný nezbytně potřebuje k uspokojování hmotných potřeb svých a své rodiny nebo k plnění svých pracovních úkolů, a rovněž věci, jejichž prodej by byl v rozporu s morálními pravidly. Takto jsou z výkonu rozhodnutí vyloučeny zejména běžné oděvní součásti, obvyklé vybavení domácnosti, snubní prsten a jiné předměty podobné povahy, zdravotnické potřeby nebo hotové peníze do částky 1000 Kč. Rovněž tato ustanovení občanského soudního řádu se použijí i při exekuci prodejem movitých věcí dle exekučního řádu (§ 69 EŘ).

Povinný může k ochraně svých zájmů v řízení o výkon rozhodnutí i v exekučním řízení využít též obvyklé prostředky procesní obrany jako je odvolání proti usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí (nebo exekuce), navrhnout zastavení nebo odklad výkonu rozhodnutí nebo exekuce, případně v exekučním řízení podat námitku podjatosti exekutora dle § 29 EŘ. O ochraně povinného v souvislosti s exekučním příkazem bude pojednáno v následující podkapitole.

5.5. Exekuční příkaz a postup exekutora před jeho vydáním

5.5.1. Postup exekutora před vydáním exekučního příkazu

Exekutor poté, co mu bylo doručeno usnesení o nařízení exekuce, a je tak pověřen provedením exekuce, je oprávněn a zároveň povinen činit i bez návrhu úkony směřující k úspěšnému provedení exekuce. Takto postupuje dokud jeho pověření k provedení exekuce trvá; zánik pověření k provedení exekuce je upraven v § 51 EŘ. Způsob postupu při provádění exekuce volí exekutor sám, přičemž je vázán možnostmi provést exekuci jen způsoby uvedenými v exekučním řádu.

Exekutor potřebuje dostatek informací o povinném a jeho majetku, tak aby mohl stanovit další průběh exekuce a celkově tuto exekuci úspěšně provést. První fáze po pověření

⁸⁴ Citované dílo, s. 1439. Shodně Tripes, A., Exekuce v soudní praxi. 3. vydání. Praha, C. H. Beck, 2006, s. 141.

⁸⁵ Jedná se o nařízení vlády č. 63/1998 Sb., o způsobu výpočtu nepostižitelné částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižena srážkami bez omezení. Úprava vychází ze životního minima jednotlivce, které je upraveno zákonem č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu.

provedením exekuce do vydání exekučního příkazu, kdy exekutor získává uvedené informace a na základě nich pak posuzuje, jakým způsobem exekuci provede, se dá označit jako fáze zjišťovací. K tomuto může exekutor využít některý z institutů upravených exekučním řádem. Především může vyzvat třetí osoby k součinnosti (§ 33 EŘ), dále může vyzvat k součinnosti i oprávněného a povinného (§ 50 EŘ). Dle § 50 odst. 1 EŘ může exekutor vyzvat oprávněného, aby navrhl, jakým způsobem má být exekuce provedena, a označil případné dlužníky povinného (např. plátce mzdy povinného), a dále aby uvedl důvod takové pohledávky povinného. Je v zájmu úspěšného provedení exekuce a tedy i v zájmu oprávněného, aby oprávněný tyto informace (pokud je má) exekutorovi na jeho výzvu sdělil, nicméně neposkytnutí této součinnosti ze strany oprávněného není nijak sankcionováno a exekutor je nadále povinen provést dostupná šetření o majetku v rozsahu odpovídajícím povaze věci. Teprve v případě bezvýslednosti tohoto šetření může exekutor podat návrh na zastavení exekuce dle § 268 odst. 1 písm. e) OSŘ. Exekutor, považuje-li to za účelné, může též předvolat povinného a vyzvat ho k dobrovolnému splnění povinnosti, nebo k prohlášení o majetku (§ 50 odst. 2 EŘ). Záleží však zcela na svobodné vůli povinného, zda tuto součinnost poskytne; exekutor dostavení se k pohovoru ani následné prohlášení o majetku nemůže nijak vynucovat (ani pořádkovou pokutou či předvedením).

Od výše uvedeného je třeba odlišovat institut prohlášení o majetku dle § 53 EŘ, který navazuje na úpravu prohlášení o majetku obsaženou v § 260a až § 260h OSŘ. Podle § 260a OSŘ ten, kdo má vykonatelným rozhodnutím přiznanou peněžitou pohledávku, může soudu před podáním návrhu na výkon rozhodnutí navrhnout, aby předvolal povinného (případně zákonného zástupce, nemá-li povinný způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu, nebo osoby oprávněné jednat jménem právnické osoby jako povinného apod.) a vyzval ho k prohlášení o majetku. V dalších ustanoveních jsou uvedeny podmínky, za kterých soud návrhu vyhová, náležitosti předvolání k prohlášení o majetku, průběh výslechu povinného i obsah jím učiněného prohlášení. Jestliže se povinný (nebo jiná předvolaná osoba), ač byl k soudu řádně předvolán, nedostaví bez včasné a důvodné omluvy, bude k soudu předveden; o tom je třeba jej v předvolání poučit.

Do spisu o prohlášení o majetku povinného může nahlédnout a činit si z něho výpisy a opisy každý, kdo má vůči povinnému vykonatelným rozhodnutím přiznanou peněžitou pohledávku (§ 260f OSŘ). Podle § 53 odst. 1 EŘ je exekutor oprávněn nejen nahlédnout do soudního spisu o prohlášení o majetku povinného, ale též soudu navrhnout, aby předvolal

povinného a vyzval ho k prohlášení o majetku. Zde je však jedna zásadní odlišnost od úpravy v občanském soudním řádu. Tam může oprávněný učinit tento návrh pouze před podáním návrhu na výkon rozhodnutí. V úpravě exekučního řádu je k podání tohoto návrhu oprávněn exekutor. Aby však byl exekutor oprávněn tento úkon v souvislosti s prováděním konkrétní exekuce učinit, musí již být provedením exekuce pověřen – a k tomu dochází až doručením usnesení o nařízení exekuce exekutorovi. Jak dovodila soudní judikatura, vzhledem k tomu, že exekutor nemůže podat návrh na prohlášení o majetku dle § 53 EŘ dříve, než soud exekuci nařídil, tak pro návrh není stanovena podmínka času jeho podání, resp. zákon je na určité stadium řízení neomezuje. Podat návrh na prohlášení o majetku je možné dokonce i poté, co již exekutor vydal exekuční příkaz k provedení exekuce určitým způsobem, ukáže-li se, že v rámci tohoto způsobu exekuce nelze plného uspokojení pohledávky oprávněného dosáhnout⁸⁶. Naopak exekutor, u něhož byl toliko podán návrh na nařízení exekuce, aniž došlo k jeho pověření provedením exekuce, oprávnění podat návrh na prohlášení o majetku nemá. Po podání návrhu exekutorem se další postup soudu již řídí ustanoveními § 260a až 260h OSŘ (s výjimkou ustanovení § 260b odst. 1 OSŘ), přičemž exekutor má při tomto postupu stejná práva, jaká jsou ustanoveními občanského soudního řádu o prohlášení o majetku přiznána oprávněnému. Podle § 53 odst. 2 EŘ soud návrhu vyhoví do 15 dnů (tj. v této lhůtě předvolá povinného k prohlášení o majetku, nebo návrh zamítne); obdobnou lhůtu v této věci občanský soudní řád nestanoví.

Podle výsledků zjišťování majetku povinného, k čemuž může být využito výše uvedených institutů, exekutor posoudí, jakým způsobem bude exekuce provedena, a vydá exekuční příkaz ohledně majetku, který má být exekucí postižen (§ 47 odst. 1 věta první EŘ).

5.5.2. Exekuční příkaz

Exekučním příkazem se dle § 47 odst. 1 věta druhá EŘ rozumí „*příkaz k provedení exekuce některým ze způsobů uvedených v exekučním řádu*“. Exekuční příkaz je tedy rozhodnutím exekutora, kterým určuje způsob provedení exekuce proti povinnému. Jde o

⁸⁶ Stanovisko NS k výkladu zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, sp. zn. 200/2005, bod V.; v odůvodnění tohoto bodu stanoviska se uvádí, že soudní praxe byla již usměrněna rozhodnutím Městského soudu v Praze, sp. zn. 51 Co 70/2003, za správné v této věci považuje též rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě, sp. zn. 9 Co 1193/2004, Krajského soudu v Hradci Králové, sp. zn. 21 Co 338/2004, nebo Městského soudu v Praze, sp. zn. 16 Co 302/2004.

novinku exekučního řádu, která ve vykonávacím řízení nemá analogii; tam je již nařízením výkonu rozhodnutí zároveň určen způsob jeho provedení. Vedle usnesení a příkazu k úhradě nákladů exekuce jde o další formu rozhodnutí svěřeného exekučním řádem exekutorovi. Způsob provedení tedy volí exekutor sám v závislosti na druhu vymáhané povinnosti; u vymáhání jiné povinnosti, než je zaplacení peněžité částky, kde se způsob exekuce řídí povahou této povinnosti (§ 59 odst. 2 EŘ), budou v exekučním příkazu pouze blíže vymezeny podmínky příslušného způsobu provedení exekuce. Při exekuci na peněžité plnění vybere exekutor některý ze způsobů uvedených v § 59 odst. 1 EŘ. K samotnému provedení exekuce podle exekučního příkazu (a tedy i realizaci exekuce nevratnými kroky) může dojít až po právní moci usnesení o nařízení exekuce. Předpokladem je tu doručení usnesení povinnému, uplynutí odvolací lhůty, popřípadě doručení rozhodnutí odvolacího soudu. Vydat exekuční příkaz však exekutor může již před nabytím právní moci usnesení. Například při provádění exekuce prodejem movitých věcí doručuje exekutor usnesení o nařízení exekuce společně s exekučním příkazem až při provádění soupisu věcí nebo až po jeho provedení, tudíž usnesení o nařízení exekuce v té době ještě není pravomocné. Provést nevratné kroky např. v podobě zpeněžení zajištěného majetku však před právní mocí usnesení o nařízení exekuce nesmí.

Novelou provedenou zákonem č. 133/2006 Sb., byla do § 47 odst. 1 EŘ doplněna věta třetí, která stanoví exekutorovi povinnost zvolit v exekučním příkazu *„takový způsob exekuce, který není zřejmě nevhodný, zejména vzhledem k nepoměru výše závazků povinného a ceny předmětu, z něhož má být splnění závazků povinného dosaženo.“* Je tím exekutorovi uložena povinnost přiměřenosti rozsahu prováděné exekuce. Již před touto novelou soudy dovodily, že exekuce vedená ve zjevně nepřiměřeném rozsahu v poměru k vymáhané pohledávce musí být částečně zastavena (§ 55 odst. 1 EŘ, § 268 odst. 4 OSŘ) ve způsobu, kterým z tohoto rámce vybočuje. Podle § 268 odst. 4 OSŘ je soud oprávněn zkoumat přiměřenost rozsahu prováděné exekuce a případně exekuci prováděnou v nepřiměřeném rozsahu zastavit. Vydá-li exekutor více exekučních příkazů v jednom exekučním řízení (k čemuž je oprávněn dle § 58 odst. 2 EŘ), je způsobilou obranou povinného proti možnému nepřiměřenému rozsahu exekuce návrh na částečné zastavení exekuce dle § 268 odst. 4 OSŘ, nebo návrh na odklad

exekuce dle § 266 odst. 2 OSŘ⁸⁷. Nesprávný postup exekutora může také vést k jeho odpovědnosti za škodu způsobenou povinnému dle § 32 EŘ.

Teprve s vydáním exekučního příkazu jsou spojeny účinky nařízení výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu (§ 47 odst. 2 EŘ). Dle komentáře k tomuto ustanovení⁸⁸ je tím vyjádřena rovnost usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí vydaného soudem podle OSŘ a usnesení o nařízení exekuce vydaného soudem ve spojení s exekučním příkazem vydaným exekutorem podle exekučního řádu. Proto všude tam, kde procesní (a jiné) právní předpisy spojují určité právní účinky s tím, že bylo vydáno usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí, nastávají vydáním exekučního příkazu stejné právní následky. Toto ustanovení exekučního řádu tak má zajistit výkladovou jednotu odlišných procesních institutů.

Proti exekučnímu příkazu není přípustný žádný opravný prostředek, řádný či mimořádný. Podle spolutvůrců exekučního řádu je tak exekuční příkaz postaven na roveň rozhodnutí soudu, kterými se upravuje vedení řízení a proti nimž nejsou opravné prostředky přípustné⁸⁹. Naopak JUDr. M. Kasíková v komentáři exekučního řádu uvádí, že procesní předpis zná i jiné druhy rozhodnutí, proti nimž opravné prostředky nepřipouští, aniž je na ně nazíráno jako na rozhodnutí upravující vedení řízení (např. rozsudek o peněžitém plnění nepřevyšujícím 2000 Kč)⁹⁰. Povinnému je tak dána možnost procesní obrany proti exekučnímu příkazu pouze návrhem na úplné nebo částečné zastavení exekuce. Třetí osoby mohou uplatnit své právo k majetku postiženému exekučním příkazem prostřednictvím tzv. excindační (vylučovací) žaloby podle § 267 OSŘ; zde je úprava shodná s vykonávacím řízením ve vztahu k majetku třetích osob postižených nařízeným výkonem rozhodnutí.

Podle stanoviska Nejvyššího soudu k výkladu exekučního řádu: „*Soudní exekutor není oprávněn zrušit exekuční příkaz*“... „*relevantní procesní účinky lze spojovat až se zastavením exekuce, případně s odkladem exekuce*“⁹¹. Pokud exekutor shledá některý ze zvolených

⁸⁷ Usnesení Městského soudu v Praze, sp. zn. 14 Co 98/2003.

⁸⁸ Kasíková, M., Kučera, Z., Plášil, V., Šimka, K., Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a předpisy související, Komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, s. 173

⁸⁹ Veselý, J., Rakovský, A., Šimková, R., Soudní exekutoři – alternativa výkonu rozhodnutí, Právní rozhledy, 2001, č. 6, s. 260

⁹⁰ Kasíková, M., Kučera, Z., Plášil, V., Šimka, K., Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a předpisy související, Komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, s. 174

⁹¹ Stanovisko NS k výkladu zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, sp. zn. 200/2005, bod IV. Dle stanoviska NS občanský soudní řád ani exekuční řád tuto eventualitu nepřipouští. Dále k tomu uvádí: „*Situace je tu obdobná té, jež*

způsobů exekuce nadále nepotřebnými, bude muset podat návrh na částečné zastavení exekuce. Vzhledem k tomu, že o částečném zastavení rozhoduje soud, vidím tento formální postup jako méně pružný a časově náročnější, nicméně výslovnou oporu ke zrušení exekučního příkazu exekutor v zákoně nemá. Rovněž tento bod stanoviska Nejvyššího soudu není dle právní praxe (včetně soudců) nesporný⁹².

Ustanovení § 47 odst. 4 EŘ zakazuje povinnému převést na jiného, zatížit, nebo jinak nakládat s majetkem, který je postižen exekučním příkazem, a to pod sankcí absolutní neplatnosti takového úkonu. Toto tzv. speciální (nebo též „bezvýjimečné“) inhibitorium se vztahuje k jednotlivým konkrétně určeným věcem a právům postiženým exekučními příkazy; jeho vznik je spojen s doručením exekučního příkazu povinnému. Tímto inhibitorem je doplněno generální inhibitorium; u speciálního inhibitoria však na rozdíl od generálního nejsou obecně upraveny obdobné výjimky ze zákazu.

Speciální inhibitorium v podobě zákazu nakládat s konkrétními věcmi a právy postiženými nařízeným výkonem rozhodnutí upravuje i občanský soudní řád u některých způsobů výkonu rozhodnutí, doplněné tzv. arestatoriem v podobě zákazu dlužníku povinného (tím je např. plátce mzdy nebo peněžní ústav) nakládat pohledávkou povinného v rozsahu vymáhané částky. Z těchto zákazů však existují určité výjimky, například u přikázání pohledávky z účtu u peněžního ústavu je touto výjimkou výplata mezd zaměstnancům povinného (§ 304a OSŘ). Po vydání exekučního příkazu stanovíciho tento způsob exekuce se použije rovněž ustanovení OSŘ o uvedené výjimce, obdobně je tomu u dalších způsobů exekuce na základě odkazu na úpravu OSŘ. Proto se dle mého názoru dá říci, že i ze speciálního inhibitoria na základě exekučního příkazu existují určité výjimky.

Formální náležitosti exekučního příkazu jsou uvedeny v § 48 EŘ. Záhlaví exekučního příkazu je obdobné jako u usnesení o nařízení exekuce. Za záhlavím následuje výrok exekučního příkazu, ve kterém je uveden též exekutorem dle vymáhané povinnosti zvolený

vyvstane v případě více vedených řízení o výkon rozhodnutí, jež se liší jen způsobem výkonu, a kde nucené vymožení peněžitého plnění sice vede jen k faktickému ukončení výkonu, v němž se tak stalo, pro ostatní však zakládá důvod k jejich ukončení zákonem předpokládanou formou – zastavením výkonu podle § 268 odst. 1 písm g) OSŘ“.

⁹² Mádr, J., Ke stanovisku Nejvyššího soudu k výkladu exekučního řádu, Právní rozhledy, 2006, č. 10, s. 371; zde autor uvádí: „Je skutečností, že praxe se do současné doby vyvinula zcela opačně... Náleží-li dle § 47 odst. 1 EŘ volba způsobu exekuce exekutorovi, nemělo by mu být ani bráněno, aby exekuční příkaz zrušil za situace, kdy některý ze zvolených způsobů shledá dále nepotřebným“.

způsob provedení exekuce. Exekutor může jedním exekučním příkazem zvolit více způsobů provedení exekuce; měl by tak učinit samostatnými výroky označenými římskými číslicemi. Druhou možností je vydání více exekučních příkazů, kterými exekutor určí jednotlivé způsoby provedení exekuce. Dále je jako obsahová náležitost exekučního příkazu stanoveno poučení o odvolání (tedy poučení o nepřipustnosti odvolání proti exekučnímu příkazu). Ve smyslu § 3 odst. 1 prováděcí vyhlášky⁹³ by měl být povinný dále poučen o speciálním inhibitoriu a důsledcích jeho porušení.

Zvláštní náležitosti výroku exekučního příkazu jsou uvedeny v § 49 odst. 1 až 3 EŘ. Jedná se o náležitosti, kterými mají být identifikovány osoby, věci a práva v souvislosti se způsobem provádění exekuce, stanoveným v exekučním příkazu. Jde o období ustanovení § 261 OSŘ, které stanoví náležitosti návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí dle oprávněným zvoleného způsobu provedení výkonu rozhodnutí; tyto náležitosti jsou pak též obsaženy v usnesení soudu o nařízení výkonu rozhodnutí. V § 49 EŘ je takto jako náležitost exekučního příkazu uvedeno například označení plátce mzdy, jde-li o provedení exekuce srážkami ze mzdy, nebo označení nemovitosti, která má být prodána, jde-li o provedení exekuce prodejem nemovitosti povinného. Ve výroku exekučního příkazu mají být uvedeny též další zákazy, příkazy a výzvy, které podle zvoleného způsobu provedení exekuce musí obsahovat usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu. Jedná se tedy o výše uvedená speciální inhibitoria a arestatoria, upravená v příslušných ustanoveních občanského soudního řádu, která se přiměřeně použijí i při provádění konkrétního způsobu exekuce podle exekučního řádu. Exekuční příkaz je třeba doručit oprávněnému, povinnému a dalším osobám, kterým se podle zvoleného způsobu exekuce doručuje usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí podle OSŘ. S doručením všem těmto osobám je spojeno nabytí právní moci exekučního příkazu.

6. Provedení výkonu rozhodnutí a exekuce

Vykonávací i exekuční řízení jsou ovládána obdobnými zásadami jako řízení nalézací, avšak v průběhu těchto řízení se některé instituty nalézacího řízení neuplatní. Jak vykonávací

⁹³ Vyhláška č. 418/2001 Sb., o postupech při výkonu exekuční a další činnosti.

řízení tak exekuční řízení zásadně nelze přerušit, pokud zákon nestanoví jinak⁹⁴ (§ 254 odst. 2 OSŘ, § 35 odst. 5 EŘ). V těchto řízeních lze účelu sledovaného institutem přerušением řízení dosáhnout odkladem provedení výkonu rozhodnutí (exekuce) dle § 266 odst. 2 OSŘ. Ve vykonávacím i exekučním řízení nelze prominout zmeškání lhůty, a to jak v řízení před soudem prvního stupně, tak před soudem odvolacím; v exekučním řízení toto platí i v řízení prováděném exekutorem. Lze ovšem prodloužit soudcovské lhůty. Dále je nepřípustná žaloba na obnovu vykonávacího (a rovněž exekučního) řízení; soud takovou žalobu zamítne postupem podle § 235f OSŘ.

V exekučním řízení je v § 57 EŘ výslovně zakázáno uvedení v předešlý stav. Tato zásada se uplatní především když dojde k zastavení exekuce, pak vzhledem k této zásadě účinky úkonů provedených během exekuce zůstávají zachovány. Proto například vydražitel nemovitosti se po právní moci usnesení o příklepu a po zaplacení nejvyššího podání stává jejím vlastníkem, bez ohledu na další průběh exekuce i případná pochybení v exekuci. Vlastník této nemovitosti (jako třetí osoba, odlišná od povinného) se v takové situaci již nemůže domáhat vyloučení nemovitosti z exekuce prostřednictvím vylučovací (excindační) žaloby dle § 267 OSŘ; tuto žalobu je v tomto případě možno využít pouze do okamžiku prodeje nemovitosti v dražbě. Vlastník nemovitosti se pak může proti oprávněnému (nikoli proti vydražiteli) domáhat tzv. žalobou z lepšího práva v nalézacím řízení vydání výtěžku z prodeje (neboť z hmotněprávního hlediska se jedná o bezdůvodné obohacení), bez ohledu na to zda předtím podal excindační žalobu.

Fáze vykonávacího a exekučního řízení označovaná jako provedení výkonu rozhodnutí nebo provedení exekuce nastupuje poté, co byl výkon rozhodnutí (nebo exekuce) soudem nařízen. V § 265 odst. 1 OSŘ je stanoveno: „*Po nařízení výkonu rozhodnutí se postará soud o jeho provedení*“. Soud tedy pokračuje z úřední povinnosti bez ohledu na procesní aktivitu oprávněného a za účelem provedení výkonu rozhodnutí činí k tomu potřebné úkony (výjimkou jsou úkony které lze provést jen na návrh oprávněného - např. dle § 327

⁹⁴ Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, v platném znění; dle § 35 odst. 2 tohoto zákona soud řízení o výkon rozhodnutí (též exekuční řízení) přeruší a povinný podal návrh na zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce) z důvodu uvedeného v § 35 odst. 1 tohoto zákona. Dalším zákonem je zák. č. 119/2001 Sb., kterým se stanoví pravidla pro případy souběžně probíhajících výkonů rozhodnutí; podle § 11 postihují-li exekuce (souhrnný pojem „exekuce“ je pro účely zákona vymezen v § 2 písm. a)) souběžně stejnou movitou věc povinného, provede se ta exekuce, v níž byla tato věc nejdříve sepsána; řízení v ostatních exekucích se ohledně této věci dnem právní moci jejich nařízení přerušují. Stejně stanoví zákon v § 14 ohledně exekuce prodejem nemovitosti, a v § 16 u exekuce prodejem podniku.

OSŘ se soud na návrh oprávněného postará o zajištění movitých věcí pojatých do soupisu). Soud zásadně činí úkony provedení výkonu ihned poté, co se usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí stalo vykonatelným, ledaže zákon stanoví, že některé úkony je třeba provést již po vydání usnesení (např. úkony směřující k soupisu movitých věcí) nebo naopak až po právní moci usnesení⁹⁵. V exekučním řízení je to exekutor, kdo po pověření provedením exekuce (tedy poté co je mu doručeno usnesení o nařízení exekuce, kterým byl provedením exekuce pověřen) činí úkony směřující k jejímu provedení (§ 46 odst. 1 EŘ). Postup exekutora před vydáním exekučního příkazu, jeho vydání, náležitosti a účinky byly popsány v předchozí podkapitole. Po právní moci usnesení o nařízení exekuce pak exekutor provede exekuci způsobem, který určil v exekučním příkazu.

6.1. Způsoby provedení výkonu rozhodnutí a exekuce

Výkon rozhodnutí lze provést jen způsoby uvedenými v občanském soudním řádu (§ 257 OSŘ), rovněž tak exekuci lze provést jen způsoby uvedenými v exekučním řádu (§ 58 odst.1 EŘ). Oproti výkonu rozhodnutí lze exekuci provést i více způsoby najednou a souběžně (§ 58 odst. 2 EŘ), popřípadě postupně v závislosti na úspěšnosti předchozích způsobů provádění exekuce. Jednotlivé způsoby provádění exekuce dle exekučního řádu jsou prakticky shodné se způsoby provedení výkonu rozhodnutí. Podle povahy vymáhaného plnění se tyto způsoby dělí na: a) způsoby k uspokojení peněžité pohledávky, b) způsoby k vymožení jiného než peněžitého plnění.

Exekuci ukládající zaplacení peněžité částky lze stejně jako při soudním výkonu rozhodnutí provést srážkami ze mzdy, příkázáním pohledávky, prodejem movitých věcí a nemovitostí, nebo prodejem podniku. V exekučním řádu však v tomto výčtu chybí způsob provedení exekuce „příkazem k výplatě z účtu u peněžního ústavu“, zatímco ve výčtu způsobů v § 258 odst. 1 OSŘ uveden je. Tento novelizačním zákonem č. 133/2006 Sb. zavedený způsob je však upraven v jediném § 65a EŘ v nově vloženém dílu třetím páté hlavy exekučního řádu nazvaném „Exekuce příkazem k výplatě z účtu u peněžního ústavu“, proto i tento způsob provedení exekuce je nutno počítat mezi „*způsoby uvedené v tomto zákoně*“ ve

⁹⁵ Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z., Mazanec, M., Občanský soudní řád – komentář, II. díl, 7. vydání, Praha, C. H. Beck, 2006, s. 1442.

smyslu § 58 odst. 1 EŘ. Uvedený § 65a EŘ ohledně tohoto způsobu provedení exekuce toliko odkazuje (nestanoví-li exekuční řád jinak) na přiměřené použití občanského soudního řádu upravujícího výkon rozhodnutí příkazem k výplatě z účtu u peněžního ústavu. Zde je upraven v nově vložené hlavě čtvrté části šesté OSŘ v § 320b až 320h.

Vzhledem k tomu, že se jedná o nově zavedený způsob provedení výkonu rozhodnutí i exekuce, považují za vhodné zde stručně uvést podstatu jeho provedení: v usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí soud přikáže nejmenovanému peněžnímu ústavu, je-li u něho účet povinného veden, aby po předložení tohoto usnesení spolu s příkazem k výplatě odepsal peněžní prostředky z účtu povinného až do výše vymáhané pohledávky s příslušenstvím a vyplatil je oprávněnému (§ 320c OSŘ). Poté co usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí nabude právní moc, soud vydá oprávněnému příkaz k výplatě, který pak spolu s usnesením předloží peněžnímu ústavu (výběr záleží na oprávněném). Peněžní ústav, pokud je u něj veden účet povinného s dostatkem peněžních prostředků, je pak povinen provést výplatu prostředků ve prospěch oprávněného⁹⁶. V případě, že pro nedostatek peněžních prostředků bude vyplacena jenom část, může následně soud oprávněnému vydat příkaz k výplatě na zbývající část; s tímto příkazem pak může oprávněný „zkusit štěstí“ u jiného peněžního ústavu. Pokud peněžní ústav účet povinného nevede, vrátí příkaz k výplatě oprávněnému, který se poté opět může obrátit na jiný peněžní ústav. V exekučním řízení exekutor nejprve vyjádří tento způsob provedení exekuce v exekučním příkazu, a po doručení exekučního příkazu povinnému vydá exekutor oprávněnému příkaz k výplatě z účtu u peněžního ústavu⁹⁷.

Ve výčtu prostředků k vymožení peněžitého plnění je v § 258 odst. 1 OSŘ dále uveden způsob výkonu v podobě zřízení soudcovského zástavního práva k nemovitostem. Exekuční řád tento exekuční způsob exekutorovi nesvěřuje. Exekutor tak není oprávněn svým rozhodnutím zřídit exekuční zástavní právo k nemovitostem povinného. Exekutor pověřený provedením exekuce je pouze oprávněn podat jménem oprávněného návrh na zřízení soudcovského zástavního práva (§ 66 odst. 6 EŘ). Pořadí soudcovského zástavního práva se

⁹⁶ Michna, L., Příkaz k výplatě z účtu jako nový způsob výkonu rozhodnutí a exekuce – některá sporná ustanovení, Bulletin advokacie, 2006, č. 11 – 12, s. 37

⁹⁷ Kasíková, M., Kučera, Z., Plášil, V., Šimka, K., Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a předpisy související, Komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, s. 174

pak řídí dnem podání návrhu exekutora soudu a nikoliv dnem podání návrhu oprávněného na nařízení exekuce dle exekučního řádu⁹⁸.

Způsoby stanovené k vymožení jiné povinnosti než zaplacení peněžité částky se v obou úpravách shodně řídí povahou uložené povinnosti. Takto lze výkon rozhodnutí nebo exekuci provést vyklizením, odebráním věci, rozdělením společné věci, nebo provedením prací a výkonů (§ 258 odst. 2 OSŘ, § 59 odst. 2 EŘ).

Způsoby, kterými lze provést realizaci zastavených věcí a práv v rámci výkonu rozhodnutí prodejem zástavy a exekuce prodejem zástavy, upravuje ustanovení § 258 odst. 3 OSŘ a pro exekuční řízení § 59 odst. 3 EŘ. Předpokladem pro prodej zástavy ve výkonu rozhodnutí nebo exekuci je existence pravomocného usnesení soudu, kterým se nařizuje prodej zástavy. Toto usnesení se vydává v řízení o soudním prodeji zástavy upraveném v § 200y až § 200za OSŘ.

Vzhledem k vazbě exekučního řádu na občanský soudní řád a vzhledem k uvedené shodě způsobů provedení výkonu rozhodnutí nebo exekuce (s výjimkou soudcovského zástavního práva) mohl exekuční řád zvolit úspornější metodu úpravy. Proto u jednotlivých způsobů provedení exekuce je uvedeno, že nestanoví-li exekuční řád jinak, použijí se na provádění exekuce přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu upravující daný způsob výkonu rozhodnutí. Vedle této zásady přiměřeného použití občanského soudního řádu se při provádění exekuce uplatní další zásady, na kterých je exekuční řád vystaven a to zásada, že exekutor nerozhoduje o právech a povinnostech třetích osob (když se při provádění exekuce střetávají práva a nároky několika osob), a dále zásada, že není-li stanoveno jinak, je exekutor oprávněn činit všechny úkony, ke kterým je jinak oprávněn dle občanského soudního řádu soud, soudce, soudní vykonavatel, nebo zaměstnanec soudu.

Skutečných výjimek z přiměřeného použití občanského soudního řádu v části exekučního řádu upravující způsoby provedení exekuce mnoho není. Jedna z nich je obsažena v ustanovení § 66 odst. 1 EŘ kde je uvedeno: „*Při provedení exekuce prodejem movitých věcí povinného exekutor vždy, i bez návrhu oprávněného, zajistí movité věci, které sepsal. Zajištěné věci převezme do své úschovy nebo je uloží u vhodného schovatele*“. Exekutor při

⁹⁸ Veselý, J., Rakovský, A., Šimková, R., Způsoby provedení exekuce podle zákona o soudních exekutorech se zaměřením na odchylky od úpravy v občanském soudním řádu, Právní rozhledy, 2001, č. 10, s. 471

zajištění věci nevydává povinnému žádné potvrzení či předávací protokol; toto vydává pouze při převzetí věci do své úschovy v rámci tzv. další činnosti exekutora prováděné dle § 75 EŘ. Výjimkou je situace, kdy exekutor nalezne při exekuci hotové peníze; pak vystaví povinnému potvrzení o výši odevzdané částky. Dokladem o tom, které věci byly pojaty do protokolu a zajištěny, je samotný soupis věcí, se kterým se povinný může seznámit v rámci nahlížení do spisu. Takto exekutorem zajištěné movité věci povinného již následně nemohou být pojaty do soupisu například soudním vykonavatelem při provádění soudního výkonu rozhodnutí, neboť zajištěné věci u povinného již nenalezne⁹⁹. Výjimečně by mohla nastat i opačná situace, kdyby oprávněný při výkonu rozhodnutí prodejem movitých věcí požádal soud, aby se postaral o zajištění věcí pojatých do soupisu (§ 327 OSŘ).

Z důvodu předcházení výkladovým potížím je v § 70 odst. 3 EŘ výslovně uvedeno, že exekutor (nikoli soud) ustanoví v exekučním příkazu správce podniku, kterým může ustanovit také veřejnou obchodní společnost, zapsanou v seznamu správců konkursní podstaty. Exekutor tak správci podniku ustanoví i odměnu za správu podniku a činí vůči němu další úkony, např. jej zprošťuje funkce. Vzhledem k neslučitelnosti činnosti exekutora s jinou výdělečnou činností (§ 3 odst. 2 EŘ), nemůže být správcem podniku sám exekutor¹⁰⁰.

Jedinou komplexní a detailní právní úpravou provedení exekuce postižením určitého majetkového práva je v exekučním řádu ustanovení § 64 EŘ. Jedná se o exekuci patentů, průmyslových vzorů, ochranných známek a licencí, přičemž úprava je zařazena do druhého dílu páté hlavy exekučního řádu nazvané „*Exekuce příkázáním pohledávky*“. Občanský soudní řád výkon rozhodnutí postihující tato práva výslovně neupravuje; majetková práva spojená s právními instituty duševního vlastnictví se při výkonu rozhodnutí postihují spolu s jinými majetkovými právy podle § 320 OSŘ v rámci úpravy výkonu rozhodnutí příkázáním pohledávky. Podle povahy věci se dle § 64 EŘ na exekuci uvedených práv buď použijí přiměřeně ustanovení o exekuci prodejem movitých věcí (ohledně patentů, průmyslových vzorů a ochranných známek), anebo ustanovení o exekuci příkázáním jiných peněžitých pohledávek (ohledně práv z licence). Všechna práva při převodu patentů, průmyslových vzorů a ochranných známek vykonává po dobu exekuce exekutor.

⁹⁹ Citované dílo, tamtéž; via facti je tím řešena jedna ze situací souběžného postihu stejné movité věci různými exekucemi dle § 11 zákona č. 119/2001 Sb., (text § 11 viz. pozn. 90).

¹⁰⁰ Veselý, J., Rakovský, A., Holešínský, P., Soudní exekutoři – efektivní způsob vymáhání pohledávek, Bulletin advokacie, 2001, č. 9, s. 15 - 16

7. Odklad výkonu rozhodnutí a exekuce

Institut odkladu výkonu rozhodnutí a exekuce patří mezi významné procesní prostředky sloužící ochraně povinného. Navíc plní i obdobnou funkci jako přerušování řízení, které je pro vykonávací i exekuční řízení výslovně zakázáno; namísto přerušování řízení je zde tedy institut odkladu výkonu rozhodnutí (exekuce), který má též sloužit k zabránění možné nepřiměřené tvrdosti vůči povinnému a jeho prostřednictvím i vůči třetím osobám (zejména těm, které jsou na něj odkázány výživou)¹⁰¹. Odklad výkonu rozhodnutí nebo exekuce je stav řízení, při kterém soud ani exekutor nečiní žádný úkon směřující k provedení výkonu rozhodnutí (exekuce), přičemž dosud provedené úkony nejsou zásadně dotčeny¹⁰². Odklad výkonu rozhodnutí i exekuce připadá v úvahu jen tam, kde již došlo k jejich nařízení. O odkladu výkonu rozhodnutí i exekuce rozhoduje vždy soud a to usnesením, proti němuž je odvolání přípustné. Soud může odložit provedení výkonu rozhodnutí nebo exekuce buď zcela anebo zčásti.

Odklad provedení výkonu rozhodnutí je upraven v ustanovení § 266 OSŘ, které se uplatní i pro exekuční řízení. V § 266 odst. 1 OSŘ je upravena možnost odkladu provedení výkonu rozhodnutí na návrh povinného, který se bez své viny ocitl přechodně v takovém postavení, že by neprodlený výkon rozhodnutí mohl mít pro něho nebo pro příslušníky jeho rodiny zvláště nepříznivé následky. Zároveň však nesmí být oprávněný odkladem výkonu rozhodnutí vážně poškozen; to znamená, že v konkrétním případě je nezbytné porovnat následky hrozící povinnému s újmou, kterou by odkladem utrpěl oprávněný. Požadavek, aby se povinný ocitl v nepříznivém postavení „bez své viny“ znamená, že povinný se v tomto postavení ocitl, ačkoliv zachoval potřebnou míru pečlivosti, kterou lze po něm požadovat. Nepříznivé postavení musí mít zároveň přechodnou povahu, tudíž zde musí být předpoklad, že pomine. Uvedená hlediska také ovlivňují úvahu soudu o době na jakou bude provedení výkonu odloženo. Odklad z tohoto důvodu může být povolen výlučně na návrh povinného, přičemž soud při splnění stanovených předpokladů provedení výkonu rozhodnutí odloží.

¹⁰¹ Důvodová zpráva k návrhu zákona o soudních exekutorech (exekuční řád). Zvláštní část. K § 54. [PSP] (citováno z databáze ASPI, sekce Literatura).

¹⁰² Kasíková, M., Kučera, Z., Plášil, V., Šimka, K., Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a předpisy související, Komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, s. 174

V § 54 EŘ, který pojednává o odkladu exekuce, je navíc uvedeno, že odloží-li soud exekuci na návrh povinného podle § 266 odst. 1 OSŘ, potom uvede dobu, na kterou exekuci odkládá. V občanském soudním řádu sice požadavek uvedení doby odkladu stanoven není, avšak doba, na kterou se výkon rozhodnutí odkládá, by vždy v usnesení o odkladu měla být uvedena. Její neuvedení je sice nedostatkem, avšak nečiní usnesení o odkladu neúčinným¹⁰³. Dále je v § 54 odst. 1 EŘ uvedeno, že po uplynutí doby odkladu exekutor i bez návrhu pokračuje v provádění exekuce. Vzhledem k předchozímu pevnému stanovení doby odkladu je totiž jejím uplynutím zřejmý okamžik, od kdy lze v provádění exekuce opět pokračovat. Právě vzhledem k absenci stanovení doby jako obligatorní náležitosti rozhodnutí o odkladu výkonu rozhodnutí, musí i o pokračování výkonu rozhodnutí soud vydat usnesení (a to i když byla doba odkladu uvedena), které však má povahu usnesení upravujícího vedení řízení a odvolat se proti němu nelze.

Druhý důvod možného odkladu výkonu rozhodnutí (exekuce) je uveden v § 266 odst. 2 OSŘ. Podle tohoto ustanovení může soud i bez návrhu povinného odložit provedení výkonu rozhodnutí, lze-li očekávat, že výkon rozhodnutí bude zastaven. Tento důvod odkladu je vázán na existenci skutečnosti, pro kterou lze očekávat (je pravděpodobné), že výkon rozhodnutí bude zastaven z některého z důvodů uvedených v § 268 odst. 1 OSŘ. Podle ustanovení § 266 odst. 2 OSŘ soud postupuje také tehdy, jestliže byl po nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) povolen ohledně vykonávaného titulu odklad vykonatelnosti¹⁰⁴. K odkladu vykonatelnosti exekučního titulu se výslovně vztahuje ustanovení § 54 odst. 2 EŘ; soud v takovém případě odloží provedení exekuce do doby pravomocného skončení řízení, ve kterém soud rozhoduje o odložení vykonatelnosti exekučního titulu. Soud může takto postupovat již při nařízení exekuce (i výkonu rozhodnutí) s tím, že je nařídí a zároveň odloží provedení exekuce. Odklad výkonu rozhodnutí (exekuce) však nenastupuje automaticky po odložení vykonatelnosti exekučního titulu, k odkladu výkonu rozhodnutí (exekuce) je vždy třeba usnesení soudu.

¹⁰³ Tripes, A., *Exekuce v soudní praxi*. 3. vydání. Praha, C. H. Beck, 2006, s. 149; zde je uveden odkaz na rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR R 21/1981.

¹⁰⁴ Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z., Mazanec, M., *Občanský soudní řád – komentář*, II. díl, 7. vydání, Praha, C. H. Beck, 2006, s. 1446

Návrh na odklad exekuce dle § 266 odst. 2 OSŘ může též využít povinný jako svou obranu proti nepřiměřenému rozsahu exekuce, způsobeném tím, že exekutor vydal více exekučních příkazů, ačkoliv k uspokojení oprávněného plně postačoval jen některý z nich¹⁰⁵.

8. Zastavení a ukončení výkonu rozhodnutí a exekuce

Účelem výkonu rozhodnutí i exekuce je uspokojení exekučním titulem judikované pohledávky oprávněného. V provádění výkonu rozhodnutí soud, a v exekučním řízení exekutor, pokračuje zpravidla tak dlouho, dokud není tohoto účelu dosaženo. Tímto uspokojením práva oprávněného, a zároveň vynucením jemu odpovídající povinnosti na povinném, tak fakticky výkon rozhodnutí i exekuce končí a zároveň je ukončeno i vykonávací a exekuční řízení, aniž by o této skutečnosti musel soud rozhodovat usnesením. Vynucení povinnosti soudem nebo soudním exekutorem je tak jedním ze způsobů ukončení výkonu rozhodnutí a exekuce. Exekuci může exekutor provádět více způsoby najednou (na rozdíl od výkonu rozhodnutí). Proto pokud je povinnost úspěšně vymožena jedním ze zvolených způsobů, vede tato skutečnost ke skončení celé exekuce, tedy i ostatních exekutorem zvolených způsobů, ohledně nichž pak není třeba exekuci zastavovat¹⁰⁶.

V průběhu vykonávacího i exekučního řízení však mohou nastat určité okolnosti, pro které nelze v nařízeném výkonu rozhodnutí nebo nařízené exekuci pokračovat, a musí proto dojít k jejich zastavení. Zastavení výkonu rozhodnutí a exekuce je tak druhým možným způsobem ukončení výkonu rozhodnutí nebo exekuce, a to v situaci, kdy ještě nedošlo k vynucení povinnosti soudem nebo exekutorem. O zastavení výkonu rozhodnutí i exekuce rozhoduje usnesením vždy soud.

Oproti vykonávacímu řízení může v exekučním řízení navíc nastat ještě třetí způsob ukončení exekuce. Jedná se o upuštění od provedení exekuce, o němž za podmínek § 46 odst. 3 EŘ rozhodne exekutor. Jak o upuštění od provedení exekuce, tak i o zastavení výkonu rozhodnutí a exekuce bude podrobněji pojednáno v následujících podkapitolách.

¹⁰⁵ Citované dílo, s. 1448

8.1. Upuštění od provedení exekuce

Upuštění od provedení exekuce, jako jeden ze způsobů ukončení exekuce, je zvláštním institutem exekučního řízení, který je vlastní jen exekučnímu řádu. Dle § 46 odst. 3 EŘ: „*Exekutor upustí od provedení exekuce jen tehdy, splní-li povinný dobrovolně to, co mu ukládá exekuční titul, a uhradí náklady exekuce*“. Tento institut se uplatní tam, kde povinný dobrovolně splní mimo rámec probíhající exekuce (tzn. jiným způsobem, který není obsažen v exekučním titulu) oprávněnému nebo exekutorovi povinnost, pro kterou byla exekuce nařízena¹⁰⁷, a zaplatí náklady exekuce určené exekutorem v příkazu k úhradě nákladů exekuce (tedy náklady oprávněného, náklady exekutora, popř. náklady státu, pokud vznikly). Ustanovení § 46 odst. 3 EŘ je kogentní, tudíž za splnění uvedených podmínek je exekutor povinen od provedení exekuce upustit, a to k návrhu některého z účastníků nebo i bez takového návrhu, zjistí-li sám exekutor, že jsou zákonné podmínky pro takový postup splněny. Při splnění těchto podmínek se uplatní institut upuštění od provedení exekuce, namísto zastavení exekuce podle ustanovení § 268 odst. 1 písm. g) OSŘ¹⁰⁸. Upuštění od provedení exekuce však připadá v úvahu jen pokud povinný zcela (beze zbytku) splní vymáhanou povinnost a zaplatí náklady exekuce; v opačném případě by mohlo dojít pouze k částečnému zastavení exekuce podle § 268 odst. 4 OSŘ. Částečné upuštění od provedení exekuce je pojmově vyloučeno, neboť smyslem tohoto procesního institutu je motivovat povinného k co nejrychlejšímu dobrovolnému splnění povinnosti tak, aby v exekuci nebylo již třeba provádět další úkony¹⁰⁹. Upuštěním od provedení exekuce zároveň zaniká pověření exekutora k provedení exekuce.

Jak bylo uvedeno výše, o upuštění od provedení exekuce rozhoduje exekutor. Praxe exekutorů byla zpočátku taková, že exekutor poté co upustil od provedení exekuce zasílal dotčeným osobám o upuštění od exekuce pouze písemné sdělení. Nálezem Ústavního soudu, sp. zn. Pl ÚS 8/06, byl však tento neformální postup shledán v rozporu s ochranou práv účastníků a nadále tak je třeba v zájmu jejich právní jistoty, aby exekutor o upuštění od provedení exekuce rozhodoval usnesením, proti němuž je (a contrario ustanovení § 202 odst.

¹⁰⁶ Kasíková, M., Kučera, Z., Plášil, V., Šimka, K., Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a předpisy související, Komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, s. 200

¹⁰⁷ Citované dílo, s. 168

¹⁰⁸ Podle § 268 odst. 1 písm. g) OSŘ lze zastavit exekuci, pokud po vydání exekučního titulu jím přiznané právo zaniklo jinak než vynucením povinnosti v rámci exekuce.

¹⁰⁹ Citované dílo, s. 169

1 OSŘ) přípustné odvolání. S tímto závěrem Ústavního soudu se naprosto ztotožňuji. Podobně k této formě rozhodnutí exekutora judikoval ve svém usnesení Městský soud v Praze¹¹⁰.

8.2. Zastavení výkonu rozhodnutí a exekuce

Vyjdou-li po nařízení výkonu rozhodnutí nebo po nařízení exekuce najevo skutečnosti, pro které nelze ve výkonu rozhodnutí či exekuci pokračovat nebo které činí další pokračování v něm nepřipustným, je to důvodem pro zastavení výkonu rozhodnutí i exekuce¹¹¹. Zastavením výkonu rozhodnutí (exekuce) dochází k zastavení procesu provádění výkonu rozhodnutí (exekuce) a soud ani exekutor dále nepokračují v provádění úkonů směřujících k vymožení povinnosti. Rozhodování o zastavení výkonu rozhodnutí i rozhodování o zastavení exekuce přísluší soudu, jenž tak činí usnesením, proti kterému je odvolání přípustné.

Důvody pro které dojde k zastavení výkonu rozhodnutí jsou upraveny v § 268 OSŘ a uplatní se ve smyslu § 52 odst. 1 EŘ též pro exekuční řízení. V ustanovení § 55 EŘ pojednávajícím o zastavení exekuce je však oproti § 268 OSŘ upraven specifický důvod zastavení exekuce. Pokud oprávněný nesloží ve lhůtě určené exekutorem přiměřenou zálohu na náklady exekuce, soud na návrh exekutora exekuci zastaví¹¹². Soud exekuci nezastaví pouze tehdy, jsou-li splněny podmínky pro osvobození oprávněného podle zvláštního právního předpisu¹¹³ (§ 55 odst. 2 EŘ). Ve třetím odstavci § 55 EŘ jsou pak uvedeny subjekty, kterým exekutor usnesení soudu o zastavení exekuce doručuje.

¹¹⁰ Usnesení Městského soudu v Praze, sp. zn. 14 Co 86/2006: „Exekuční řád výslovně nestanoví procesní formu, kterou exekutor upustí od provedení exekuce a občanský soudní řád institut upuštění od provedení exekuce vůbec nezná. Je třeba proto vyjít z ust. § 52 odst. 1 EŘ, které odkazuje na přiměřené užití občanského soudního řádu pro exekuční řízení, nestanoví-li exekuční řád jinak. Dle § 254 odst. 1 OSŘ se v řízení o výkon rozhodnutí rozhoduje vždy usnesením. Odvolací soud má za to, že i o návrhu na upuštění od provedení exekuce je třeba rozhodnout usnesením, aby v rámci právní jistoty povinného bylo rozhodnuto písemnou formou o splnění podmínek pro upuštění od provedení exekuce...“.

¹¹¹ Winterová, A. a kol., *Civilní právo procesní*, 3. aktualizované a doplněné vydání, Praha, Linde Praha, 2004, s. 506

¹¹² Dle § 90 odst. 3 EŘ má exekutor „právo požadovat od oprávněného přiměřenou zálohu na náklady exekuce“. Zálohu na náklady exekuce upravuje § 12 vyhlášky č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem, v platném znění.

¹¹³ Tímto „zvláštním právním předpisem“ je ustanovení § 138 OSŘ upravující osvobození od soudních poplatků. Jiný zvláštní právní předpis upravující osvobození od poplatků v souvislosti s exekučním řízením zatím přijat nebyl.

Důvody zastavení výkonu rozhodnutí (i exekuce) jsou uvedeny v § 268 OSŘ. Vedle těchto obecných zastavovacích důvodů jsou v občanském soudním řádu u jednotlivých způsobů výkonu rozhodnutí upraveny další důvody zastavení výkonu rozhodnutí, které se na základě odkazů u jednotlivých způsobů provedení exekuce použijí i v exekučním řízení¹¹⁴.

V ustanovení § 268 písm. a) až h) OSŘ jsou uvedeny obecné zastavovací důvody, vztahující se na všechny způsoby výkonu rozhodnutí (a exekuce). Jednotlivé zastavovací důvody jsou vymezeny v ustanoveních § 268 odst. 1 písm. a) až g) OSŘ, zatímco ustanovení § 268 odst. 1 písm. h) OSŘ je formulováno obecně, bez bližšího vymezení.

Jednotlivé zastavovací důvody jsou v § 268 odst. 1 písm. a) až h) stanoveny tak, že výkon rozhodnutí bude zastaven, jestliže:

- a) *byl nařízen, ačkoli se rozhodnutí dosud nestalo vykonatelným;*
- b) *rozhodnutí, které je podkladem výkonu, bylo po nařízení výkonu zrušeno nebo se stalo neúčinným;*
- c) *zastavení výkonu rozhodnutí navrhl ten, kdo navrhl jeho nařízení;*
- d) *výkon rozhodnutí postihuje věci, které jsou z něho podle § 321 a 322 vyloučeny;*
- e) *průběh výkonu rozhodnutí ukazuje, že výtěžek, kterého jím bude dosaženo, nepostačí ke krytí jeho nákladů;*
- f) *bylo pravomocně rozhodnuto, že výkon rozhodnutí postihuje majetek, k němuž má někdo právo nepřipouštějící výkon rozhodnutí (§ 267 OSŘ);*
- g) *po vydání rozhodnutí zaniklo právo jím přiznané, ledaže byl tento výkon rozhodnutí již proveden; bylo-li právo přiznáno rozsudkem pro zmeškání, bude výkon rozhodnutí zastaven i tehdy, jestliže právo zaniklo před vydáním tohoto rozsudku;*
- h) *výkon rozhodnutí je nepřípustný, protože je tu jiný důvod, pro který rozhodnutí nelze vykonat.*

Soud může výkon rozhodnutí i exekuci zastavit na návrh nebo i bez návrhu. Výjimkou je důvod pod písmenem c), který lze zastavit jen na návrh oprávněného. Návrh povinného je předpokládán u zastavovacího důvodu pod písm. g)¹¹⁵.

¹¹⁴ Jedná se o § 290 odst. 1 a § 290 odst. 2 OSŘ u srážek ze mzdy, § 326a OSŘ u prodeje movitých věcí, § 336 m OSŘ u prodeje nemovitostí, § 336n odst. 6, § 338za odst. 1 a § 338za odst. 3 OSŘ u prodeje podniku, § 344 odst. 3 OSŘ u vyklizení.

¹¹⁵ Tripes, A., Exekuce v soudní praxi, 3. vydání, Praha, C. H. Beck, 2006, s. 157

Podle ustanovení § 268 odst. 4 OSŘ je možné zastavit výkon rozhodnutí i exekuci též částečně, týká-li se některý z uvedených důvodů nařízeného výkonu rozhodnutí (či exekuce) jen zčásti, a také tehdy, jestliže výkon rozhodnutí byl nařízen v rozsahu širším, než jaký stačí k uspokojení oprávněného. Tato druhá možnost částečného zastavení má též velký význam v exekučním řízení například v situaci, kdy exekutor zvolil více způsobů exekuce, ačkoli k uspokojení oprávněného postačuje jen jeden způsob, kdy se tedy exekutor neřídil zásadou přiměřenosti exekuce vyjádřenou v § 47 odst. 1 věta třetí EŘ. Ustanovení § 268 odst. 4 OSŘ tak dává soudu oprávnění částečně zastavit exekuci v případech nepřiměřeného rozsahu nebo způsobu exekutorem prováděné exekuce.

9. Náklady výkonu rozhodnutí a exekuce

9.1. Náklady výkonu rozhodnutí

Ve vykonávacím řízení platí zásada, že současně s nařízením výkonu rozhodnutí soud uloží i povinnost k náhradě nákladů výkonu rozhodnutí, aniž stanoví lhůtu k jejich zaplacení. Nařízení výkonu rozhodnutí se pak vztahuje i na tyto náklady (§ 270 odst. 1 OSŘ). Tyto náklady se vymáhají současně s nařízeným výkonem rozhodnutí pro základní pohledávku a její příslušenství, a to stejným způsobem výkonu.

Jde-li o výkon rozhodnutí, které ukládá jinou povinnost než zaplacení peněžité částky, je otázka nákladů řízení upravena speciálním ustanovením § 339 odst. 2 OSŘ. Podle tohoto ustanovení navrhuje-li oprávněný výkon rozhodnutí též pro náklady, které mu byly rozhodnutím přiznány, jakož i pro náklady výkonu rozhodnutí, uvede v návrhu na výkon rozhodnutí jakým způsobem má být jeho pohledávka na nákladech uspokojena. V ostatním se postupuje jako při vymáhání nákladů výkonu rozhodnutí pro peněžité plnění. Pokud oprávněný způsob uspokojení pohledávky na nákladech neuvede, rozhodne soud tak, že povinnému usnesením uloží povinnost k náhradě nákladů řízení, a toto usnesení pak slouží jako exekuční titul pro samostatné vykonávací řízení.

Před tím, než vůbec může být rozhodováno o náhradě nákladů řízení musí dojít k jejich zaplacení. Zde platí zásada, že každý účastník řízení o výkon rozhodnutí (a rovněž to

platí pro účastníky exekučního řízení) platí své vlastní náklady a náklady svého zástupce. Náklady provedení výkonu rozhodnutí platí stát. Oprávněnému, u něhož nejsou podmínky pro osvobození od soudních poplatků, může soud uložit, aby složil zálohu na náklady provedení výkonu rozhodnutí (§ 270 odst. 3 OSŘ). Povinnému uložit složení zálohy těchto nákladů nelze. Stát má následně právo po účastnících řízení požadovat náhradu těchto nákladů postupem podle § 148 OSŘ. Podle výsledku řízení je zpravidla hradí povinný; oprávněného lze zavázat k náhradě nákladů provedení výkonu jen tehdy, jestliže z procesního hlediska zavinil zastavení výkonu rozhodnutí (§ 271 OSŘ).

Oprávněný má nárok na náhradu všech účelných nákladů výkonu rozhodnutí (§ 270 odst. 2 OSŘ). Účelně vynaloženými náklady oprávněného jsou vedle dalších též náklady na soudní poplatek spojený s návrhem na nařízení výkonu rozhodnutí a náklady zastoupení advokátem. Pokud soud vyhoví návrhu oprávněného na nařízení výkonu rozhodnutí, uloží povinnému, aby oprávněnému nahradil všechny náklady, které oprávněný účelně vynaložil v tomto stadiu vykonávacího řízení. Oprávněný je zde pojímán jako strana již svědčící plný úspěch ve věci, neboť nařízením výkonu bylo jeho návrhu vyhověno¹¹⁶. Náklady vzniklé později v dalším průběhu řízení o výkon je rovněž povinen nahradit povinný, přičemž soud o těchto dalších nákladech vydává usnesení, v nichž určuje jen jejich výši. Vzhledem k tomu, že pro rozhodování o nákladech vykonávacího řízení se dle § 270 odst. 4 OSŘ užijí též ustanovení § 147 až 150 OSŘ, mohou tak ve smyslu § 150 OSŘ nastat důvody zvláštního zřetele hodné, pro které soud oprávněnému náhradu nákladů výjimečně nepřiznává; tato situace může obdobně nastat i v exekučním řízení při rozhodování soudu o povinnost k náhradě nákladů v usnesení o nařízení exekuce.

V případě, že byl návrh oprávněného na nařízení výkonu rozhodnutí zamítnut, postupuje soud podle § 142 OSŘ (na základě odkazovacího ustanovení § 254 odst. 1 OSŘ). Soud v tomto případě přiznává právo na náhradu nákladů řízení povinnému vůči oprávněnému, a ke splnění této povinnosti soud stanoví lhůtu; takové rozhodnutí lze vykonat jen v jiném řízení o výkon tohoto rozhodnutí.

¹¹⁶ Winterová, A., a kol., Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou, 3. vydání, Praha, Linde Praha, 2007, s. 814

Rozhodování o náhradě nákladů řízení při zastavení výkonu rozhodnutí upravuje § 271 OSŘ. Dojde-li k zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí, soud rozhoduje nejen o povinnosti k náhradě nákladů řízení o zastavení výkonu rozhodnutí, ale zároveň je povinen rozhodnout o všech nákladech, které vznikly v průběhu celého vykonávacího řízení. O náhradě nákladů řízení pak soud rozhodne podle toho, z jakého důvodu k zastavení výkonu rozhodnutí došlo. Soud zde posuzuje zda oprávněný zastavení výkonu tzv. procesně zavinil. K procesnímu zavinění oprávněného může dojít všude tam, kde nezachoval při podání návrhu na výkon rozhodnutí (a dále v průběhu řízení) potřebnou míru pečlivosti a kde přistoupil bezdůvodně k vymáhání splnění povinnosti. Může se jednat například o situaci, kdy se oprávněný před podáním návrhu řádně nepřesvědčil, zda povinný svou povinnost nesplnil, ačkoliv se takto přesvědčit mohl a měl. V takovém případě má povinný právo, aby mu oprávněný nahradil všechny účelně vynaložené náklady související s daným vykonávacím řízením. Naopak pokud oprávněný zastavení výkonu rozhodnutí procesně nezavinil, přizná mu soud rovněž náhradu nákladů vzniklých při provádění výkonu rozhodnutí a náhradu nákladů řízení o zastavení výkonu rozhodnutí¹¹⁷.

V případě zastavení vykonávacího řízení soud rozhoduje o nákladech řízení usnesením, ve kterém určí lhůtu k plnění (na rozdíl od usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí, kde, jak bylo uvedeno výše, lhůta ke splnění nákladů určována není).

9.2. Náklady vzniklé v exekučním řízení

Náklady exekuce jsou upraveny v hlavě šesté části první exekučního řádu v ustanoveních § 87 až § 89 EŘ. Dle stanoviska Nejvyššího soudu nelze tato ustanovení vyložit bez vědomí souvislosti s úpravou nákladů řízení o výkon rozhodnutí, zakotvenou v ustanoveních § 270 až § 271 OSŘ, s tím, že ustanovení exekučního řádu postihují zcela zjevně jen zvláštnosti vlastní exekučnímu řízení¹¹⁸. Po přijetí exekučního řádu byla soudní praxe dlouho značně nejednotná při rozhodování o nákladech exekuce, mimo jiné též v otázce vztahu obou úprav¹¹⁹.

¹¹⁷ Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z., Mazanec, M., Občanský soudní řád – komentář, II. díl, 7. vydání, Praha, C. H. Beck, 2006, s. 1482

¹¹⁸ Stanovisko NS k výkladu zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, sp. zn. 200/2005, bod XV. a XVI.

¹¹⁹ Tripes, A., Exekuce v soudní praxi, 3. vydání, Praha, C. H. Beck, 2006, s. 790

Základní zásady náhrady nákladů vzniklých v exekučním řízení jsou upraveny v § 87 a § 89 EŘ. Oproti řízení o výkon rozhodnutí je úprava rozdělena na rozhodování o nákladech exekuce (tedy nákladech exekutora) a rozhodování o nákladech oprávněného (shodně s OSŘ jde o náklady oprávněného účelně vynaložené k vymáhání nároku). V § 87 odst. 1 EŘ je vymezeno, co je zahrnuto pod pojmem „náklady exekuce“ – patří sem odměna exekutora¹²⁰, náhrada hotových výdajů, náhrada za ztrátu času při provádění exekuce, náhrada za doručení písemností, odměna a náhrada nákladů správce podniku, a je-li exekutor nebo správce podniku plátcem daně z přidané hodnoty, je nákladem exekuce rovněž příslušná daň z přidané hodnoty. Náklady exekuce hradí exekutorovi povinný, rovněž tak náklady oprávněného hradí oprávněnému povinný (§ 87 odst. 2 a 3 EŘ). Exekutor má dle § 90 odst. 3 EŘ právo požadovat od oprávněného přiměřenou zálohu na náklady exekuce¹²¹; tato záloha je pak pojata jako náklad oprávněného ve smyslu § 87 odst. 2 EŘ. Výjimkou ze zásady náhrady nákladů exekuce povinným je ustanovení § 89 EŘ, podle kterého dojde-li k zastavení exekuce, může soud uložit oprávněnému, aby uhradil náklady exekuce (podrobněji k tomuto níže).

Rozhodovací pravomoc o nákladech exekučního řízení je rozdělena mezi soud a exekutora. Soud v usnesení o nařízení exekuce uloží povinnému, aby vedle uspokojení pohledávky oprávněného s příslušenstvím a nákladů předcházejícího řízení nahradil též náklady exekuce a náklady oprávněného. Výši těchto nákladů však soud nevyčísľuje, neboť ve fázi nařizování exekuce mu ani není známa. Náklady exekuce a náklady oprávněného určuje exekutor v příkazu k úhradě nákladů exekuce podle § 88 odst. 1 EŘ. Příkaz k úhradě nákladů exekuce však neurčuje způsob, kterým budou náklady vymoženy; ten je určován exekučním příkazem. Příkaz k úhradě nákladů exekuce doručuje exekutor oprávněnému a

¹²⁰ Odměna exekutora za výkon exekuční činnosti je úplatou za činnost vykonávanou osobně exekutorem nebo jeho zaměstnanci, pokud zákon výslovně nestanoví, že za takovou činnost exekutorovi náleží zvláštní náhrada; výše odměny je stanovena procentní sazbou dle výše vymoženého plnění § 5 a 6 vyhlášky č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora (tzv. exekuční tarif – dále jen „ET“). Při exekuci nepeněžitých plnění je odměna upravena v § 7 až § 10 ET dle způsobu exekuce. V § 11 ET je stanovena odměna pro případ, že exekuce není zakončena vynucením vymáhané povinnosti. Aplikaci ustanovení ovlivnil náleží ÚS, sp. zn. Pl. ÚS 8/06; výše odměny by měla být závislá na složitosti, odpovědnosti a namáhavosti exekuční činnosti a v tomto směru náleží ÚS předpokládá přijetí nové právní úpravy. Exekuční tarif dále upravuje náhradu hotových výdajů exekutora (§ 13 ET) – zde je stanovena paušální částkou, náhradu za ztrátu času při provádění exekuce (§ 14 ET), náhradu za doručení písemností (§ 15 ET).

¹²¹ Záloha na náklady exekuce je upravena v § 12 ET, její výše nesmí přesáhnout maximum stanovené v § 12 odst. 2 ET. Nezaplatí-li oprávněný zálohu, soud na návrh exekutora za podmínek § 55 odst. 2 EŘ exekuci zastaví.

povinnému¹²². Obsahové náležitosti exekučního příkazu jsou upraveny v ustanovení § 88 odst. 2 EŘ. Dle nálezu Ústavního soudu ČR (II. ÚS 336/05) v příkazu k úhradě nákladů exekuce musí být jednotlivé položky nákladů exekuce popsány a doloženy fakturami a stvrzenkami či jinými doklady; praxe exekutorů toto často nedodržovala.

Účastník řízení může podat u exekutora proti příkazu k úhradě nákladů exekuce námitky do 3 dnů od doručení příkazu. Pokud exekutor v plném rozsahu námitkám nevyhoví, postoupí je bez zbytečného odkladu soudu (§ 45 EŘ – tj. soudu exekučnímu), který o námitkách rozhodne do 15 dnů, přičemž proti rozhodnutí soudu o námitkách není opravný prostředek přípustný (§ 88 odst. 3, 4 EŘ).

Pokud dojde k úspěšnému vymožení splnění povinnosti (pro kterou se exekuční řízení vede) exekutorem, nebo pokud jsou naplněny podmínky pro upuštění od provedení exekuce, nečiní otázka nákladů řízení a postupu k jejich vymožení zpravidla žádný problém. Situace je naopak složitější a výkladově komplikovanější dojde-li k zastavení exekuce a nedojde tak k vymožení povinnosti exekutorem. Ve vztahu k nákladům exekuce je tato situace stručně upravena v § 89 EŘ, kde je stanoveno: „Dojde-li k zastavení exekuce, může soud uložit oprávněnému, aby nahradil náklady exekuce“. Soud spolu s usnesením o zastavení exekuce rozhodne zároveň o nákladech exekuce¹²³. V části řízení o zastavení exekuce, v níž se jedná o nárocích exekutora na náklady exekuce, je soudní exekutor účastníkem řízení a je oprávněn podat odvolání proti rozhodnutí soudu, které se těchto nákladů týká.

Rozdílné názory přetrvávaly v otázce, kdo má povinnost nahradit náklady exekuce při jejím zastavení. Ustanovení § 89 EŘ umožňuje uložit jejich náhradu oprávněnému, ovšem kritéria, na základě kterých by k tomu mělo dojít, již exekuční řád neuvádí. Rozporná judikatura soudů dokládá, že tato ničím nelimitovaná výkladová volnost zapříčinila jeden z největších problémů aplikace exekučního řádu¹²⁴. Ohledně náhrady nákladů mezi účastníky řízení navzájem se soudní praxe postupně sjednotila na možnosti přiměřeného použití § 271

¹²² Dle § 9 odst. 2 prováděcí vyhlášky č. 418/2001 Sb., se příkaz k úhradě nákladů exekuce doručuje též dalším osobám, kterým se podle způsobu provedení exekuce, zvoleného k vymožení nákladů exekuce a nákladů oprávněného, doručuje usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu.

¹²³ Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka Liberec, sp. zn. 30 Co 341/2003: „Při zastavení exekuce podle § 55 odst. 1 EŘ není exekutor oprávněn rozhodovat o nákladech exekuce příkazem k úhradě nákladů. O těchto nákladech rozhoduje výlučně soud“.

¹²⁴ Kasíková, M., Kučera, Z., Plášil, V., Šimka, K., Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a předpisy související, Komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007, s. 309

OSŘ prostřednictvím § 52 odst. 1 EŘ, tedy na náhradě nákladů mezi účastníky podle toho, z jakého důvodu došlo k zastavení exekuce¹²⁵.

Ustanovení § 89 EŘ je třeba chápat jako výjimku ze zásady, že náklady exekuce (a podobně náklady výkonu rozhodnutí) platí ten, kdo nesplnil dobrovolně povinnost vymáhanou v exekuci (ve výkonu rozhodnutí). Vzhledem k přiměřené aplikaci § 271 OSŘ připadá uložení povinnosti k náhradě nákladů oprávněnému jen tam, kde to bude odůvodněno procesním zaviněním oprávněného. Jak ovšem judikoval Ústavní soud v nálezu II. ÚS 372/04 soudnímu exekutorovi je na základě kogentního ustanovení § 3 EŘ garantována „úplata“, která musí být exekutorovi v každém případě zajištěna, a tudíž není-li možné, aby náklady exekuce hradil povinný (např. v případě úmrtí povinného, kdy pro jeho nemajetnost nedojde k přechodu dluhu na dědice), musí být rozhodnuto o uložení povinnosti náhrady nákladů exekuce oprávněnému, přestože v dané věci zastavení exekuce procesně nezavinil¹²⁶.

Ještě dle mého názoru „delikátnější“ otázky musela soudní praxe řešit při zastavení exekuce z důvodu uvedeném v § 268 odst. 1 písm. e) OSŘ, pro tzv. nemajetnost povinného. Jednalo se tedy o otázku nákladů bezvýsledné exekuce. Při neexistenci majetku povinného mají exekutoři obavu z toho, že nebudou uspokojeny ani jejich přiznané náklady exekuce a v této situaci se dovolávají § 89 EŘ jako „zásadního“ nákladového ustanovení a požadují vždy uložit náhradu nákladů exekuce oprávněnému. Soudní praxe však při výkladu § 89 EŘ při zastavení exekuce pro nemajetnost povinného učinila určitý posun. Například stanovisko Nejvyššího soudu Cpj 200/2005, podle kterého nelze-li oprávněnému přičítat zavinění, že exekuce byla zastavena proto, že u povinného nebyl zjištěn postižitelný majetek (§ 268 odst. 1 písm. e) OSŘ), pak nelze oprávněnému uložit povinnost k náhradě nákladů exekuce; osobou povinnou k jejich náhradě může být jen povinný¹²⁷. K této problematice se též vyjádřil Ústavní soud v usnesení ze dne 14. 4. 2006 sp. zn. III. ÚS 282/06. Dle tohoto nálezu to, že

¹²⁵ Stanovisko NS k výkladu zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, sp. zn. 200/2005, bod XVI.

¹²⁶ Shodně Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 13. 12. 2005, sp. zn. 10 Co 1007/2005.

¹²⁷ Stanovisko NS k výkladu zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, sp. zn. 200/2005, bod XVI. K tomu též náleží Ústavního soudu ČR, sp. zn. II. ÚS 150/04, podle kterého: „*Exekutor vystupuje při své činnosti v postavení podnikatele podle obchodního zákoníku... exekutor má z úspěšného provedení exekuce zisk (odměnu), ale současně nese i riziko spočívající v tom, že majetek povinného nebude dostačovat k uspokojení oprávněného, ale i nákladů exekuce. Toto riziko nelze bezdůvodně přenášet na osobu oprávněnou*“.

„nesolventnímu“ povinnému je při zastavení exekuce uložena povinnost náhrady nákladů exekuce neznamená, že by exekutorovi byl odpírán nárok na úplatu garantovaný § 3 EŘ, neboť v tomto případě náhrada exekutorovi přiznána je. Nedostatek exekučně postižitelného majetku co by důvod zastavení exekuce je tradičně (a logicky) spojován s nákladovými důsledky, jež zatěžují povinného. Jak je dále v nálezu uvedeno: „*Výjimkou je situace, kdy oprávněný nedbal požadavku náležité opatrnosti a uvážlivosti a návrh na nařízení exekuce podal, ačkoliv mu byly k dispozici poznatky, z nichž se dal takový výsledek předvídat*“. Dle tohoto nálezu tedy, pokud lze oprávněnému přičítat procesní zavinění na zastavení exekuce pro nemajetnost povinného, pak nic nebrání (dle § 89 EŘ a § 271 OSŘ), aby oprávněnému byla uložena povinnost nejen k náhradě nákladů povinného, nýbrž i nákladů exekuce ve prospěch soudního exekutora.

Závěr

Od roku 2001, kdy se exekuční řád stal součástí našeho právního řádu, je oblast civilního procesu obohacena o druhou, alternativní úpravu postupu nuceného vymáhání plnění přiznaného věřiteli rozhodnutím soudu (případně jiného orgánu) a dlužníkem dobrovolně nesplněného. Tuto ve své době novinku jistě přivítali věřitelé, kteří tak získali možnost volby mezi „tradiční“ cestou výkonu rozhodnutí prováděného soudy podle občanského soudního řádu na straně jedné a exekucí prováděnou soudními exekutory podle exekučního řádu na straně druhé, od níž se očekávalo především zpružnění a zefektivnění vymahatelnosti práva. Exekučním řádem došlo k přenesení části pravomoci dosud náležející v oblasti nuceného vymáhání práva výlučně soudům na soudní exekutory jako fyzické osoby pověřené exekutorským úřadem. Soudní exekutor poté, co si jej věřitel vybere k nucené realizaci své z exekučního titulu vyplývající pohledávky, je oprávněn provést exekuci na základě pověření jejím provedením; toto pověření je obsaženo v usnesení soudu o nařízení exekuce.

Přijatá a aktuálně účinná koncepce exekučního řádu vychází z rozdělení úkonů exekučního řízení mezi soud a exekutora. Soudní exekutor je v exekučním řízení oprávněn ke všem úkonům potřebným k provedení exekuce, s výjimkou taxativně určených úkonů, o kterých rozhoduje soud. Soudu přísluší rozhodovat především o z mého pohledu „uzlových bodech“ exekučního řízení, jimiž je nařízení exekuce, odklad exekuce a zastavení exekuce. Soud rozhoduje též v dalších případech, ve kterých jsou, podobně jako ve výše uvedených případech, zpravidla dotčena subjektivní práva a povinnosti účastníků řízení – například při rozvrhu výtěžku mezi více účastníků. Jak jsem zmínil již v úvodu diplomové práce, považuji toto zachování ingerence soudu za důležité z hlediska ochrany práv účastníků řízení. Nejsem proto přílišným zastáncem úvah o případném přiblížení koncepce exekučního řádu k francouzskému modelu, kde soudy nezahajují exekuci, ta je zcela řízena exekutorem a soudy řeší jen sporné případy (údajně dvě procenta prováděných exekucí)¹²⁸. Nepochybně by to přispělo ke zjednodušení a zrychlení celého průběhu exekučního řízení, což by zpravidla ocenil zejména vymáhající věřitel, nicméně stále vidím soud jako garanta nezávislého a nestranného rozhodování (k čemuž je povolán již z Ústavy a Listiny), což má z mého pohledu význam i při rozhodování o jednotlivých fázích exekučního řízení, byť by šlo

¹²⁸ Kasíková, M., Exekuce u soudu prvního stupně, Právní rádce 6/2003, s. 19

o „nesporné“ situace. Zejména k ochraně subjektivních práv právně „nezkušených“ účastníků (na jedné či druhé straně) je dle mého názoru na místě, když je rozhodováno nezávislým a nestranným soudem.

Koncepce vztahu občanského soudního řádu a exekučního řádu je řešena poměrem subsidiarity OSŘ vůči EŘ, vyjádřené zejména v § 52 odst. 1 EŘ, a to namísto původně zamýšlené koncepce samostatného exekučního kodexu. Bylo tak zakotveno využití institutů, postupů a způsobů výkonu rozhodnutí i pro exekuce dle exekučního řádu, vyjma odchylek daných povahou exekučního řízení nebo odchylek výslovně exekučním řádem stanovených. Koncepce subsidiarity OSŘ vůči jiné procesní normě není v našem právním řádu výjimkou, tudíž ani v použití této koncepce i pro exekuční řád nevidím nic převratného, na druhou stranu je však třeba vidět zvýšenou náročnost pro interpretaci a tím zejména pro aplikační praxi. Vzhledem k úrovni legislativního zpracování exekučního řádu, která zvláště z počátku byla právní praxí považována za ne zcela dokonalou, tak v řadě otázek, na které se snažím v textu diplomové práce upozornit, docházelo k aplikačním problémům, které řešila soudní judikatura i právní doktrína, mnohdy i proti výkladu podávanému samotnými exekutory. Týká se to zejména problematiky nákladů exekučního řízení, možnosti (či nemožnosti) zrušení exekučního příkazu exekutorem, odvolání proti nařízení exekuce, generálního inhibitoria a dalších.

Exekuční řád na druhé straně přinesl řadu institutů, které občanský soudní řád neupravuje a které mohou přispět k naplnění účelu exekučního řízení, jímž je úspěšné vymožení pohledávky oprávněného v co nejkratší době. Těmito instituty jsou především povinnost součinnosti třetích osob – zejména ke zjištění postižitelného majetku povinného, generální inhibitorium – zajišťující veškerý majetek povinného např. proti zcizení, nebo zakotvení lhůt k provedení určitého úkonu soudem či exekutorem. Pro vymáhajícího věřitele je též výhodné, že nemusí před podáním návrhu složitě zjišťovat postižitelný majetek povinného a poté v návrhu uvést způsob exekuce na tento majetek, jako je tomu u výkonu rozhodnutí (pro peněžitá plnění). V exekučním řízení je to exekutor, kdo po nařízení exekuce činí úkony potřebné ke zjištění majetku povinného, a dle tohoto zjištění pak v exekučním příkazu zvolí způsob provedení exekuce.

Z hlediska ochrany povinného před nepřiměřeným rozsahem exekuce vidím jako pozitivní, že novelou č. 133/2006 Sb. byla v exekučního řádu výslovně zakotvena povinnost exekutora zvolit v exekučním příkazu takový způsob exekuce, který není zřejmě nevhodný;

exekuce vedená ve zjevně nepřiměřeném rozsahu v poměru k vymáhané pohledávce může být soudem i bez návrhu částečně zastavena. Takto však soudy postupovaly i před přijetím této novely. V tomto směru je však „razantnější“ úprava výkonu rozhodnutí v občanském soudním řádu, kde soud je navíc oprávněn nařídit výkon rozhodnutí jiným vhodným způsobem v případě zřejmé nevhodnosti oprávněným navrženého způsobu, případně z více navržených způsobů nařídit jen jediný způsob.

O tom, že si exekuce podle exekučního řádu, přes všechny problémy spojené s aplikací některých ustanovení exekučního řádu, našla v oblasti vymáhání pohledávek své pevné místo, svědčí rok od roku se zvyšující počet nařízených exekucí. Ostatně věitel při rozhodování o tom, jakou cestou bude svou judikovanou, dlužníkem dobrovolně nesplněnou pohledávku vymáhat, zpravidla nezkoumá případné aplikační problémy té které úpravy; věitele zajímá především efektivní uspokojení své pohledávky v co nejkratším čase.

Není jednoduché rozhodnout, který z těchto dvou postupů nuceného vymáhání pohledávek je pro věitele výhodnější; toto ostatně nebylo ani bezprostředním cílem této diplomové práce. Na jedné straně je zřejmá rychlost, efektivita a pružnost exekuce podle exekučního řádu, která i při vymáhání nižších částek (v případě exekuce na peněžité plnění) je přínosem. Na druhé straně by věitel, zvláště při vymáhání nižších částek, měl zvážit vyšší náklady exekučního řízení oproti řízení vykonávacímu, které by mu například v případě zastavení exekuce pro bezvyslednost mohly být uloženy k náhradě.

Seznam použité literatury

Knižní literatura

- Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z., Mazanec, M.*, Občanský soudní řád, Komentář, II. díl, 7. vydání, Praha, C.H.Beck, 2006
- Grossová, M. E.*, Exekuce na peněžité plnění v současné právní praxi, 5. vydání, Praha, Linde Praha, 2007
- Hendrych, D.*, a kol., Právní slovník, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2003
- Hlavsa, P.*, Exekuční řád a zákon č. 119/2001 Sb. s poznámkami a prováděcími předpisy, 2. vydání, Praha, Linde Praha, 2004
- Kasíková, M., Kučera, Z., Plášil, V., Šimka, K.*, Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a předpisy související, Komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2007
- Kurka, V., Drápal, L.*, Výkon rozhodnutí v soudním řízení, Praha, Linde Praha, 2004
- Kurka, V.*, Přehled judikatury ve věcech výkonu rozhodnutí a exekuce, Praha, ASPI, 2005
- Rašovská, I.*, Jak být úspěšný v exekuci, Praha, ORAC, 2002
- Schelleová, I.*, Exekuční řízení, Praha, Eurolex Bohemia, 2005
- Tripes, A.*, Exekuce v soudní praxi, 3. vydání, Praha, C. H. Beck, 2006
- Winterová, A.*, a kol., Civilní právo procesní, 3. vydání, Praha, Linde Praha, 2004
- Winterová, A.*, a kol., Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou, 3. vydání, Praha, Linde Praha, 2007

Časopisy

- Baudyš, P.*, Aplikace exekučního řádu z pohledu mého, Právní rozhledy, 2002, č. 9
- Benek, B.*, Dvakrát o exekutorech a exekucích, Bulletin advokacie, 2007, č. 1
- Boháček, M.*, Čemu také slouží exekuce na základě notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti, Právní rozhledy, 2002, č. 9
- Dvořák, J., Poledna, Z.*, Exekuční postih pohledávek patřících do SJM a výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu, Právní rozhledy, 2002, č. 10
- Chramosta, T.*, Náhrada nákladů exekuce při úmrtí povinného ve světle nálezu Ústavního soudu II. ÚS 372/04, Bulletin advokacie, 2006, č. 11 - 12
- Kasíková, M.*, Exekuce u soudu prvního stupně, Právní rádce, 2003, č. 6
- Kasíková, M.*, EET – nová fáze komunitární úpravy exekucí, Právní zpravodaj, 2006, č. 1
- Mádr, J.*, Ke stanovisku Nejvyššího soudu k výkladu exekučního řádu, Právní rozhledy, 2006, č. 10
- Marešová, M.*, Společné jmění manželů ve vztahu k závazkům jednoho z manželů, Ad Notam, 2007, č. 1
- Michna, L.*, Příkaz k výplatě z účtu jako nový způsob výkonu rozhodnutí a exekuce – některá sporná ustanovení, Bulletin advokacie, 2006, č. 11 - 12

- Rakovský, A.*, Odklad exekuce pro přechodné zhoršení postavení povinného, *Právní rozhledy*, 2004, č. 20
- Rakovský, A.*, Ustanovení § 107a OSŘ a (ne)možnost jeho aplikace, *Právní rozhledy*, 2006, č. 22
- Roztočil, A.*, Kdo má nést náklady soudního exekutora při zastavení exekuce pro její bezvýslednost?, *Právní rozhledy*, 2005, č. 8
- Roztočil, A.*, Spor o náklady bezvýsledné exekuce: Finále?, *Právní rozhledy*, 2006, č. 14
- Ryšánek, Z.*, Převod práva při výkonu rozhodnutí a exekuci, *Právní rozhledy*, 2006, č. 15
- Smolík, P.*, Advokát versus exekutor – ochrana zájmů klienta versus exekuce?, polemika, *Bulletin advokacie*, 2002, č. 4
- Vaške, V.*, K aktuální judikatuře Nejvyššího soudu ve věcech výkonu rozhodnutí a exekuce, *Soudní rozhledy*, 2006, č. 4
- Veselý, J., Eppinger, A.*, Aplikace exekučního řádu z pohledu soudního exekutora, *Právní rozhledy*, 2002, č. 5
- Veselý, J., Rakovský, A., Šimková, R.*, Soudní exekutoři – alternativa výkonu rozhodnutí, *Právní rozhledy*, 2001, č. 6
- Veselý, J., Rakovský, A., Holešínský, P.*, Soudní exekutoři – efektivní způsob vymáhání pohledávek, *Bulletin advokacie* 2001, č. 9
- Veselý, J., Rakovský, A., Hladký, J.*, Druhé úvahy nad exekučním řádem, *Právní praxe*, 2001, č. 9
- Veselý, J., Rakovský, A., Šimková, R.*, Způsoby provedení exekuce podle zákona o soudních exekutorech se zaměřením na odchylky od úpravy v občanském soudním řádu, *Právní rozhledy*, 2001, č. 10
- Veselý, J., Rakovský, A.*, Vybrané otázky aplikace zákona č. 120/2001, o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), *Bulletin advokacie*, 2002, č. 11 – 12
- Veselý, J., Rakovský, A.*, Odvolání proti nařízení exekuce prováděné soudním exekutorem ve světle poslední judikatury Nejvyššího soudu, *Soudní rozhledy*, 2003, č. 2
- Veselý, J., Rakovský, A.*, Odvolání proti nařízení exekuce – obrana proti soudnímu exekutorovi?, *Bulletin advokacie*, 2003, č. 4
- Vlk, V.*, Exekuční řád a advokáti – poznámky k zákonu č. 120/2001 Sb., *Bulletin advokacie*, 2001, č. 8
- Vylegala, J.*, Postavení vykonavatele exekutora před plánovanou novelou exekučního řádu, *Státní zastupitelství*, 2007, č. 6
- Waltr, J.*, K exekuci na základě notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti, *Právní rozhledy*, 2003, č. 1
- Winterová, A.*, První úvahy nad exekučním řádem, *Právní praxe*, 2001, č. 7
- Winterová, A., Mikeš, J.*, Nad jedním rozhodnutím – Úvaha o soudním prodeji zástavy, *Právní fórum*, 2007, č. 1